

૪૮૪૫

પોલીસ તથા ફોજદારી
કાયદાની માહિતીનું
પુસ્તક.

શ્રી.

શ્રીમંત સરકાર સેનાખાસખેલ સમશેર
ખાહાદુર ગાયકવાડ મહારાજના
રાજ્યમાંના.

પોલીસ નિબંધ તથા નિયમ અને
ફોજદારી કામ ચલાવવા સંબંધી
માહિતી તથા ગુન્હાના કા-
ચલાની માહિતીનું પુસ્તક.

તૈયાર કરનાર.

જીવણલાલ મગનલાલ ઠાકોર.

મહાલકરી—ભીમકટા,

તથા

ઝવેરભાઈ ઊમેદભાઈ પટેલ.

રફૂલ ગારતર—ભીમકટા.

(કોપીરાઈટ્સ)

અમદાવાદમાં.

આર્યોદય પ્રેસમાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૭.

સને ૧૯૯૧.

૬. આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આકટ પ્રમાણે નોંધાવ્યું છે.

શ્રી પ્રસ્તાવના.

પટેલ તલાટીની પરીક્ષા લેવાનો હજુર હુકમથી નિમન ઠર્યાથી તેમને પરીક્ષા આપવાના કામમાં ગદ્દ આવે એવાં પુસ્તકો જૂદા જૂદા વિષયોનાં તૈયાર કરાવવા સંબંધમાં ઈનામ સાચેતું જાહેરનામું નંબર ૯૨ તારીખ ૨૧-૧-૯૧ નું મેહેરબાન રા. બા. મહાલાનિદાય સરસુબા સાહેબ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલું તે ઉપરથી “પોલીસ નિબંધ તથા નિયમ અને ફ્રાન્ઝદારી કામ ચલાવવા સંબંધી ગાહીતી તથા ગુન્હાના કાયદાની ગાહીતીનું પુસ્તક” એવું આ એક પુસ્તક અમે તૈયાર કરી મે. રફ બા. સર સુબા સાહેબની હજુરમાં મોકલેલું ત્યાં એકંદર પુસ્તકોની તપાસણી સાર કમીટી નીમવામાં આવેલી તેમાં આ પુસ્તક પસંદ થવાથી તથા નામદાર રા. બા. સર સુબા સાહેબ એમણે મંજુર કર્યાથી જાહેરનામા પ્રગાણે શ. ૧૦૦) ઈનામ મળ્યું અને તે છપાવવા પરવાનગી મળી તે આધારે આ પુસ્તક છપાવી બાહાર પાડવામાં આવ્યું છે.

૨ આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં મુખ્યત્વે કરી પોલીસ નિબંધ તથા નિયમ, સ્થાનિક ફ્રાન્ઝદારી કાયદો, ઇન્ડિયન પીનલકોડ તથા પ્રોસીજરકોડ અને આ રાજ્યમાં થયેલા કેટલાક સરકયુલર, ફ્રેસલા, કરાવ એ વગેરેનો આધાર લેવામાં આવ્યો છે.

આ પુસ્તકમાં પોલીસ પટેલને વિશેષે કરીને જાણવા જેવી બાબતો દાખલ કરવામાં આવી છે, બાબતો ઘણી ટુંકાણમાં લેવી પડી છે કારણ કે જો તેમ કરવામાં ન આવે તો પુસ્તકનું કદ ઘણું મોટું થઈ જાય અને પોલીસ પટેલ જેવા લોકોને ગાટે જે હેતુથી આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તે હેતુ પ્રશ્ન જળવાય નહીં, એ વીગેરે હકીકત ધ્યાનમાં લેઈ પુસ્તકનું કદ મોટું ન થઈ જાય એ તરફ નજર રાખી આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.

૩ આ પુસ્તક પોલીસ પટેલોનેજ ફક્ત ઉપયોગી છે એમ કાંઈ નથી; પોલીસ કાયદા અને ફોજદારી કાયદાના વિષયની માહિતી મેળવનાર કોર્ટ પણ ઇસમને તે ધણું ઉપયોગી થઈ પડશે. અભ્યાસીઓને તત્વજ્ઞાન તરીકે આ નાનું પુસ્તક ધણું સહાયકુત થઈ પડશે એમ અમને ખાતરી છે.

પુસ્તકની ભાષા અને ગોઠવણ ધણી સરળ અને વાંચનારને જલદી સમજાય એવી રીતની રાખવામાં આવી છે.

૪ આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં તથા તેના પુસ્ક વીગેરે તપાસવામાં જોઈએ તેવો અવકાશ મળેલો નહી હોવાથી કેટલેક ઠેકાણે નજર ચુક્યા હસ્તદોષ થયેલા વાંચનાર સજ્જનની દૃષ્ટિએ પ્રેરે તો તેને માટે અમે ગાફી માગીએ છીએ.

તૈયાર કરનાર.

શ્રી

અનુક્રમણિકા.

ભાગ ૧ પેહેલો.

પોલીસ નિબંધ.

ભાગ ૨ બીજો.

પોલીસ ખાતા સંબંધી નિયમ.

ખાખત.	૫૪
ખાતાનું અંધારણુ.....	૮
પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અને પોલીસ નાયબ સુપાના કાગ....	૮
સર ફાજદારનાં કાગ.....	૧૦
ફાજદારનાં કાગ.....	૧૧
ફડ ફાજદારનાં કાગ.....	૧૫
નાયબ ફાજદારનાં કાગ.....	૧૫
નાયબ ફાજદારથી નીચેના દરજ્જાના નોકરોનાં કાગ.....	૧૬
પોલીસ રીસાલદારનાં કાગ.....	૧૬
નીમનોક, બહેડતી, ફેરબદલી, રબ, ખરતર્ફી, દંડ, સરપેન્ડ વગેરેના અધિકાર ખાખત.....	૧૭
ખર્ચ બદલ.....	૨૩
ખગાર તથા બથ્થા બાકા ખાખત.....	૨૩
ફંડ બદલ.....	૨૫
ખશીક્ષા સંબંધી.....	૨૭
કમ્પેકોળ.....	૩૦
પોલીસ નોકરોના ભગીન લેવા વિશે.....	૩૩

ભાગ ૩ ત્રીજો.

પોલીસ પટેલ સંબંધી.

૧ પોલીસ પટેલની નીમનોક કરવી, દંડ કરવો, ખરતદં કરવો રજા આપવી વગેરે સંબંધી.....	૩૪
૨ પોલીસ પટેલનાં કર્તવ્ય કર્મ તથા તેમણે ધ્યાનમાં રાખવા જોગ બાબતો.....	૩૫
ડયાની રૂલ.....	૩૯
પટેલોની પરીક્ષા સંબંધી.....	૩૮

ભાગ ૪ ચોથો.

ફોજદારી ગુન્હા સંબંધી.

પ્રકરણ ૧ છું—રયાનિક ફોજદારી કાયદા તથા હિંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદા (પીનકોડ) સંબંધમાં જાણવા જોગ મુખ્ય મુખ્ય બાબતો...	૫૨
પ્રકરણ ૨ જી—૧ સાધારણ સગજણની વ્યખ્યાઓ.....	૬૦
” ૨ ગુન્હાનાં સ્વરૂપ જોળખવા બાબતની વ્યાખ્યાઓ.....	૬૩
પ્રકરણ ૩ જી—શિક્ષાના પ્રકાર તથા તે સંબંધી જાણવા લાયક મુખ્ય મુખ્ય બાબતો.....	૭૫
પ્રકરણ ૪ જી—રયાનિક કાયદા અને પીનકોડમાંના ગુન્હાઓની અંદરની રચનામાં ફેર છે તે બાબત.	૮૪
પ્રકરણ ૫ જી—૧ સાધારણ અપવાદ.....	૮૮
૨ ખાનગી જાચાવના હક બાબત.....	૯૩
પ્રકરણ ૬ જી—૧ મદદગારી બાબત.....	૯૯
૨ કોશીશ બાબત.....	૧૦૫

ભાગ પ પાંચમો.

ફાજદારી કારટો સંબંધી તથા તેમાં કામ
ચલાવવાની રીત વગેરે સંબંધી.

પ્રકરણ ૧ છું—ફાજદારી કારટોની રચના તથા અધીકાર	
ખાખત.....	૧૦૮
૧ વરીષ્ટ કાર્ટના અધિકાર.....	૧૦૮
,, ૨ સુખા અને પ્રાંત ન્યાયાધીશના અધિકાર.	૧૧૦
,, ૩ માજીસ્ટ્રેટોના અધિકાર ખાખત.....	૧૧૧
પ્રકરણ ૨ જી—માજીસ્ટ્રેટ તથા પોલીસને દોકોએ ગદદ ત-	
થા ખખર આપવા ખાખત.....	૧૧૩
પ્રકરણ ૩ જી—વગર વારંટ પકડવા ખાખત.....	૧૧૪
પ્રકરણ ૪ જી— ૧ સમન્સ ખાખત.....	૧૧૭
,, ૨ વારંટ ખાખત.....	૧૧૮
,, ૩ પ્રોસેસો સંબંધી ખીજ કાનુનો.....	૧૧૮
,, ૪ દરતાવેજ વગેરે રજુ કરવા સંબંધી પ્રો-	
સેસો કઢવા ખાખત તથા ઝાડો સેવા સંબંધી	
નિયમ.....	૧૧૯
પ્રકરણ ૫ જી—તપાસ કરવાના પોલીસના અધિકાર ખાખત.	૧૨૦
પ્રકરણ ૬ જી—ફરીયાદ થયા ઉપરથી માજીસ્ટ્રેટોએ આ-	
ગળ કામ કેવી રીતે ચલાવવું તે ખાખતની	
હકીકત.....	૧૨૩
,, ૨ સમન્સના અને વારંટના મુકદ્દમા એટ-	
લે શું ?	૧૨૫
,, ૩ સમન્સના મુકદ્દમાનો માજીસ્ટ્રેટોએ ઇન-	
સાફ કરવા ખાખત.....	૧૨૬
,, ૪ વારંટના મુકદ્દમાનો માજીસ્ટ્રેટોએ ઇન-	
સાફ કરવા ખાખત.....	૧૨૮

પ્રકરણ ૭ મું.— ૧ તેલિયવનામાં બાજી.....	૧૩૦
,, ૨ ફેંસલા બાજી.....	૧૩૦
પ્રકરણ ૮ મું.— રાજનામાં કમી કયા કાગમાં લેઈ શકાય	
. તે બાજી.....	૧૩૧
પ્રકરણ ૯ મું.— જમીન કયા કયા કાગમાં લેઈ શકાય તે બા-	
જીત.....	૧૩૪
પ્રકરણ ૧૦ મું.— જોરત કળજે લેવા બાજી.....	૧૩૫
પ્રકરણ ૧૧ મું.— અન્ન વસ્ત્ર બદલની ફરીયાદ વીશે.....	૧૩૭
પ્રકરણ ૧૨ મું.— હોડા છુટકાની ફરીયાદ વીશે.....	૧૦
પ્રકરણ ૧૩ મું.— કોઇ પણ કામની કેટલા દિવસમાં ફરીયાદ	
સાંભળવી તે વીશે.....	૧૩૯
પ્રકરણ ૧૪ મું.— મુલેહ રાખવા બાજી તથા સારી રીતે આ-	
લવા બદલ તારણ લેવા બાજી.....	૧૪૧
પ્રકરણ ૧૫ મું.— ગુન્હામાં સામીલ હોનાર સખસને ગાફી	
આપવા બાજી.....	૧૪૩

પોલીસ નિબંધ તથા નિયમ અને ફોજદારી કામ ચલાવવા સંબંધી તથા ગુન્હાના કાયદા સંબંધી માહિતીનું પુસ્તક.

ભાગ ૧ લો.

પોલીસ નિબંધ.

સંવત ૧૯૪૧—અને ૧૯૮૪.

આ રાજ્યમાં પોલીસ ખાતાની વ્યવસ્થા સંબંધી નિબંધ કરવો યોગ્ય જણાયાથી આ નિબંધ શ્રીમંત સરકાર મહારાજ ગાયકવાડ સેના ખાસખેલ શગશેર બહાદુર એમની આજ્ઞાથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

૧ આ નિબંધને “પોલીસ નિબંધ” એવું નામ આપ્યું છે. અને આ નિબંધ તારીખ ૧ લી માહે ચુલાઈ સને ૧૯૮૪ થી અમલમાં આવશે.

૨ આ નિબંધમાંના નિયમો વિરુદ્ધ આ પેહેલાં થયેલા નિબંધ કરાવ તથા સરકાયકરો એમાં જે નિયમો હશે તે આ નિબંધથી રદ થયા છે એમ સમજવું.

૩ પોલીસ, પોલીસ કામદાર, માલ, પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, તથા પોલીસ નાયબ સુબા આ સંસ્થાઓનો અર્થ નીચે લખ્યા પ્રમાણે સમજવો:—

આ નિબંધ પ્રમાણે જે માણસો પોલીસ ખાતામાં નિમવામાં આવશે તે સર્વેને સમાવેશ “પોલીસ” કિંવા “પોલીસ કામદાર” આ

શબ્દોમાં થાયછે એમ સમજવું; પરંતુ કારકનોનો તથા બાળે ભોકાનો સમાવેશ આમાં થતો નથી.

“માલ” એ શબ્દમાં કોઈપણ જંતમ માલનો, ફિવા પેસાનો, ફિવા કિમતી-દસ્તાવેજનો સમાવેશ થાયછે એમ સમજવું.

વડોદરા શહેરની એકંદર પોલીસની વ્યવસ્થા સારૂ જે મુખ્ય કામદાર નીમેલો હોય તેને “પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ” તથા દરેક પ્રાંતની પોલીસ ઉપર તે પ્રાંતની પોલીસની વ્યવસ્થા સારૂ જે કામદાર નીમેલો હોય તેને “પોલીસ નાયબસુબા” એવી સંજ્ઞા આપીછે. આ સંજ્ઞાઓમાં કંઈ ફેરફાર કરવાનું અથવા ખીજા અમલદાર નીમવાનું નજરમાં આવે તો તેમ કરવાનો અધિકાર, શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સાહેબ એમની આગ્રાથી હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારી એમનેછે.

૪ એકંદર રાજ્યની પોલીસ ઉપર હજુર પોલીસ ખાતાની દેખરેખ રહેશે, અને તેની દેખરેખ નીચે દરેક પ્રાંતની પોલીસ ઉપર તે પ્રાંતના સુબાની અગર ખીજા જે અમલદારને હુકમ થશે તેની દેખરેખ રહેશે.

૫ વડોદરા શહેરની પોલીસ ઉપર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટનો હુકમ રહેશે, તથા દરેક પ્રાંતની પોલીસ ઉપર તે પ્રાંતના પોલીસ નાયબસુબાનો હુકમ રહેશે.

૬ પોલીસમાંના કોઈપણ કામદારને પોતાની નોકરી છોડવાની હોય તો તેણે તે ફાજદારના દરજ્જાથી કમી નહીં એવા પોતાના ઉપરી અધિકારીની પરવાનગી શિવાય છોડવી નહીં, એવી પરવાનગી ન મળે તો જે તારીખે તેને નોકરી છોડવાની હોય તે તારીખ પહેલાં એક મહીને તેણે ફાજદારના દરજ્જાથી કમી નહીં એવા પોતાના ઉપરી અધિકારીને તે બદલ લેખી ખબર આપવી જોઈએ.

૭ કલમ ૬ માં કહ્યા પ્રમાણે લેખી ખબર આપ્યા શિવાય, અને આપ્યા પછી એક મહિનાની મુદત પૂરી થયા શિવાય, અગર તે પહેલાં ચોખ્ખા અધિકારીની પરવાનગી શિવાય, પોલીસમાંનો કોઈ પણ કામદાર જે પોતાની નોકરી છોડીને જશે, તો તે બે મહિનાના પગારથી વધારે નહીં એવા દંડને, અથવા ત્રીસ હિસાસી નાસ્તી ના,

હી એવી અમ્મસાન કેદને, કિંવા બંને શિક્ષાને પાત્ર થશે.

૮ હમેશાં જે ઠેકાણે પોલીસ રાખવાની જરૂર નથી તે ઠેકાણે વિશેષ બંદોબસ્ત સાથે પોલીસ રાખવાની જરૂર છે, અને તેનો ખર્ચ અમે આપીએ છીએ એવી કામ ચારજ કરે તો તે ચારજ ગાન્ય કરવાનો તથા ચારજમાં લખેલે ઠેકાણે યોગ્ય જણાય તેટલી પોલીસ નીમવાનો તથા તેનો ખર્ચ ચારજદાર પાસેથી વસુલ કરવાનો અધિકાર દરેક પ્રાંતમાં તે પ્રાંતના સુબા અગર જેને તેવા પ્રકારનો અધિકાર આપેલો હોય એવો અમલદાર એને, અને વડોદરા શહેરમાં હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારીને છે.

આવી નીમેલી પોલીસ બીજી પોલીસ પ્રમાણે સગજવામાં આવશે, તથા તેની ઉપર દેખરેખ પોલીસ નાયબસુબાની અગર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટની રહેશે.

આ પ્રમાણે નીમેલી પોલીસનો ઉપયોગ ચારજદારે પોતાના ખાતાની આકર પ્રમાણે કરવો નહીં.

આ કલમ પ્રમાણે વિશેષ બંદોબસ્ત સાથે નીમેલી પોલીસ ઉઠાવી લેવા વિશે ચારજદાર ચારજ કરેતો પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને અને પોલીસ નાયબસુબાને તે ચારજ ગાન્ય કરવાનો અધિકાર છે; પરંતુ જે તારીખથી પોલીસ ઉઠાવી લેવા બદલ અર્જ હશે તે તારીખ પેહેલાં એક મહિને ચારજદારે તે ચારજ કરવી જોઈએ.

૯ આ રાજ્યના જે ભાગમાં ફિસાદ થઈ હોય કિંવા થવાની બીતી હોય તે ભાગમાં, અગર જે ભાગમાં રહેનારાઓની વર્તણૂક ઉપરથી હમેશાં રાખવાની જે પોલીસ ભોકાની સંખ્યા ઠરી હોય તે કરતાં વધારે સંખ્યા રાખવી આવશ્ય છે, એમ નજરમાં આવે તો તે ભાગમાં તેજો હુકમ શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સાહેબ એમની આજ્ઞાથી કરવાનો હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારીને અધિકાર છે.

સદરહુ પ્રમાણે જરૂરી રાખેલી પોલીસ બદલ જે ખર્ચ થશે તે સર્વે કિંવા તેના કંઈ અંશ, સદરહુ ભાગમાં રહેનારા ભોકા પાસેથી શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સાહેબ એમની આજ્ઞાથી વસુલ કરવામાં આવશે.

૧૦ કલમ દ્વારા તો કોઈ પ્રમાણે ખાલી પોલીસ સ્ટેશનમાં જઈને પોલીસને જાણવું પડે છે. તે પોલીસને જાણવું પડે છે તે પોલીસ તરફથી નીચેના વખતે વસુલ ન આવે તો તે જાણીતો ધારો વસુલ કરવા વિશે જે નિયમો હોય તે નિયમો પ્રમાણે મુદ્દી ખાતાના અધિકારી એમણે વસુલ કરવો.

૧૧ લોકોમાં સુલેહનો ભંગ ન થાય તેટલા સારા અગર દંડો અગર મોટી ફિસાદ બંધ કરવા સારા, અથવા જે માણસને પકડવાનો પોતાને અધિકાર હોય તેને પકડવા સારા કોઈપણને ગદ્દ કરવાનું કહેવાનો અધિકાર યોગ્ય કારણ હોય તો કોઈપણ પોલીસ કાગદારને છે.

૧૨ યોગ્ય અધિકારીએ આપેલા કાયદેસર સર્વે હુકમો તથા વારંટો તત્કાળ માન્ય કરીને અગત્યમાં લાવવાં, લોકોની સુલેહ સંબંધી ખાતાની મેળવીને તે યોગ્ય અધિકારીને કહેવી, ગુન્હા ન થાય તથા લોકોને પીડા ન થાય એવો બંદોબસ્ત રાખવો, ગુન્હેગારોનો શોધ કરીને તેમને યોગ્ય પુરાવા સહીત ધનસાફ સારા હાજર કરવા, જે માણસને પકડવાનો પોતાને કાયદાથી અધિકાર હોય અને તેને પકડવા વિશે વ્યાજબી સળગ હોય તેને પકડવો એ દરેક પોલીસ કાગદારનું કામ છે એમ સમજવું. અને આ કલમમાં કહેલા કોઈપણ કારણ વારંટે દારૂ પીવાની દુકાનમાં કિંવા જુગારીઓના ઘરમાં કિંવા ખરાબ ચાલના માણસોના અખાડામાં વારંટ શિવાય પેશીને ચોકસી કરવાનો અધિકાર પ્રત્યેક પોલીસ કાગદારને છે એમ સમજવું.

૧૩ હથિયારો કિંવા ખીજ પદાર્થો ગેરકાયદાનાં કામ સારા રાખેલા છે એવું માનવાને યોગ્ય આધાર હોય તો તે સર્વે પકડવાનો અધિકાર નાયબ ફોજદારથી કમી નહીં એવા દરજ્જાના પોલીસ કાગદારને છે; પરંતુ તેમ કરવા સારા કોઈ રહેલાના ડેકાણામાં પેસવું જરૂર હોય તો વારંટ શિવાય પેસવું નહીં.

આ કલમ પ્રમાણે પકડેલાં હથિયારોની કિંવા પદાર્થોની વ્યવસ્થા કરવી તે પેહેલાં જર્જના આજ્ઞાપ્રેરના હુકમથી પોલીસ કાગદારોએ કરવી.

૧૩ જોઈ રત્નચત્રના આંખના અથવા અમરચોલે સંબંધે મા-
જીસ્ટ્રેટને મજબૂર બહેર કરવાનો, તથા તે સંબંધે કાયદા પ્રમાણે
સમન્સ, ફિવા પકડવાનું વારંટ, ફિવા આડે લેવાનું વારંટ, ફિવા
કાયદાસર ખીજો કોષ પણ હુકમ માગવાનો અને હવટ ફેસલો
થાય ત્યાં સુધી આરોપી ગુનો ઉપર ફરીવારનું કાગ ચલાવવાનો
અધિકાર કોષપણ પોલીસ કાગદારને છે.

૧૪ જે ગામે માજીસ્ટ્રેટની સ્થાયીક કચેરી ન હોય તે મામે
નીવારણી માલ હોય તો તે માલ પોલીસે પોતાના તાળામાં લેવો
તથા તે જે ગામમાં જડેલો હોય તે ગામના પોલીસ પટેલને સ્વા-
ધીન કરીને તેની પાવતી લેવી, એ દરેક પોલીસ કાગદારનું કામ
છે તે પાવતી પોલીસ કામદારે તે જગ્યાએ હકુમતવાળા નજીકના
માજીસ્ટ્રેટ તરફ મોકલવી.

૧૫ કામથી દૂર થયેલા પોલીસ નોકરે પટ્ટો, કપડાં તથા હાથીયારો
વગેરે સર્વે સરકારી સામાન સરકારમાં પાછો આપવો જોઈએ. આવો
સરકારી સામાન પાછો આપવામાં કોઈ પોલીસ નોકર જાણી જોઈને
મફત કરશે ફિવા ના કહેશે તો તે સો રૂપિયા સુધી દંડને, અને
દંડ ન આવે તો ત્રણ ગહીના સુધી જેમાંના કોઈપણ પ્રકારની
દેદને પાત્ર થશે.

૧૬ કોષ પોલીસ કાગદાર જાણી જોઈને પોતાના કરવાના કા-
મમાં મફત કરે, અથવા ખીજણપણું બતાવે, ફિવા યોગ્ય અધિકા-
રીએ કરેલા કાયદાસર હુકમ પ્રમાણે ન ચાલતાં જાણીજોઈને ઉસડું
વરતે, ફિવા પોતાના કબજામાં રાખેલા કેદીઓને વિના કારણ ધક્કા
બુકકા કરે અથવા કરાવે, અને આવી કસુર બદલ માજીસ્ટ્રેટ આગળ
કાગ ચલાવવું એવું કસુરદાર પોલીસ કાગદારની નીમણાક કરનાર
અધિકારીની નજરમાં આવે તો તેના ઉપર તેણે ફોજદારીમાં કામ ચ-
લાવવું; અને તે અપરાધ બદલ તે ત્રણ ગહીનાના પગાર સુધી દંડને,
અથવા ત્રણ ગહીના સુધી કોઈપણ જાતની કેદને, અથવા બંને શિ-
ક્ષાને પાત્ર થશે.

૧૭ પોલીસે કરેલા ફરિયા ખીજો કોષ જવસ્તી સીક્કાને ચુંદો
થાય તો તે બદલ ફોજદારી શીક્ષાના નીર્ણય પ્રમાણે એકસી ચલાવવાનો

આ કસમથી કરતે અપરાધની સામે એકમ મુન્દા બદલ કોઇપણ મનુષ્યને એકથી વધારે સખત શીક્ષા થશે નહીં.

૧૮ જે ઠેકાણે જાત્રા કરીવા મેળો બરાબરે અમર ખીજ કાઢી પણ કારણથી પણા મનુષ્ય ભેગા થવાનો સંભવ હોય, તે ઠેકાણે બંદોબસ્ત રાખવાનું કામ પોલીસ કાગદારનું છે. અને તે સંબંધે યોગ્ય હુકમ આપવાનો અધિકાર ફાજદારના દરજ્જાથી કમી નહીં એવા સર્વે પોલીસ કાગદારને છે.

૧૯ વડોદરા શહેરમાં શહેર સુધરાધના શુભ્ય અધિકારી, અને પ્રાંતમાં તે પ્રાંતના સુબા અગર તેવો અધિકાર જેને આપેલો હોય તેવા કોઇપણ અગલદાર એમના હુકમથી એકાદ ઠેકાણાનું પાણી પીવાના ઉપયોગ સારૂ નીર્મળ રહે માટે તે ઠેકાણે ધોષને, નહાણને અગર ખીજ કોઇપણ પ્રકારે ગંદકી કરવાની કરીવા ગામમાં ખીજ કોઇપણ પ્રકારે ભોજને ઉપદ્રવ થાય એવી ગંદકી કરવાની ગનાઇ બદલ જાહેરનામું તે ઠેકાણે પ્રસિદ્ધ જગાએ લગાવેલું હોય તો તે ગનાઈ વીરૂધ્ધ વર્તણુંક કરનારા ઉપર માશુરેટ આગળ કામ ચલાવવાનો અને તેને તત્કાળ પકડ્યા શીવાય છલાજ ન હોય તો તેને પકડવાનો કોઈપણ પોલીસ કાગદારને અધિકાર છે. અને આવી ગનાઇ વીરૂધ્ધ વર્તણુંક કરનારા ઉપર આ અપરાધની સાખીતી થાય તો શીક્ષાના કાયદા પ્રમાણે તે શીક્ષાને પાત્ર થશે.

૨૦ કસમ ૧૯ પ્રમાણે એકાદ માણસને પોલીસ કાગદારે પકડેલો હોય તો તે માશુરેટ સમક્ષ હાજર થાય એ વીશે જાગીન સુદ્ધાં કરીવા જાગીન શીવાય તે માણસનો જાત મુચલકો હવાલદારના દરજ્જાથી કમી નહીં એવા પોલીસ કાગદારે લેઈને તે માણસને તત્કાળ છોડી મુકવો.

૨૧ કસમ ૭-૧૬-૧૭ એમાં લખેલા પ્રકારના અપરાધોની ચોક્કસી કરીને નીકાલ કરવાનો અધિકાર નીચે લખ્યા પ્રમાણે માશુરેટને છે:—

- ૧ મુન્દેગાર પોલીસ સીપાઇ હોય તો કોઈપણ વર્ગમાં માશુરેટ.
- ૨ મુન્દેગાર પોલીસ સિપાઈના ઉપરી દરજ્જાનો પોલીસ કાગદાર હોય તો પેહેલા વર્ગમાં માશુરેટ.

જે આ નીચેના પ્રમાણે પોલીસ આગળ ક્રીમ આશરેટ આ-
ગળ ને કામ ચલાવવાનું તે બદલ, અગર દંડ વીગેરે વસુલ કરવાનો
કિંવા કેદ ભોગવવાની, તે બદલ ફાજદારી કાગ ચલાવવાની રીતીના
નીચેનાં જે નીચેના આપેલા છે તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

શ્રી.

ભાગ ૨ બીજો.

પોલીસ ખાતા સંબંધી નિયમ.

શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સાહેબની હજીરમાંથી સને
૧૮૮૫ સંવત ૧૯૪૧ ની સાલમાં મંજૂર થયેલા તે નિયમ-
માંથી જાણવા જોગ મુખ્ય હકીકતો નીચે બતાવવામાં આવે છે.

૧ પોલીસ ખાતાની વ્યવસ્થા સંબંધી નિયમ થયે છે, તે શિ-
વાય સદરહુ ખાતાની અંતર વ્યવસ્થા વીશે કેવી રીતે નીચમ કરાવ-
વામાં આવ્યા છે તે આ ઉપરથી જણાશે.

૨ નીચે લખેલી સંજ્ઞાઓના અર્થ નીચે લખ્યા મુજબ છે.

ચોકી.	{ ફાજદારી બંદોબસ્ત સાથે જે ઠેકાણે નાયબ ફાજદારના
દરજાથી કમી દરજ્જાના એક કિંવા વધારે પોલીસકામ-
દાર રાખેલા હોય છે તે ઠેકાણાને "ચોકી" એમ કહેવામાં આવે છે.
નાયબ
ફાજદાર	
	{ એક ક્રીવા વધારે ચોકીઓ ઉપર દેખરેખ રાખવા સાથે
તથા બંદોબસ્ત સાથે નીમેલા અગમદારને "નાયબ ફા-
જદાર" કહેવો.
	{ "થાણું" નાયબ ફાજદારનું કામ કરવાના મુખ્ય ઠેકા-
ણાને થાણું કહેવું.
ફાજદાર.	{ દરેક મહાલની અગર મહાલના ક્રીવા શહેરના ભાગની
દેખરેખ સાથે તથા બંદોબસ્ત સાથે નીમેલા પોલીસ કા-
મદારને ફાજદાર કહેવો.
મહાલ
કચેરી.	
	{ ફાજદારનું કામ કરવાના મુખ્ય ઠેકાણાને મહાલ કચેરી
કહેવી.

પોલીસ કચેરી. } મુદે જુદે ઠેકાણે પોલીસની પેળાંના થઈ બાકી રહે-
લી પોલીસ શહેરમાં ક્રિયા પ્રાંતની સુખ્ય જગ્યામાં જે
ઠેકાણે રહેછે, તે શહેરની તથા પ્રાંતની બધી પોલીસનું જે
ઠેકાણે પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અગર પોલીસનાયબ સુબાના
હુકમથી કામ ચાલેછે તેને “પોલીસફક કચેરી” એમ કહેવું.
એકથી વધારે ગહાતો ઉપર દેખરેખ સાર તથા બંદોબ-
સર ફોજ. } સત સાર સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અથવા નાયબસુબાના હાથ નીચે
દાર. } નીમેલા પોલીસ કામદારને સરફોજદાર કહેવો.
રીસાલદાર } શહેરના અને દરેક પ્રાંતના પોલીસ સ્વાર ઉપર એક સુ-
ખ્ય અગલદાર નીમવામાં આવશે તેને રીસાલદાર કહેવો.

ખાતાનું બંધારણ.

૩ બીજો હુકમ થતાં સુધી શહેરની તથા પ્રાંતની પોલીસમાં ની-
ચે લખેલા દરજ્જાના કામદારો રહેશે. (કલમ ૨)

૧ પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અથવા
પોલીસ નાયબસુબા.	૬ રીસાલો
૧ રીસાલદાર.
૨ સર ફોજદાર.	૨ જગાદાર
૩ ફોજદાર.	૩ દફ્તર.
૪ નાયબ ફોજદાર.	૪ સ્વાર.
૫ પાયદળ.	

૧ જગાદાર, ૨ હવાલદાર,

૩ સિપાઈ.

પોલીસ ખાતાના અમલદારોએ તથા તેમના
તાબાના કામદારોએ કરવાનાં કામ,

૪ પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ તથા પોલીસ નાયબસુબાએ
કરવાનાં કામ.

(કલમ ૪ થી ૧૭ સુધી)

૧ પોલીસ ઉપર દેખરેખ રાખવી.

૨ તાબાનું ખાનું બરખાનું મલકવના વિશે ખબરદારી રાખવી.

૩ તાબાની એકદર પોલીસની વ્યવસ્થા રાખવી.

૪ તાબાના તમામ કામદારોને તેમનાં કામ વેહેંચી આપનાં તથા તે કામ વ્યવસ્થાથી ચલાવવાં.

૫ ગહાલોગાં સુબાની સલાહથી થાણાં તથા ચોકીઓ મુકરર કરવી, અને દરેક થાણાંમાં કેટલાં ગામ તથા ચોકીઓ અને દરેક ઠેકાણે કેટલી પોલીસ જોઈએ તે ઠરાવવું.

૬ પોતાના હાથ નીચેના કામદાર તરફથી હુકમનો અમલ બન રાખર થાયછે કે નહી તે જોવું અને બાકી કામ બદલ ત્રીમાહી પતક મંગાવવું.

૭ તાબાના પોલીસ કામદાર તરફથી આવનારાં રોજનામાં તથા તખ્તા તપાસવા, તેમજ તેમનાં દફતરો તપાસવાં તથા કમી જાતની બાબત દુરસ્તી કરાવવી.

૮ વરસાદના ચાર મહિના શિવાય બાકીના મહિનામાં પોતાની હદમાં ફરવું, અને ફરતી વખત એકજ સુકામે યોગ્ય કારણ વગર આઠ દિવસ કરતાં વધારે રહેવું નહી.

૯ પોતાના તાબાની મહાલ કચેરી, થાણાં તથા ચોકીઓ તપાસવી. બધી મહાલ કચેરીઓ વરસમાં નીદાન એક વખત પણ તપાસવી. અને તાબાનાં થાણાં પૈકી વરસમાં નીદાન ૩ થાણાં તપાસવાં.

૧૦ વીશેષ શુન્દહ થયાની ખબર મળતાંજ તેના તપાસ સાફ ચોતે જવું; ન જવાનું યોગ્ય કારણ હોય તો રોજનામાંમાં લખવું.

૧૧ રોજનામાંની નકલ દર શોમવારે હજુર પોલીસખાતામાં પ્રાંતના સુબાની મારફત મોકલવી.

૧૨ પડત શુન્દહ સંબંધી જે તે અમલદાર તરફથી તજવીજ રહેછે કે કેમ તે જોવું.

૧૩ પડત શુન્દહનાં કામ તપાસણીમાં જણાય તે પૈકી કાઠી માંખ્યા યોગ્ય તેમની ગજરમાં આવે તેની મદ તેમણે સાલ આખરના શુભારમાં સુબાસાહેબ તરફ કારણસહ આપવી, અને સુબાના હુકમથી સરકુ કામ કાઠી માંખવાં.

૫. સરફોજદારનાં કામ.

(કલમ ૧૬ થી ૩૦ સુધી)

૫ મી કલમ—

૧ પોતાની હદમાંની મહાલ કચેરીઓ, યાણાં, ચોકીયો નેટલી હશે તેટલી તપાસવી.

૨ પોતાની હદના પોલીસ સોફો નીચમ પ્રમાણે નોકરી કરેલે કે નહીં તથા ડ્રેસ, હાળીયાર અને છતર ઊપયોગનો સામાન બરોબર રાખેલે કે નહીં તે જોવું.

૩ પોતાના તાળાની મહાલ કચેરીઓ મહીનામાં એક વખત તપાસવી તથા ચોગાસામાં દર મહીને નીદાન એક મહાલ કચેરી પણ તપાસવી. બધાં યાણાં તથા ચોકીયો વરસમાં નીદાન એક વખત પણ તપાસવાં; તપાસણીમાં પોતાના અધીકાર પ્રમાણે સુધારવું, અધિકાર ઉપરાંતને માટે પોલીસ નાયબસુયાને જાહેર કરવું.

૪ પોલીસ કામદારને, ફોજદાર તરફથી તથા નાયબ ફોજદાર તરફથી પોલીસ નીઅંધ, નીચમ, વટ હુકમની માહિતી વખતે વખત આપવામાં આવેલે કે કેમ તે ખાખત ફરતી વખત જોવું, અને પોતાના તરફથી જે સગજીત આપવાની તે આપવી.

૫ ગુન્હા ન થવા દેવા વિશેની, થયેલા ગુન્હા શોધી કાઢવા વિશેની તથા ગુન્હામાં ગએલા માણના વળતર વિશેની જવાબદારી મહાલના ફોજદાર ઉપર છે તેજ પ્રમાણે સરફોજદાર ઉપર પણ છે, અને પડત ગુન્હા શોધી કાઢવાની જવાબદારી વિશેષ કરી સરફોજદાર ઉપર રાખી છે.

૬ પોતાની હદમાં મોટી જાત્રા, મેળા વગેરે ઠેકાણે બનતા સુધી જાતે જઈ બંદોબસ્ત રાખવો.

૭ પોતાના રોજકામનું નમુના પ્રમાણે રોજનામું રાખવું; અને તેની નકલ દર સુરવારે પોલીસ નાયબ સુયા તરફ મોકલવી.

૮ ખુન, દરોડો, જબરીની ચોરી ઈત્યાદિ વિશેષ સ્વરૂપના છતર ગુન્હાની ખબર લાગતાંજ ગુન્હાના ઠેકાણે તપાસસાજ જાતે જવું, કાંઈ

ચોખ્ખા કરજીવી ન જવાય તો કરજીવી પોલીસ નાયબસુબા તરફ
જાહેરાત આપવી.

૯. જે મુન્દાનો તપાસ ફોજદાર તરફથી થાય છે તેવી કામગીરી
પોતે સ્વતંત્ર રીતે ચોક્કસ કરવી નહીં.

૧૦ તપાસતું કામ ફોજદાર તરફથી લેવાની આવશ્યકતા હોય
તો પોલીસ નાયબસુબાની મંજુરીથી લેવું.

૧૧ ખુન, દરોડો, ખાતર ચોરી અગર ખીજા મહત્વના મુ-
ન્દાનાં કામ માજીસ્ટ્રેટ અગર ખીજા કોર્ટ તરફ ચલાવવાં, અગર તે
કામમાં સરકારી વકીલ હોય તો તેને માદીતી આપવા જાતે જવું અ-
ગર પોલીસ નાયબ સુબાની મંજુરીથી વાકેફગાર ફોજદાર કિંવા ના-
યબ ફોજદારને મોકલવો.

૬ ફોજદારનાં કામ.

(કલમ ૩૨ થી ૬૧ સુધી).

૬ ક્લી કલમ—

૧ પોતાની હદમાંનાં સબજાં થાણાં તથા ચોકીઓ તપાસવી.
ચોગાસા શીવાયના ગહીનામાં નીદાન એક વખત તપાસવાં જોઈએ,
ચોગાસામાં જોટલાં તપાસાય તેટલાં તપાસવાં.

૨ પોતાની હદમાંના પોલીસ ઘોડા નીચમ પ્રમાણે નોકરી કરે
છે કે નહીં, ફ્રેસ, હથીયાર તથા ઈતર ઉપયોગી સામાન બરાબર રાખે
છે નહીં તે જોવું.

૩ તપાસણીમાં જે કમી જરૂરી જણાય તે પાતાના અધિકાર
પ્રમાણે સુધારવું, અધિકાર ઉપરાંતને માટે યોગ્ય અધિકારી તરફ
જાહેર કરવું.

૪ પોલીસ અમલદારને પોલીસ નીબંધ, નીચમ તથા વટહુકમની
માહિતી ફરતી વખતે, વખતો વખત (ગહીનામાં નીદાન એક વખત)
આપવા જવી.

૫ પોતાની હદમાં જે ઠેકાણે જાત્રા, મેળા વગેરે બસ્ય તે ઠેકાણે

જાનતા, સુધી જાતે જાતે બંધોબસત રાખવો.

૬ પોતાના રોજકામનું રોજનામું કરેલા નમુના પ્રમાણે સંપૂર્ણ. જાતે તેવી નકલ આજની આવતી કાલે એ મુજબ પોલીસ નાયબ સુળા તરફ મોકલવી.

૭ ૧ ખુન, ૨ સંદોષ મનુષ્ય વધ, ૩ ધાડ, ૪ મોઢા હંગામો અગર જે હંગામામાં મહા વ્યથા થઇ હશે, ૫ ટપાલ હુટ. એ પાંચ ગુન્હાની ખબર ફોજદારને મળતાંજ તેમણે તુરત તે બદલની ખબર સરફોજદાર, પોલીસ નાયબ સુળા, સુળા તથા હજુર પોલીસખાતાના અધિકારી તરફ નમુના પ્રમાણે પત્રક બરી મોકલવી.

૮ ૧ આત્મહત્યા, ૨ જેમાં દગાથી મૃત્યુ થયાનો સંશય હોય એવા આપઘાતનું અગર કોઇપણ આપઘાતનું મૃત્યુ, ૩ મહાવ્યથા, ૪ જળરીની ચોરી, ૫ ધર ફાડનું, ૬ રૂ.૨૦૦ કરતાં વધારે રકમની ચોરી. એ ગુન્હાની ખબર ફોજદારને મળતાંજ તેમણે સરફોજદાર તથા પોલીસ નાયબ સુળા તરફ નમુના પ્રમાણે પત્રક બરી મોકલી ખબર આપવી; પણ આ ગુન્હા સરહદ ઉપર થયા હોય તો તે બદલની ખબર ઉપરની પેટા કલમ ૭માં લખેલા સર્વ અધીકારીના તરફ આપવી જોઇએ.

૯ ઉપરની પેટા કલમ ૭-૮ માં કહેલા ગુન્હાની ખબર મળતાંજ અધીકારવાળા ગાજરોટ્ટ તરફ ગુન્હાની જાહેરાત આપવી ને પોતે તપાસ સાફ જાતે જવું. કોઇ યોગ્ય કારણસર ન જવાય તો તે બદલ કારણસર પોલીસ નાયબ સુળા તરફ સરફોજદારની મારફત રીપોન્ટ કરવો.

૧૦ પોતાની હદના સર્વ ગુન્હાનો તથા ગુન્હેગારનો પતો લાગાવવો તથા ગુન્હા ઓછા થવા વીશે બંદોબસત રાખવો, એ વીરોની જવાબદારી ફોજદાર ઉપર છે.

૧૧ મહાલ કચેરીમાં જે પોલીસ કાગદાર હશે તેમની દરરોજ હાજરી લેવી.

૧૨ ફેસ તથા હથિયાર ખરોજર છ કિલાનહી તે આખતમોતખાસ દર રાનીવારે કરવો ને કોર્ટની કસર વગેરે માલમ પડે તો તે આખત મોતખાસ લખવીજ કરવી.

૧૩ પોતાની હદમાં કાઢી ઠેકાણે મહાગારી, દેવી, જનાવરના રોગ અગર એવા કોઈ મોટા રોગનો આગો થાય તો તે આગતની જાહેરાત તાબડનોગ પોલીસ નાયબ સુગા તથા પ્રાંતના મેડિકલ ખાતાના અધિકારી તથા મીડમેટ્રીકલ ઓફીસર સાહેબ અને હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારી સાહેબ તરફ આપવી. જે ગામે સદર પ્રકારના આગ્નર હશે તે ગામ લસકરને આવના જવાના રસ્તા ઉપર અગર રસ્તાની આસપાસ ૧૦ મૈલની અંતર હશે તો જાહેરાતમાં રપષ્ટ ખુલાસો લખવો.

ટીપ-આવી જાહેરાત રોગ શરૂ થાય તમારથી તે બંધ થયા બાદ ૧૫ દીવસ સુધી દરરોજ આપવી. (એ. હુ. આ. સ. નં. ૧ તા. ૩-૧૦-૮૭)

૧૪ અગ્નિ ઉપદ્રવથી અગર પૂર આવેથી નુકશાન થયાની ખબર મળતાંજ તે અદલ પોલીસ નાયબ સુગા તથા સુગા અને હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારી તરફ જાહેરાત આપવી.

૧૫ દરેક આગના નાયબ ફાગર તરફ તેના થાણાનાં આગની યાદ કરી મોકલવી.

૧૬ થાણાના દરેક ગામે દરેલા નમુના પ્રમાણે સહી શિક્ષા વાળી એક એપકી આપવી તથા તેને ટોળી બુક એવું નામ આપવું.

૧૭ પોતાની ગેરહાજરીમાં મહાલ કચેરીમાં એક નાયબ ફાગરને હાજર રાખવો.

૧૮ મહાલની હદમાં જેટલા લોકે પેટેલાં ૧ ચોરી, ૨ ઘાડ, ૩ જળારીની ચોરી, ૪ રસ્તાહુટ, ૫ ખાતરચોરી, ૬ ચોરીનો માલ લેવો, ૭ વિશ્વાસઘાત, ૮ ઘરખાળવું વગેરે, ૯ અસા ચિટ્ટી ખાંધી નુકશાન કરવું, ૧૦ જુગાર રમવો, ૧૧ ખોટાં નાણાં સંબંધી ચુંદો, ૧૨ ખોટી છાપ અજાતની વગેરે, ૧૩ ખુન, ૧૪ સદોષ મનુષ્ય વધ, ૧૫ મહાઅય્યા, ૧૬ હાકગંને અગર માણસને ચોરી અગર ફાસલાવી લઈ જવાં, ૧૭ જળારીનો સંભોગ, ૧૮ ચોરી અગર દરોહાની ટોળીમાં હોવું, ૧૯ હંગામો, ૨૦ બનાવટી દસ્તાવેજ સંબંધી ચુંદો. એવા પ્રકારના ચુંદા ઉપરથી શિક્ષા બોગવી હશે તે અદલ એક

પત્રક મહાલમાં તથા થાણામાં ગામવાર રાખવું, અને પ્રત્યેક ચોકીની હદમાં એવા પ્રકારના જે લોક રહેતા હશે તે બદલ યાદી ગામવાર ચોકીના અમલદારને આપવી.

૧૯. ચોકીના લોકોને પગાર વેહેંચવા સારૂ ખનના મુધી પોતે જવું, પોતાને જવાને હરકત હોય તો નાયબ ફાજદારને મોકલવો.

૨૦. ઉપરની કલમ ૧૮ માં જતાવેલા ગુન્હાના કાગમાં પોલીસે તોહોગતદારને પકડ્યા પછી તેનું એહેરા પત્રક બનેલા કાગળ સાથે, તૈયાર કરી રાખવું અને તોહોગતદારને ધનસાફ સારૂ મોકલવામાં આવે ત્યારે તે મોકલવું ને તેની નકલ મહાલમાં રાખવી.

૨૧. આ સરકારની હદમાં ગુન્હો કરી કોઇ માણસ બીજી સરકાર કિંવા સંસ્થાનની હદમાં નાશી ગયો હોય, કિંવા ચોરીનો માલ લેઇ ગયો હોય, તેની પાછળ જઈ ત્યાંની હદના કાગદાર કિંવા પોલીસપટ્ટની મારફત પકડવો, તેમ જાડો પણ તે લોકોની માર-લેવો. જે માલ મળે તે, કિંવા માણસ પકડ્યો હોય તે ત્યાંના અમલદારના તાગમાં આપી તેની પાવતી લેવી.

એવા ગુન્હેગાર બ્રિટિશ હદમાં નાશી જાય છે તેમને મેહેરગાન એન્ટ ગવર્નર જનરલ સાહેબની મારફત સોંપ્યા શિવાય, પરબાર્યા બ્રિટિશ હદમાંથી સોંપી આપે તોપણ સંભાળી લેવા નહીં.

ઉપરનો નિયમ ધનર સંસ્થાનને લાગુ નથી.

૨૨. આપણી હદમાં પર ઈલાકાની સરકારનો અમલદાર સદરહુ મુજબ સરકારી કાગે આવ્યો હોય તેને મદદ આપવી.

૨૩. મહાલની હદમાંથી લશ્કર આવવું જવું હોય તેનો શિરસ્તા પ્રમાણે બંદોબસ્ત રાખવો.

૨૪. આગ લાગ્યાના કાગમાં ગુન્હો બન્યો હશે એવું તપાસમાં માલમ પડે તો કેસ રીતસર કર્મીટ કરવાની તજવીજ કરવી. ગુન્હો બન્યો નથી એમ માલમ પડે તો નુકશાનીની રકમ રૂ. ૩૦૦ થી વધારે ન હોય એવાં કાગ તાલુકાના બીજા વર્ગના માજીસ્ટ્રેટ તરફ અને રૂ. ૩૦૦ કરતાં વધારે નુકશાનીનાં કાગ પેહેલા વર્ગના માજીસ્ટ્રેટ તરફ મોકલવાં.

૨૫ પોતાની હદમાંના ગામોમાં કાવશીયા વગેરે જે ભોકાની હાજરી દરરોજ લેવાની તે પૈકી કોઈ આગરદાર છતાં કોઈ દહાડે ચોરી અગર ખીજા ગુન્હાના કામમાં શિક્ષા ભોગવેલી નથી, ક્રિયા એવાંજ ખીજાં વિશેષ કારણોથી તેને દરરોજની હાજરીમાં ન આવવાની છુટ આપવી એવું ફાજદારની નજરમાં આવે તો તેમણે તે ગાણુસના નામનો એક લેખી પરવાનો તેને આપવો.

ટીપ—ઉપરની કલમો પૈકી જે જે કલમોમાં ફાજદારે પોલીસ નાયબસુબા તરફ જાહેરાત આપવી એમ લખ્યુંછે તે તે ઠેકાણે શે-હેરના ફાજદારે પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ તરફ જાહેરાત આપવી જોઈએ. શિવાય શેહેર ફાજદારે કાવશીયા ભોકાની હાજરી લેવી.

૬૩ (હિંડ ક્વાર્ટર) ફાજદારનાં કામ.

૭ ૬૩ ફાજદારે પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અગર પોલીસ નાયબ-સુબાના હુકમ પ્રમાણે પોલીસ ૬૩ કચેરીનું તથા ઈતર કામ કરવું.

(કલમ ૬૩)

નાયબ ફાજદારનાં કામ.

૮ મી કલમ. (ક. ૬૫ થી ૭૫ સુધી.)

૧. નાયબ ફાજદારે પોતાના તાબાનાં ચાણાં તથા ચોકીઓના પોલીસ લોક પોતપોતાની હદનાં ગામોમાં ફરે તથા ગસ્ત કરે તે વિશે જાહેરાત રાખવો.

૨. પોતે દરરોજ જે કામ કર્યું હોય તે જદલ ફરણી પત્રક રાખી તેમાં દરરોજનું કામ નોંધવું અને ગહીના આખરે તેનો ઉતા-રે ફાજદાર તરફ મોકલવો.

૩. પોતાના તાબાનાં ગામોની યાદ થાણામાં ખુદશી જગાએ ચોઢવી. ને તેમાં ચોકીઓ નીમેલી હોય તે ઉકીકત પણ દાખલ કરવી.

૪. પોતાની હદમાં ગુન્હો થયાની ખબર થતાંજ ફાજદાર તરફ જાહેરાત આપવી.

૫. પોતે તથા તાબાના પોલીસ કામદારે ગુન્હા સંબંધે તપાસનું કામ કર્યું હોય તેની વરધો ફોજદારને આપવી.

૬. પોતે તથા તાબાના પોલીસ કામદારે થાણામાં અગર ફરતી વખત મહાગારી, દેવી અગર એવા મોટા રોગનો આજો ઉત્પન્ન થયાની તથા અગ્નિ ઉપદ્રવ તથા મોટું પુર આવ્યાની ખબર થતાંજ નાયબ ફોજદારે ફોજદાર તરફ તુરતા તુરત ખબર આપવી.

૭. થાણાની તથા ચોકીઓની હદમાં ફરી બંદોષરત રાખવી.

૮. પોલીસ પટેલ કાવશીયા લોકોની હાજરી જરાજરા લે છે કિંવા નહી તે જોયું અને હાજરીપુક તપાસી શેરા મારવા.

૯. ફેરણી વગેરે સાર થાણું છોડી બહાર ગામ જવું થાય ત્યારે થાણામાં જગાદાર અગર હતાલદાર એ પૈકી કોઈ એક કામદાર હાજર રહે એવી તજવીજ રાખવી.

૧૦. થાણાના ગામથી મોટા રસ્તો જતો આવતો હોય ત્યાં સવારે તથા સાંજે સિપાઇ સ્વારને ફરવા મોકલતા જવું.

૯ નાયબ ફોજદારથી નીચેના દરજ્જાના

લોકોનાં કામ.

૧. ચોકીની હદમાં ગામોમાં ફરવા સાર દરરોજ એક કિંવા બે સિપાઇ સર્વડ પ્રમાણે મોકલતા જવા. આઠ દિવસની બૈદર બધાં ગામોમાં સિપાઈ ગયા શિવાય રહે નહી. કોઇ કોઇ વખત અગલદારે પોતે પણ જતાં જવું.

૨. ફરતી વખતે ગુન્હાની ખબર લાગે તો માલ તથા ગુન્હેગાર પકડવાનો યત્ન કરી ઉપરી અધિકારીને તરત ખબર આપવી.

૩. ઉપરી અગલદાર તરફથી જે હુકમ થાય તે વાર ન લગાડતાં ખમ્મવા.

૧૦ પોલીસ રીસાલદારનાં કામ.

૧. પોતાના તાબાના સ્વારને ઠરાવી આપેલા નિયમ પ્રમાણે કવાયત શીખવવી અને પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ અગર પોલીસ નાયબ સુપા જે હુકમ વખતે વખત કરે તે અગલમાં લાવવા. (ક. ૮૭)

(૧૭)

૨. પોલીસ સ્થાને ફરવાનું કહ્યું હશે તેમણે નીમી આખ્યા
પ્રમાણે કામ કરવું. (કલમ ૮૧.)

**નીમનોક, બદલી, રજા, બરતરફી, દંડ, સસ્પેન્ડ
વગેરેના અધિકાર બદલ.**

૧૧ નીમનોક કરવી બદલી કરવી, રજા આપવી, એડિટ'મ
એલાઉન્સ આપવું, બરતરફ કરવો, દરજ્જો ઉતારવો અને દંડ કરવો
વગેરે બદલ કોને કેટલો અધિકાર છે તે આ સાથે જોડેલા અધિકાર
પત્રક ઉપરથી જણાઇ આવશે.

— સમાપ્ત —

નિયમની કલમ ૧૧ માં કહેલું અધિકાર પત્રક.

પાળત.	હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારી.	સુખા.	પેલીસ નાયબ સુખા.	સર ફોજદાર.	ફોજદાર.	શેરો.
૧ નીમણેક કરવી.	૩૧. ૫૦ કરતાં ૩. ૩૦ થી વ. ૩. ૩૦ અને વધારે અને ૩૧ થી ૩. ૫૦ નેથી કમી પગાર ૧૦૦ સુધીના કા-સુધીના કાગદારોના કામદારો. મદારો.	૩. ૩૦ થી વ. ૩. ૩૦ અને ૩. ૫૦ નેથી કમી પગાર ૧૦૦ સુધીના કા-સુધીના કાગદારોના કામદારો.	૦	૦	૦	૧ શેહરમાં પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને ૩ ૩૦ સુધીની નેમણેક કરવાનો અધિકાર છે. તે ઉપરાંતને માટે હજુર પોલીસ ખાતામાં સીક્કારસ કરવી. ૨ તાજાના અમદારો તરફથી નીમણેક કરવા પાળતના અભિપ્રાય સ્ખબાર્ડ આવે તો યાનતા સુધી તે ઉપર નજર રાખી નીમણેક કરવી. ૩ અધિકૃત નીમણેક કરવાનો પણ કામગની નીમણેક કરનારને અધિકાર છે.

રળદલી કરવી.	પો. ના. સુળા અગર પો. સુપ્રિ. તથા શ્રેજદારની થી કમી દરજ્જા ના કેદપણે પો- લીસ કાગદારની ળદલી એક પ્રાંત માંથી બીજા પ્રાંત- તમાં કિંવા પ્રાંત- માંથી રોહરમાં અગર રોહરમાંથી પ્રાંતમાં.	સર શ્રેજદારની તથા શ્રેજદારની. તથા શ્રેજદારની ઝોગની સુળાની મંજુરીથી. નાયબ શ્રેજદાર તથા તેમના તા- બાના કામદાર.	સ્વાર. સિપાઈ. જગાદાર. પાયદાર. ઝોગની તા- બુકાની હદમાં.
ઝરજ આપવી.	પો. ના. સુળા તથા પો. સુપ્રિ. તે તાકાળીક રજાએ તાકાળીક રજા એ દલીવસથી વધારે કી વખત ઝોફક અઠવાડીયા સુ- કેળુઅસરજ હ અઠવાડીયા સુધીંથી. જુર મંજુરીથી. (તે બાબત હજુર શ્રેજદારને તથા સર શ્રેજદારની પો. ખાતામાંના રીસાલદારને તા- હકની રજા એક હેત ત આપવી.) તકાળીક ના. શ્રેજ માસ સુધી. સર શ્રેજદારને તદાર તથા તેથી શ્રેજદાર તથા દિવસકરતાંનરતી કમી દરજ્જાના પો. રીસાલદારને એક કેળુઅલ રજા. લીસ કાગદાર અને	મદાતોમાંના ના શ્રેજદાર તનાનીએના દરજ્જાના કાગદાર ત થાતેથીનીઆથી રીસાલદારના દફ્ટદારસ્વાર દરજ્જાના નો ઝોગના પેકી કોઈને રજા આ- કશે તથા સ્વા પતી વખતે રજા આપનાર કા- શેને તાકાળી મદારે પોતાના તાબાના લોકો કરજા એક આપેકી સેકડે ૧૦ થી વધારે લોક હવાડીયા સુધી. રજા હપર નથી એવી ખાત્રી કરી લેઈ રજા આપવી. સેકડે ૧૦ થી વધારે રજાપર હોય	

જ્યુઃ પોલીસ ખા-
તાના અધિકારીની
બંધુરી ભેવી.

કર છે પરંતુ
આખા બર્વગા
તેના એક ગ-
દિનાના પગા-
રથો દંડની રક
મ વધારે થવી
ન જોઈએ અને
હંડ કર્યા બદલ
પી હકીકત તુ
રત પોલીસના
અનુસૂચિત બ-
ધુવરી.

—૨૨—

ખર્ચ બદલ.

૧૨ કચી ભતનો કેટલો ખર્ચ કરવા મંજુરી આપવાનો કોને કેટલો અધિકાર છે તે મુળ નિયમની અંદર પાન ૧૩૯ ઉપર પત્રક આપેલું છે તે ઉપરથી હકીકત જાણી શકે વધારે લેખાણુ થઇ જાય તે સમજાવી તે પત્રક અહીં દાખલ કર્યું નથી. ઇમારતી કામમાં કંપ્લીશન સર્ટિફિકેટ આપવાનો નીચે લખ્યા પ્રમાણે જેને તેને અધિકાર છે.

૧ ફોજદારને રૂ ૧૦૦ સુધીના કામ બદલ.

૨ સર ફોજદારને રૂ ૧૦૦ ઉપરાંત અને રૂ ૨૦૦ સુધીનાં કામ બદલ.

૩ પોલીસ નાયબ મુગ્લાને રૂ ૨૦૦ ઉપરાંત અને રૂ ૫૦૦ સુધીનાં કામ બદલ.

૪ મુગ્લા સાહેબને રૂ ૫૦૦ ઉપરાંતનાં કામ બદલ.

ટીપ—પોલીસ નાયબ મુગ્લાને રૂ ૨૦૦૦ ની રકમ સુધીના કામનું કંપ્લીશન સર્ટિફિકેટ આપવાનો અધિકાર મળ્યો છે. (મુઓ. એ. હુ. આ. સ. નં. ૧૨૫૧ તા. ૧૮-૧૨-૮૬)

૧૩ જે રકમનો ખર્ચ કરવાની મંજુરી મળી હોય તે રકમનો ખાતા સુધી જે ને તે સાલમાં ખર્ચ પડે તે બંધાયે.

પગાર તથા ભથ્થા ભાડા બાબત.

(ક. ૧૩૮ થી ૧૪૪ સુધી)

૧૪ પ્રાંતમાં પ્રાંતમાં મુસાફરી કરનાર પોલીસ કામદારને ભથ્થું મળશે નહીં, પણ તેનું ફરવું આગગાડીથી થયું હશે તે આગગાડી ભાડું મળશે. પ્રાંતની બહાર સરકારી કામે જવું થયેથી નિયમ મુજબ ભથ્થું પણ મળશે. (ક. ૧૩૮)

અપવાદ—અગરેલી પ્રાંતના ઓખામંડળના અને અગરેલી પ્રાંતમાંના બીજા ભાગ એ દરમિયાન કોઈ પોલીસ કામદારનું આ-

વતું જવું થશે તેને પ્રાંત દ્વેર મુસાફરી મુજબ બાથું મળશે.

૧૫ નજર સુકથી સેવિંગ થયેલો પગાર, સેવિંગ થયાની તારીખથી એક વરસની અંદર પ્રાંતમાં સુથાની મંજુરીથી અને શેહેરમાં હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારીની મંજુરીથી આપવો.

૧૬ સ્વાર મૈયત થયે તેની જગાએ બીજો માણસ ન નીમવામાં આવે તો એક ગહિના સુધી ઘોડાની ચાકરી તથા ખોરાકની ખર્ચ સાથે ૩ ૧૫ સુધી તે સ્વારની જગ્યાની ખર્ચ રકમમાંથી પોલીસ નાયબસુથાના હુકમથી મળશે; અને તે પૈસા મૈયત સ્વારની જગ્યાએ જેની નીમવોક થશે તેનો પાસેથી વસુલ કરવા.

૧૭ ડોહ સ્વારનો ઘોડો અગર હિંટ મૈયત થાય અગર બીજા ડોહ કારણથી નીરપયોગી થાય તો બીજા ઘોડો અગર હિંટ રજુ કરવા તેને બે માસની રજા આપવી. તે મુદતમાં લાયક જનવર તે રજુ કરે તો તેને પુરો પગાર આપવો, રજુ ન કરે તો ફરી એક માસની મુદત આપવી તે મુદતમાં લાયક જનવર રજુ કરે તો તેને નોકરીમાં દાખલ કરવો; પણ એ ત્રણે ગહિનાનો પગાર તેને મળવો ન જોઈએ. એ મુદતમાં પણ લાયક જનવર રજુ ન કરે તો તે સ્વારનો હક નોકરી ઉપર કાયમ નથી એમ સમગ્ર યોગ્ય ગોઠવણ પોલીસ નાયબસુથાએ કરવી.

ટીપ-ઘોડો અગર હિંટ આગળની હોય તો તેના સ્વારને પાનદળ પ્રમાણે નોકરી બતાવી કામ લેવું અને તે જનવરનો પગાર પણ તેને આપવો.

૧૮ રીસાલા પૈકી ડોહ કામદાર બીજા પગારી રજા ઉપર હશે તો રજાની મુદતમાં તેના ઘોડાના ખર્ચબદલ દર મહિને ૩ ૧૫ સુધી ખર્ચ કરવાનો અધિકાર પોલીસ નાયબસુથાને છે.

૧૯ સરપેન્ડ કરેલા નોકરને સરપેન્ડ રહેલી મુદતમાં તેના નિર્વાહ સાથે પગાર આપવાનો અધિકાર નીચે પ્રમાણે પોલીસ નાયબસુથાને છે.

નોકરનો પગાર ૩ ૧૨ કરતાં વધારે ન હોય ત્યારે દરગહિને તેના પગારની રકમના ૬ સુધી, અને ૩ ૧૨ કરતાં વધારે હોય ત્યા-

(૨૫)

૨ ૬ સુધી; પણ તે બંને બાબતમાં નિર્વાહની રકમ કોઈ પણ વખતે દરમહીને રૂ. ૫૦ કરતાં વધારે થવી ન જોઈએ.

૨૦ સરપેન્ડ થયેલો ગાણુસ રિસાલા પૈકીનો હશે તો તેના કુલ પગાર પૈકી ઘોડાના ખર્ચ સારૂ દરમાંથી રૂ. ૧૫ સુધી યોગ્ય જણાય તે રકમ આપવાનો અને બાકીની રકમમાંથી કપાત જતાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જાતના નિર્વાહ સારૂ અંશ આપવાનો અધિકાર પોલીસ નાયબ સુબા તથા પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને છે,

૨૧ સરપેન્ડ થયેલો ઇસમ નિર્દોષ હશે, અને તેને બીજી રીતે શાસનની જરૂર નથી એમ લાગે ત્યારે તેને કાગ ઉપર બહાલ કરી સરપેન્ડ રહેલી મુદતનો પગાર આપવાનો અધિકાર પોલીસ નાયબ સુબાને છે.

ફંડ બદલ.

(કલમ ૧૪૫ થી ૧૫૦ સુધી).

૨૨ પોલીસ કાગદારના ટ્રેસ, ઘોડા તથા ઘોડાનો સાગાન વગેરે ખરીદ કરવા સારૂ પ્રાંતમાં તથા શહેરમાં ફંડ કરવું, તેના બે ભાગ કરવા; ૧ ટ્રેસ તથા સાગાન ફંડ, અને ૨ ચંદાફંડ.

૨૩ ટ્રેસ વગેરે ખરીદી સારૂ સરકારમાંથી નિયમીત રકમ દરેક ગાણુસ પાછળ દર સાલ મળતી જશે, તે શિવાય પોલીસ નાયબ સુબા આગર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ ખેરીજ કરી દરેક કાગદારના પગારમાંથી નીચે પ્રમાણે દર માસે કપાત કર-

૦—૪—૦ સિપાઇના.

૦—૬—૦ હવાલદાર તથા જગાદાર કોષ્ટ પણ વર્ગનો.

૦—૮—૦ નાયબ ફોજદાર કોષ્ટ પણ વર્ગનો.

૨—૦—૦ ફોજદાર કોષ્ટ પણ વર્ગના.

૨—૮—૦ સરફોજદાર કોષ્ટ પણ વર્ગના.

રીસાલા પૈકી.

૧—૮—૦ દફ્તર. ૧—૦—૦ સ્વાર. ૧—૮—૦ જગાદાર.

પોતાનો તથા ઘોડાના સાગાનનો મળીને.

૨-૮-૦ રીસાલદાર, પોતાનો તથા ઘોડાના સાગાનનો મળીને.

ટીપ. ઓ. હુ. આ. પો. ડી. નં. ૪૮ તા. ૩-૪-૮૬ થી આ કલમ સુધર્યા પ્રમાણે લખી છે.

૨૪ ટ્રેસફંડ તથા સરકારથી મળવાની રકમ મળીને જેટલી રકમ થાય તેમાંથી કુલ ટ્રેસ દર ત્રણ વર્ષે (ફાજલદાર તથા સરફાજલદારને માત્ર ૬ વર્ષે) તથા ખીમ્મ ટ્રેસ દરવર્ષે એ પ્રમાણે કરવા. કીયા હોદાના ટ્રેસમાં કીયા સાગાન જોઈએ તે ઠરાવવામાં આવશે.

૨૫ ચંદાફંડ—એટલે જરૂરી વખતે ઘોડા ખરીદ કરવા સાડે સ્વારને કોઈ રકમ મળવા સાડે સવડ થાય માટે એક ફંડ કરવું તેને ચંદાફંડ કહેવું.

આ ફંડ સાડે રીસાલા પૈકી દરેક ઠાગદાર તરફથી દર ગહિને રૂ ૨ પ્રમાણે કપાત કરતા જવી. આ કપાત આપનારનો ઘોડો મૈયત થશે તો તે નવીન ઘોડો ખરીદ કરવા સાડે, તેના તરફથી ફંડમાં જેટલી રકમ જમાં થઈ હશે તેટલી તેને આપવી એ શિવાય તેનું બે વર્ષનું ફંડ જમાં થયું હશે તો રૂ. ૨૫ ત્રણ વર્ષનું હશે તો રૂ ૫૦ ચાર વર્ષનું જમાં થયું હશે તો રૂ ૭૫ અને પાંચ કિંવા તેથી વધારે વર્ષનું હશે તો રૂ ૧૦૦ આ મુજબ સરકારમાંથી બક્ષીશ આપતા. બક્ષીશની રકમ કોઈ પણ વખતે રૂ ૧૦૦ કરતાં વધારે આપવી નહીં. બે વર્ષની અંદરની મુદતનું ફંડ જમાં થયું હશે તો તેને બક્ષીશની રકમ મળશે નહીં.

ટીપ. ફંડની તથા બક્ષીશની રકમ ઉપરાંત ઘોડાની કિંમત જેટલી વધારે બેસશે તેટલી તે ઈસમે ગાંઠની આપવી જોઈએ.

૨૬ ફંડ બદલનો હિસાબ ફંડ કચેરીમાં રાખવો. અને તેના ઉપર પોલીસ નાયબ મુખ્યાએ અગર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે દેખરેખ રાખવી; તથા તે ફંડ બદલનો ખર્ચ પણ તેમના હુકમથી થવો.

૨૭ પોલીસ નાયબ મુખ્યા તથા પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે પોતાનો ટ્રેસ પોતાના પદરના ખર્ચથી ઠરેલા નમુના પ્રમાણે કરાવી લેવો.

૨૮ નવો ડ્રેસ આપ્યા પછી જુનો ડ્રેસ તે કાગદર નોકરી ઉપર છે ત્યાં સુધી તેના તરફ રહેવા દેવા હરકત નથી, પણ હરમ્યાન મૈયત વગેરે કારણથી કમી થયો હોય તો પાછો લેવો. તે બીજા કોષ કાગદરને વાપરવા સરખો ન હોય તો ફડ કચેરીમાં રાખવો એવા ડ્રેસ ધણાખરા ભેગા થાય એટલે દર ત્રણ વર્ષે તેની હરાજી કરવી.

પરીક્ષા સંબંધી.

૨૯ ૧ ફોજદારની પરીક્ષાના વિષયો નીચે પ્રમાણે:— (કલમ ૧૫૧)
 વિષય. સેળી પરી મોટાની
 ફોજદારીના ગુણ પરીક્ષા-
 ના ગુણ.

૧ આ રાજ્યનો ચાલુ ફોજદારી પોલીસ }
 નિબંધ તથા નિયમ.

૨ હજુરના તથા વરિષ્ઠ કોર્ટના પોલીસ }
 સંબંધીના તથા ફોજદારી ગુન્હા સંબંધીના
 વટ હુકમ.

૧૦૦ ૨૫

૩ બ્રિટિશ રાજ્યનો એકરટાડિસન આકેટ }
 તથા આ રાજ્યમાં પરબદના ગુન્હેગારને સોંપી
 આપવા તથા સેવા વિશે થયેલા નિયમ તથા
 વટ હુકમ.

૭૫ ૨૫

૪ પિનલકોડ.

૫ બ્રિટિશ રાજ્યનો ક્રિમીનલ પ્રોસીજર }

કોડ બાબત ૧-૩-૪-૫-૬-૮-૧૩-૧૪-૧૫ }
 કલમ ૧૭૭-૧૮૦ બાબત ૩૬-૪૩ તથા કલ-
 મ ૫૨૩.

૧૦૦ ૨૫

૬ ગુજરાતી વાંચવું લખવું તથા સાધારણ }
 હિસાબ.

૫૦ .

૭ ઘોડા ઉપર બેસવું તથા ગોળી બારનો }
 ઉપયોગ તથા કવાળત.

૧૦૦ .

૪૨૫ ૭૫

ટીપ—ઉપરના વિષયોમાં હાલમાં રેલવે આઠ પશુ દાખલ થયે છે.

૩૦ પરીક્ષામાં પાસ થવા માટે દરેક વિષયમાં સેંકડે ૩૦ ગુણ અને એકંદરે ૫૦૦ ગુણ પૈકી ૨૦૦ ગુણ આછામાં આછા મેળવવા જોઈએ.

૩૧ ફોજદારના હોદ્દાની જગો, ઉપરની પરીક્ષામાં પાસ થવા શિવાય મળવાની નથી.

૩૨ પરીક્ષા આપવા ઈચ્છનારે તારીખ ૩૧ મી જુલાઈની અંદર પોહોંચે એવી રીતે પ્રાંતના સુબા સાહેબ તરફ અરજી મોકલવી, અને તે અરજી સાથે લાયકીનો દાખલો મોકલવો.

૩૩ પરીક્ષા દરેક પ્રાંતના સદર રેશનમાં દર સાલ અક્ટોબર મહિનાના બીજા શોમવારે અગર તે દિવસે રજા હોય તો રજા પુરી થયે બીજા દિવસથી શરૂ.

૩૪ પરીક્ષા લેવા કમીટી નીમાશે. પાસ થયેલાને હજુર કમીટીના અધ્યક્ષની સહીનો લેખી દાખલો મળશે.

૩૫ ૨ સરફોજદારની પરીક્ષાના વિષયો નીચે પ્રમાણે:—

વિષય.	લેખી પરીક્ષાના ગુણ	મોહાની પરીક્ષાના ગુણ.
૧ આ રાજ્યનો આલુ ફોજદારી પોલીસ નિબંધ તથા નિયમ.	૧૦૦	૨૫
૨ હજુરના તથા વરિન્ટ કોર્ટના પોલીસ સંબંધી તથા ફોજદારી કામ સંબંધી વટ હુકમ.		
૩ બ્રિટીશ રાજ્યનો એક્સ્ટ્રાડિશન આ-ક્ટ તથા આ રાજ્યમાં પરહદના ગુન્હેગારને સોંપી દેવા તથા લેવા વિશે થયેલા નિયમ તથા વટ હુકમ.	૭૫	૨૫

૪ પિનલકોડ.	}	૧૦૦	૨૫
૫ ફ્રોન્ટદારી કાગ ચલાવવાની રીતનો કાયદો (કિંગીનલ પ્રોસીજર કોડ)			
૬ પુરાવાનો કાયદો.....		૭૫	૨૫
૭ હથિયારનો કાયદો.	}	૭૫	૨૫
૮ અફીઝુ તથા આપકારી સંબંધી બ્રિટીશ રાજ્યના કાયદા તથા તે જાળવવામાં આ રાજ્યના નિયમ તથા વટ હુકમ.			
૯ ગુજરાતી લખતું, વાંચતું તથા હીસાબ.....		૭૫	૦
૧૦ એકાદ તુગારનો સારાંશ કાઢી તેના નિકાલી શેરાનો મુસદ્દો.	}	૫૦	૦
૧૧ ઘોડા ઉપર બેસતું, તથા જોળી ખારનો ઉપયોગ.			
૧૨ કવાયત (કરાવ પ્રમાણ).....	}	૧૦૦	૦

૬૫૦ ૧૨૫			

ટીપ-ઉપરના વિષયોમાં હાલ રેલવે આક્ટ પણ હજુર હુકમથી દાખલ થયેલો છે.

૩૬ પાસ થવા માટે દરેક વિષયમાં સેક્ટરે ૩૩ ગુણુ તો મેળવવાજ જોઈએ. તથા એકંદરે ૭૭૫ પૈકી ૩૮૭ ગુણુ તો આવવાજ જોઈએ.

૩૭ સર ફ્રોન્ટદારની પરીક્ષા એક વર્ષના આંતરે એટલે ધરવીન સનની જે સાલ એકી હશે તે વર્ષમાં વડોદરા શહેરમાં નવેંબર મહિનાના પેહેલા શોમવારે અગર તે દિવસે રજા વગેરે હોય તો તે રજા પુરી થયાના બીજા દિવસે શરૂ થશે.

૩૮ પરીક્ષા લેવા સાર હજુર હુકમથી કમીટી નીમાશે. પરીક્ષામાં પાસ થયેલા સખસોને હજુર પોલીસ ખાતાના આધિકારીની સહીનો દાખલો મળશે.

૩૯ પરીક્ષામાં આવનાર ઉમેદવારો તરફથી તે જો આ રાજ્યનાં ૩ ૫૦ અગર તે કરતાં વધારે પગારનો નોકર ન હોય તો લાયક

કીનો દાખલો પોતાની અર્જ સાથે હજુર પોલીસ ખાતાના અધિકારીની કચેરીમાં પરીક્ષા થવાની તારીખથી ૧ માસ અગાઉ મોકલવો.

૪૦ ફોજદારની અગર સરફોજદારની પરીક્ષા પસાર કર્યાથી તેનો, તે હોદ્દાની જગ્યા મળવાનો હક છે એમ સમજવું નહી.

કિરકોળ.

૪૧ પોલીસ ખાતા પૈકી શિરસ્તેદાર, કારકુન, ખાજો લોહ એમની બહાલી બરતકર્દી, દંડ, રજા વગેરે બદલ જે અધિકાર પોલીસ કામદારો સંબંધી આ નિયમથી જમતે મળેલા છે તેમને તે પ્રમાણે આ લોકો સંબંધી પણ છે એમ સમજવું.

૪૨ કોર્ટ પણ પોલીસ નોકરે પોતાના ઉપરીના હુકમ શિવાય તપાસનાં કામ વગર બીજે પ્રસંગે પોતાની હદ છોડી બહાર જવું નહીં તપાસ સાફ જવું થયે ઉપરી તરફ કારણસહ જણાવવું.

૪૩ પોલીસના હથિયારી ખાતાના માણસોને બીન હથિયારીમાં અને બીન હથિયારીને હથિયારી ખાતામાં દાખલ કરવાનો અધિકાર પોલીસ નાયબ સુબાને તથા પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને છે.

૪૪ નીચેના દરજ્જા વાળાને જે અધિકાર આપ્યા છે તે તેના ઉપરીને પણ વિશેષ પ્રસંગે છે; પરંતુ વિશેષ પ્રસંગે ઉપરી અગલદારોએ નીચેના અમલદારનો અધિકાર વાપર્યો હોય તો તેનો અમલ બનતા સુધી તે અધિકારવાળા અગલદાર મારફત કરવો.

૪૫ કોષ/ખણ અગલદારે કરેલા હુકમ ઉપર તે અધિકારીના ઉપરી અગલદાર તરફ અપીલ આવશે.

૪૬ કોષ/ખણ ન્યાયની કોર્ટ આગળ આવેલા કેસના સંબંધમાં પોલીસની કસુર, સુરતી, દુર્લક્ષ અગર હયગય જણાવ આવે, અને તે બદલ પોલીસ ખાતામાં દાખલો રહેવો કિંવા તબવીબ થવી જોઈએ એમ કોર્ટને લાગે તો તેમણે તે બદલ પ્રાંતના સુબા સાહેબ તરફ લખવું. અને વડોદરા શહેર સંબંધે લખાણ હજુર પોલીસ ખાતા તરફ કરવું. સદરહુ લખાણ ઉપરથી જેણે તેણે લાગલી તબવીબ કરી પરીણામ તે કોર્ટને જણાવવું.

૪૭ કોઈ પણ માછરૂંદ અથવા ફોજદારી ન્યાયાધિશને આલેખા સુકદમા સંબંધે ગુન્હાના તપાસના કામમાં કોઈ પોલીસને હુશીયારી વિશે, અગર સાફ કામ કયાં વિશે દાખલો આપવો યોગ્ય લાગે તો તેવો દાખલો આપવાનો તેમને અધિકાર છે. પણ તે દાખલો તેમણે પોલીસ નાયબ મુખ્ય અગર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ તરફ મોકલવો.

પોલીસ કામદારને બહુતી આપતી વખતે સદર દાખલા ઉપર બદલ આપવું.

૪૮ પોલીસને કવાયત શીખવતી જોઈએ. નાયબ ફોજદારથી નીચેના દરજ્જાના કામદાર જે વખત પ્રથમ નીમવામાં આવશે તેને કેટલાક દિવસ ફડ કચેરીમાં રાખી પોલીસનું સર્વ કામ શીખવવું તથા કવાયત પણ શીખવવી.

૪૯ પોલીસ કામદારે સરકારી કામ ઉપર પુરા ડ્રેસથી હાજર રહેવું.

૫૦ ફોજદાર તથા સરફોજદાર એંગની પાસે ઘોડો હોવો જોઈએ, ને ઘોડો રાખ્યા બદલ પ્રત્યેક મહિનામાં આબારટ્રાક્ટ ઉપર શેરો લખતા જવો, જે મહિનામાં ઘોડો રાખ્યો નહીં હશે તે મહિનાના પગારમાંથી રૂ.૧૫ સુધી કાપવાનો અધિકાર પોલીસ નાયબ મુખ્ય અગર પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને છે.

૫૧ રીસાલાના ઘોડા અગર ફોજદાર તથા સરફોજદારના ઘોડા ૧૪-૧ ચાદ એકના ગાય કરતાં ઓછા હોવા ન જોઈએ.

૫૨ પગ રસ્તેથી રસ્તા આલની મુસાફરી કેદી પાસેથી દરરોજ ૧૫ મૈલ કરતાં વધારે કરાવવી નહીં.

૫૩ ખુનની તપાસમાં પકડેલા આરોપીને રાત્રે જનતા સુધી પોલીસની ચોકીમાં ન રાખતાં નજીકની તુરંગમાં મોકલવો. અગર તેમ ન જાને તો સારા જાપતાથી કેદીને રાખવો આજ પ્રમાણે ગુન્હામાં આવેલી તરણુ સ્ત્રીની જાણતમાં પણ તબવીબ કરવી. તેમ કરવામાં કોઈ હરકત હોય તો તેણીની આગરને ધક્કો ન લાગે એવી તબવીબથી રાખવી.

૫૪ માછરૂંદ આગળ પોલીસ તરફથી કયુલત જવાળ સાફ

આરોપી આવ્યા પછી તેની કચ્છલત થયા બાદ તેને પોલીસના તા-
બામાં પાછો સોંપવો નહીં પોલીસને જરૂર હોય તો માહિત્રૂટને લ-
ખાને કુદાને મંગાવવો અને દરકાર મટે પાછો મોકલવો.

૫૫ કાવશીયા લોકની હાજરી સામાન્ય રીતે એક વખત લેવી.
હાજરી લેવાનો વખત તથા એકાદ ગામે વિશેષ કારણથી કાંઈ મુદત
મુધી એકથી વધારે વખત હાજરી લેવી એમ હોય તો સુબાસાહેબે
હાજરીની વખતો ઠરાવી આપી યોગ્ય કામદાર મારફત પોલીસ પ-
ટેસને હુકમ આપના. પરંતુ વખતો મુકરર કરવી તે ખેતી વગેરેના
કામમાં તે લોકોને હરકત ન આવે એવી મુકરર કરવી.

૫૬. હાજરીમાં આવનારા લોકોએ હથિયારો વગેરે સાથે લાવવાં
નહીં.

૫૭ હાજરીમાં જે લોકો ગેરહાજર હશે તે બદલ જે જે શંકા
આવશે તે વિશે પોલીસ અગલદારે તપાસ કરી ગેરહાજરના કારણની
ખાત્રી કરી લેવી.

૫૮ કોઈપણ પોલીસ કામદારે હરકોઈ દુકાનદાર અગર વેપારી
અગર બીજા કોઈ ઈસમ પાસેથી હકુમતના જોરથી અગર ફોકટ
કાંઈ માલ કિંતા રોકડ પૈસા લેવા નહિ, લેશે તો કાયદા પ્રમાણે શિ-
ક્ષાને પાત્ર થશે.

૫૯ કોઈ ઈસમ પરહદમાં ગુન્હો કરી આ હદમાં આવ્યાની
ખાતરી પોલીસને મળે તો તે બદલ પરહદમાંથી લખાણ આવ્યું
હોય અગર ન આવ્યું હોય તોપણ તેને આ હદમાં ગુન્હો કરનાર
ગુન્હોગાર મુજબ પત્તો લગાવી ગુન્હોગાર તથા માત્ર હસ્તગત કરવો.

૬૦ જે પદાર્થ તપાસવા માટે કેમિકલ એનેલાઇઝર તરફ
મોકલવામાં આવે તેની શીલબંધ બેંગીઓ કરવી. તેના ઉપરની શી-
લના અક્ષર સુવાચ્ય હોવા જોઈએ. તથા બેંગીઓ સાથે જે પત્ર
મોકલવામાં આવે તેમાં બેંગીઓ ઉપરની શીલના અક્ષર અવશ્ય
જણાવવા જોઈએ.

૬૧ આ નિયમ વિશ્લેષ પ્રથમ જે સરમુકદરો થયા હશે તે
રફ સમજવા.

પોલીસ નોકરોના જમીન લેવા વિશે.

૬૨ પોલીસ નિયમ મંજુર થયેલામાં નોકર લોકોના જમીન લેવા બદલ કાયમ નં. ૩૧ નો નમુનો ઠરેલો છે તેમાં શરતની રકમ મુકરર નહીં લખેલી હોવાથી વિચાર થઇને નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે. (એ. હુ. આ. સ. નં. ૧૩ તા. ૧૯-૫-૮૬)

૧ કુટ પોલીસ સિપાઇ અને હવાલદાર પાસેથી રૂ ૫૦ ની રકમનો, જગાદાર તથા નાયબ ફોજદાર પાસેથી રૂ ૧૦૦ નો, અને ફોજદાર તથા સરફોજદાર પાસેથી રૂ ૫૦૦ નો એવી રીતે હોદ્દાવાર પ્રમાણે રકમોના જમીન લેવા જોઇએ.

૨ ગાઉંટેડ પોલીસ સ્વાર પાસેથી સીપાઇ પ્રમાણે દફ્તર જમાદાર પાસેથી પાયદળ જમાદાર પ્રમાણે અને રીસાલદાર પાસેથી રૂ ૨૦૦ ની રકમનો એ રીતે રકમોના જમીન લેવા.

સિપાઇથી તે જગાદાર સુધીના હોદ્દાદાર લોકો પાસેથી ગળી શકે ત્યાં સુધી આ હદના ધરવાળા જમીન લેવા. તેવા નહીં ગળે તો સાંકળી જમીન લેવાને હરકત નથી. ને તેથી ઉપરના દરજ્જાના અમલદારો પાસેથી આ હદના રહીશ ધરવાળા જમીન લેવા જોઇએ.

હાલ એ જમીન કતળા સાદા કાગળ ઉપર લખી લેવા જોઇએ. સ્ટાંપનો કાયદો થશે તે વખતે સ્ટાંપ ઉપર લેવા કે નહિ તે બાબત વિચાર થઈ નિકાલ થવાનો છે.

ઉપર પ્રમાણે વહીવટ રાખવો.

એ. હુ. આ. પો. ડી. જી. નં. ૨૦૫૫ તા. ૨૧-૭-૮૬

૬૩ સરકારી નોકરોના જમીન લેવા બાબત શ્રીમંત સરકાર ગહારાજ સાહેબની મંજુરીથી મુલકી ખાતામાંથી નિયમ પ્રસિદ્ધ થયો છે તે નિયમ મુજબ પોલીસ ખાતાના જે કારકુનો પાસે શિલ્ક રહેતી હોય તે કારકુનના રૂ ૨૦૦ ની રકમ સુધી જમીન લેવા જોઇએ.

શ્રી.

ભાગ ૩ જો.

પોલીસ પટેલ સંબંધી હકીકત.

૧ પોલીસ પટેલની નીમણૂક કરવી, દંડ કરવો,
ખરતર્ફ કરવો, રજા આપવી એ સંબંધી
અધીકાર બદલ.

૧ ગામના પોલીસ પટેલની નીમણૂક પ્રાંતના મુખ્યાએ કરવી. તેવી નીમણૂક કરતી વખતે ગામમાં જોડલા મતાદાર હશે તે પૈકી જોગને લખતાં વાંચતાં આવડતું છતાં તે જગ્યાનું કામ કરતા ચાલ વગેરેથી વધારે લાયક હશે, એવા ગાણુસની નીમણૂક કરવી. એકથી વધારે મતાદારો કામ કરવાને લાયક હોય તો તેમાંથી દરેકની ત્રણ વરસે વારાફરતી નીમણૂક કરવી, મતાદાર પૈકી કોઈ લખનાર વાંચનાર ન હોય તો તેને એક વરસની મુદત તૈયાર થવા આપવી તે મુદતમાં પણ લાયક ન થાય તો, અગર જે ગામમાં મતાદાર નથી એવા ગામમાં તે ગામના ઇતર ભોકો પૈકી લખનાર વાંચનાર તથા ચાલથી લાયક હશે એવા ગાણુસને નીમવો. (પોલીસ નિયમ ક. ૮૨)

૨ ઇનામદાર કીંવા જગીરદારના ગામના પોલીસ પટેલની નીમણૂક પણ ઉપરના નિયમ મુજબ લાયક ગાણુસ ગાટે તેગનો અભીપ્રાય મંગાવી તેવા ગાણુસની કરવી. કદાપિ મુખ્યા સાહેબ અને તેગના અભિપ્રાય વચ્ચે મતભેદ પડે તો કામ અભિપ્રાય સાથે હજુર પોલીસખાતાના અધિકારી એમના તરફ મોકલવું એટલે તેઓ નિર્ણય કરશે. (પોલીસ નિયમ ક. ૮૩)

૩ ગામ મોટી વસ્તીનું હશે અગર વધારે કામ હોવાના કારણથી એક પોલીસ પટેલથી તે થઇ શકવાનું નથી એમ હોય તો ઉપરના નિયમને અનુસરીને તે ગામમાં દુયમ પોલીસ પટેલ નીમવાનો મુખ્યાસાહેબ એમને અધિકાર છે. (પો. નિ. કલમ ૮૪)

૪ પોલીસ પટેલને ખરતર્ફ કરવાનો અધિકાર હજુર પોલીસ

ખાતાના અધિકારી એમને છે. (પો. નિ. ક. ૮૫)

૫ પોલીસ પટેલનો દંડ કરવાનો અધિકાર પેટેલા વર્ગના ગા-
જસ્ટ્રેટથી કમી નહીં એવા દરજ્જાના ગાજસ્ટ્રેટને છે, તે દંડ એક વર્ષમાં
તેની એક વરસની આકરીની ઉપજના જે કરતાં વધારે હોવો ન જો-
ઈએ. (પો. નિ. ક. ૮૫)

૬ ઠસુર સાથે કિંવા બીજી જોર વર્તાણુંક સાથે તેને સરપેન્ડ કર-
વાનો અધિકાર પેટેલા વર્ગના ગાજસ્ટ્રેટને છે. જે કૃત્ય સાથે તેને
સરપેન્ડ કરવામાં આવે તે સાથે તેને જારતફૂં કરવો જોઈએ એમ
હોય ત્યારે તે ગાજસ્ટ્રેટ ચોકશીના કાગળ પ્રાંતના મુખ્યા તરફ મોકલ-
વા જોઈએ, અને તેમણે પોતાના અભિપ્રાય સાથે હજુર પોલીસખાતાના
અધિકારી તરફ મોકલવા. (પો. નિ. ક. ૮૬).

૭ પોલીસ પટેલને રજા આપવી પડે તો, તેની જોખમદારી
ઉપર કામને હરકત ન પડે એવો ખાત્રી લાયક બદલી લીધા વગર
આપવીજ નહીં. તેને રજા આપવા બદલ નિચે લખેલા અમલદારોને
નીચે પ્રમાણે અધિકાર છે,

૧ તાલુકાના ફોજદારને, તાલુકાના ગાજસ્ટ્રેટનો અભિપ્રાય લેઈ
એક મહિના સુધી.

૨ સેકન્ડ ક્લાસ ગાજસ્ટ્રેટને એ મહિના સુધી.

૩ ફર્સ્ટ ક્લાસ ગાજસ્ટ્રેટને ત્રણ મહિના સુધી.

૪ મુખ્યાસાહેબ એમને ત્રણ મહિના કરતાં જરૂરી
રજાની મંજુરીના હુકમો ફોજદારની માન્યતા મોકલવા.

(હુ. અ. પો. ડી. શે. જી. નં. ૭. તા. ૧૦-૨-૮૧)

૨ પોલીસ પટેલનાં કર્તવ્ય તથા તેમણે ખાસ
ધ્યાનમાં રાખવા જોગ બાબતો.

૮ પોલીસ પટેલે ગુન્હા વિશે તથા ગામના પોલીસ સંબંધી
સર્વ કામ વિશે તથા ગામમાં મહાગારી (કોલેરા) નો અગર ખી-
જો કાંઈ ઉપદ્રવ થાય અગર કાંઈ બતાવ બને તે બદલ તુરત નજી-
કના ઉપરી અમલદાર તરફ જાહેરાત આપવી.

(પો. નિયમની કલમ ૮૮)

૯ સરકારી કામ સાથે કોઈ ગાજસ્ટ્રેટ અગર પોલીસ અમલ-

દાર મદદ માગે તોતે આપતી.

(પો. નિયમની ક. ૮૮)

૧૦ પોલીસ પટેલે આ નિયમ સાથે જોડેલા નમુના નંબર ૩ મુજબ કાવશીયા લોકોનું હાજરી પત્રક રાખી તે લોકોની હાજરી લેવી, અને તે ઉપરી અગત્યદાર તરફથી હુકમ થાય તેટલી વખત લેવી, હાજરીમાં જે લોકો ગેરહાજર હોય તેનો દાખલો હાજરી પુ કમાં લખતા જવો.

(પો. નિ. ક. ૮૯-૯૦)

૧૧ કાવશીયા એ શબ્દમાં ધારાળા, બીલ ઇત્યાદિ જાતના લોકોનો સમાવેશ કરી હાજરી લેવામાં આવેછે. કાવશીયામાં આલણુ વાણીયા પાટીદાર, ઇત્યાદિ ઉજળી વરણુના લોકોનો સમાવેશ કરવામાં આવતો નથી. તે પણુ તેવા ઉજળી વરણુના લોકો ચોરી, ચોરીનો માલ રાખવો, ડાકાઘટી, ઇત્યાદી બારે ગુન્હા કર્યા બદલ થયેલ શિક્ષા ભોગવી છુટયા પછી તેમને હાજરીમાં દાખલ કરવાની પાળતમાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે વહીવટ રાખવો.

૧ આલણુ, વાણીયા, પાટીદાર, ઇત્યાદિ ઉજળી વરણુના લોકો (જેનો કાવશીયાની જાતમાં સમાવેશ થતો નથી એવા) ચોરી, ચોરીનો માલ રાખવો, ડાકાઘટી ઇત્યાદી બારે ગુન્હા કર્યા બદલ એકથી વધારે વખત શિક્ષા ભોગવી છુટયા હશે એવા લોકોને કાવશીયા જાતના લીપ્ટમાં દાખલ કરી દરરોજ હાજરી લેવાનો વહીવટ રાખવો.

૨ કોઇ ઉજળી વરણુનો સખસ નમુદ કર્યા પ્રકારનો ગુન્હો કર્યા બદલ એકજ વખત શિક્ષા ભોગવી છુટયો હશે પણ તેની હમોશની વર્તણુંક પોલીસને સંશય આવવા સરખી હશે અને તેવા સંશયનાં કારણુ હશે તો એક વખત શિક્ષા ભોગવી હોય તોપણ પોલીસ ના યજમાન આગર પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ એમની પરવાનગી મેળવી તેવા સખસને દરરોજના હાજરી પત્રકમાં દાખલ કરી કાવશીયા લોકો સાથે નિયમ પ્રમાણે હાજરી લેવાને હરકત નથી.

૩ પેટા કલમ ૧-૨ માં લખેલા શિવાયના લોકો જે નમુદ કરેલા પ્રકારના ગુન્હા કર્યા બદલ શિક્ષા ભોગવી છુટયા હશે તેમને શકદારોના લીપ્ટમાં દાખલ કરી તેમના ઉપર વખતે વખત પોલીસની નજર રહેવી.

હવે પ્રમાણે પોલીસ નિયમમાં પુરવણી કસમ વધારવા નહીં
શ્રીમંત સરકાર ગદારાજ સાહેબે તારીખ ૫ મી ફેબ્રુઆરી સને
૧૮૮૭ ના રોજ મંજુર કર્યું છે.

(એ. હ. આ. પો. ડી. સ. નં. ૪૬) પો. ની. કસમ ૮૬ અ.

૧૨ કાવશીયા લોકો પૈકી જેને ફોજદાર અગર ખીજા યોગ્ય
અમલદાર તરફથી દરરોજ હાજરીમાં ન આવવા બદલનો લેખી દા-
ખલો ગળ્યો હશે એવા ગાણુસની દરરોજ હાજરી લેવી નહીં પણ
વિશેષ પ્રસંગે એવા ગાણુસને હાજરીમાં બોલાવવાને હરકત નહીં.

(પો. ની. ક. ૪૧).

૧૩ ગામમાં કાંઈ ગુન્હો વગેરે થાય તે વખતે હાજરી લેવાની
જરૂર હોય તો લેવી.

(પો. ની. ક. ૪૨.)

૧૪ હાજરીમાં આવેલા લોકોને વિના કારણુ ખોટી કરવા નહીં,
(પો. ની. ક. ૪૩)

ખુલાસો-હાજરીમાં તે લોકો જેમ જેમ આવતા જાય તેમ
તેમ હાજરી લેતા જવી બધા એકઠા થવાની રાહ જોવી નહીં.

(હ. પો. ડી. યા. નં. ૪૪. તા. ૨૬-૮-૮૭)

૧૫ દિવાની કોર્ટના કાગ સંબંધી યોગ્ય ગદદ આપવી.

(પો. ની. ક. ૪૪.)

૧૬ પોતાના હાથ નીચેના ગામના રખા તથા વરતણીઆની
પાસેથી અથવા તેવીજ રીતના ખીજા ગાણુસોની પાસેથી ગામનું તથા
ગામની હદમાંના ગાલનું રક્ષણ કરવું તથા કરાવવું.

(નીબંધ ૧ ના પ્ર. ૧ ની ક. ૨)

૧૭ ગામમાં અથવા ગામની હદમાં ખીજે કોઈ ઠેકાણેથી ચોરતા
હરામખોરનું પગલું આવે તો તેજ વખત પટેલ તથા તેના હાથ
નીચેના રખા વરતણીઆઓએ પોલીસ કામદારની સાથે રહી મુજબ મા-
રગની ખાત્રી કરી લેઈ આગળ ચલાવી આપવું.

(નીબંધ ૧ પ્ર૦ ૧ ની ક. ૪)

૧૮ કોઈ ગુન્હો બાબત હરામખોરની પાઠ લાગ કરવાની હોય
તો તે બાબત ગામવાળાઓ તથા આજુબાજુના ગામવાળાઓએ કરવી,

પરસ્પર એક ગામવાળાએ બીજા ગામવાળાને બંદોબસ્ત વગેરેના કા-
ગમાં મદદ આપવી. (ની. ૧ પ્ર. ૧ ની કલમ ૫)

૧૯ પરઈલાકાના અથવા ગામના હરામખોર લોકોને ગામના
લોકો આશરો આપે નહીં તથા રોહાણુ ફાટલો ખજારાવે નહીં એવા-
ળતનો બંદોબસ્ત પોલીસપટેલે રાખવો. (ની. ૧ પ્ર. ૧ ની કલમ ૭)

૨૦ સરકારી કામ બાબત પોતાના ઉપરીનો હુકમ થાય તે વ-
ખતસર બજાવવો. (ની. ૧ પ્ર. ૧ ની કલમ ૯)

૨૧ પોલીસ પટેલે પોતાના અગમના 'નેરથી કોઈની ઉપર
બુલમ કરવો નહીં, અથવા નજરાણો કે લાંચ લેવી નહીં. તેજ રીતે
કોઈ પ્રકારનો ચુન્હો છુપાવવાને બાસ્તે કોઈ પ્રકારની લાંચમાં પ્ર-
વર્ત થવું નહીં. અગર જો તે મુજબ થશે તો તે શિક્ષાને પાત્ર થશે.
(નિ. ૧ પ્ર. ૧ ની કલમ ૧૧)

૨૨ કોઈ માણસ કમોતથી ગરીબ અથવા કોઈ ગારીનાંજો
તો તેના મરણની ઉપરીને તાબડોતોળ ખચર આપવી તે તે ઉપરીએ
આવી પંચાયતનામું લેતાં સુધી તેની લાસને બાળવાની રજા આપવી
નહીં. (નિ. ૧ પ્ર. ૧ ક. ૧૨)

૨૩ પોલીસ પટેલને એમ સગબત કે આ માણસ કાવશીઓ
છે તેથી કોઈ ચુન્હો થશે તો તેના જમીન વગેરે લેવાના બંદોબસ્ત
સાર પોતાના ઉપરીને તાકીદથી જાહેર કરવું.
(ની. ૧ પ્ર. ૧ ની કલમ ૧૩)

૨૪ ફરનારા પોલીસ કામદારના ઉપયોગ સાર પોલીસપટેલના
દફતરે નીચે પ્રમાણે કાગળો રહેછે. (પો. નીબંધની કલમ ૯૫)

૧ બદમાશી લોકોનું પત્રક (નમુનો નં. ૧)

૨ ટોળી બુક (નમુનો નંબર ૨)

૩ કાવશીયા લોકોની હાજરી બુક (નમુનો નંબર ૩)

૪ રાહદારી લોકો આવે તેની નોંધનું પત્રક (નમુનો નં. ૪)

૨૫ પોલીસપટેલના નિકટના ઉપરી અમલદાર માજીસ્ટ્રેટ તથા
ફોજદાર છે એમ સગબતું. (પો. નિ. કલમ ૮૭)

૨૬ મુલેલ (રખડતાં અથવા હરાયાં) જાનવરો સંબંધી ડબ્બા

સાળત્રમાં આવે છે તે સંબંધી કાગ ફેટલેક ઠેકાણે સ્વતંત્ર ડાળા કા-
ગદારો કરે છે પરંતુ ઘણેખરે ઠેકાણે પોલીસપટેલને તે કાગ કરતું
પડે છે માટે તે સંબંધી નિયમની અગત્ય જાણી આ સાથે આપ-
વામાં આવી છે.

શકદારના ધરનો ઝાડો પોલીસ પટેલે ક્યારે લેવો તે વિષે.

એ. હુ. આ. પો. ડી. સં નં. ૧૨ તા. ૧૯-૫-૮૬
શકદારના ધરનો ઝાડો થાણાના મુખ્ય અગલદારે જાને લેવો, તે હાજર
નહી હોય તો તેની લેખી પરવાનાગત મેળની તાળાના અગલદારે ઝા-
ડો લેવાનું કાગ કરવા બદલ સરકયુલર નં. ૭ તા. ૨૦-૨-૮૨ નો
પ્રસિદ્ધ થયેલો છે; તે પ્રમાણે વહીવટ ચાલતાં ફેટલીક હરકતો આવ્યા-
નું જાહેર થાયછે સળખ તે સરકયુલર કામગ રાખી કાગમાં અડચણ
નહી આવવા માટે આ સરકયુલર કરવામાં આવેછે.

પરહદમાં ગુન્હા થયેલાના તપાસમાં આ હદના લોકોના ધરની
ઝડતી લેવાની હશે, અને તે કારણસર પરહદના લોકો આ હદમાં
આવેલા હશે તેવી વખતે થાણાનો કે તેના તાળાનો અગલદાર નજીક
નહી હોય તો, તે ગામના પોલીસ પટેલે ઝાડો રીત મુજબ લેવો તે
તે બદલની હકીકત, વાર નહી લગાડતાં થાણાના પોલીસ અગલદારને
રીપોર્ટથી જાહેર કરવી.

મણીલાઇ જશલાઇ.

એ. હુ. આ. પો. ડી. પાટંમેન્ટ.

કોંડવાડા (ડા) સ્થાપન કરવા બાબત.

હજુર કચેરી સરકયુલર નંબર ૧૫ તા. ૮-૫-૭૬.

વંડાદરા ઇલાકામાં ફેટલાક લોક પોતાનાં ઘેર તથા જનવરોને
જાંધી રક્ષણ કરવાનો વગેરે બંદોબસ્ત ન કરતાં છુટાં છોડી મુકેછે.
તે જનાવરો બીજાના ખેતરમાં જઈ ગાલ ખાયછે તથા ખરાબ કરે-
છે એટલા માટે આવાં જનાવરો પકડી કોંડવાડામાં બાંધતાં અને
આમળ તેની વ્યવસ્થા કરવી અવશ્ય, સળખ નીચે લખ્યા પ્રમાણે
નિયમ નામદાર દિવાન સાહેબ એમના હુકમ ઉપરથી ઠરાવવામાં
આવ્યા છે.

૩ મેઠાં મામે અને બીજા ચોથા ઠેકાણે કોંડવાડ ચોથા બે-
જીમ તે પ્રમાણે તૈયાર કરવામાં આવશે.

૨ કોંડવાડ તૈયાર કરવાનો કથી જમા કીમે મામે નીમણું
જોઈએ, એનો નિશ્ચય સુખા એમણે કરવો, તથા નિશ્ચય કરતાં પેદે-
લાં જે મામે કોંડવાડ કરવાના તે ગામના ભોકોની સંમતિ ભેતાં
જવી. અને નિયમ કરી કોંડવાડ રચાવવા તે તુર્ત જે વરસ સુધી
રચાવવા. રચાવેલા ઠેકાણે હમેશ કોંડવાડ જોઈએ કે કેમ? એ અ-
નુભવથી જે વર્ષ પછી કાયમ કરવામાં આવશે.

૩ કોંડવાડની સંભાળ માટે માણસ સુખાએ મુકરર કરવો.
તે માણસ ધણું કરીને ગામનો પટેલ અગર તેના ભામદારો પંકી
હોવો જોઈએ.

૪ જેના જીમે કોંડવાડનું કામ સોંપ્યું તેની તરફ સરકારી બીજું
કાંઈ કામ હશે તોપણ હરકત નથી. તથા આવા માણસની કોંડવા-
ડના સંબંધથી બહાલી બરતર્ફી સુખાઓની અખત્યારીમાં રહેશે.

૫ કોંડવાડમાં જે જનાવરો આવશે તેગને ખાવા પીવાનું જે
લાગશે તે કોંડવાડ ઉપર નીમેલા માણસે પુરું પાડવું. ખાસ વગેરેનો
જે ખર્ચ લાગશે તે પ્રત્યેક જનાવરને નાંખતી વખત સુખા એમણે ઠ-
રાવેલા નિયમ પ્રમાણે કરવો. તથા ગામના નોકર ડેડ તથા બંગીઆ
હશે તે ડેડ તરફથી કાસ નંખાવતાં જવું તથા બંગીઆ તરફથી પા-
ણી પવડાવતાં જવું. તથા જે ઠેકાણે આવા નોકર ભોક નહી હોય તે
ઠેકાણે એ કામ માટે સુખાઓની મંજુરીથી કીના ઉપબંધમાંથી નો-
કર રાખવો.

૬ કોંડવાડ ઉપરના કામદારોએ ચુકાદા (રખડતાં અથવા હરા-
યાં) જનાવરોનું એક રજીસ્ટર ગામના તલાટી મારફત રાખી તેમાં
જે ચુકાદા જનાવરો આવશે તે દાખલ કરતા જવાં. સદરકુ રજીસ્ટર-
માં નીચે લખ્યા પ્રમાણે વિગત લખતાં જવી.

૧ જનાવરોની સંખ્યા તથા તેગનો રંગ તથા શીંગોટીનું વ-
ર્ણન તથા ઉગર.

૨ જે દહાડે જે જનાવરો કોંડવાડમાં આવ્યાં તે તારીખ

મિત્રી તથા વખત.

૩ પકડીને લાવનારનું તથા તેના બાપનું નામ, જાત, ઠેકાણું, ધંધો.

૪ સગવળમાં આવે તો જેનું જનવર હશે તેનું નામ, જાત, ધંધો તથા રહેવાનું ઠેકાણું.

૭ જેઓએ જનવરો પકડી લાવી રજુ કર્યાં હશે તેને પાવનું તી આપવી.

૮ કોઈ ગાણુસે ખેતરમાં અગર ખીજે ઠેકાણે નુકશાન કરતાં જનવરોને પકડ્યાં હોય તો તે જનવરોને વિગ્ન ન કરતાં કોડવાડામાં પોહોચાડવાં.

૯ નુકશાન કરતી વખતે જે જનવર જાણ્યું હશે તે તેની પાસેથી જખરીથી છોડાવી લઈ જવા કોઈ પ્રયત્ન કરશે તો જનવર પકડનારને પોલીસે મદદ આપી જનવર કોડવાડામાં પોહોચવું કરવું.

૧૦ ઘેરી રસ્તો, કોંસ, તળાવની પાળ, બંધારા અથવા લગાવેલાં ઝાડોને જનવરો નુકશાન કરતાં હશે તો તેને પકડી તરતજ કોડવાડામાં પોહોચાડવાનું કામ હરેક ગાણુસનું છે.

૧૧ કોડવાડામાં જે જનવરો આવ્યાં હશે તે પ્રત્યેક જનવર બદલ નીચે લખ્યા પ્રમાણે ફી લેવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

૩૧.૨) હાથીના બે રૂપીઆ.

ગા- હંટ, ભેંસ, પાડાના નવ આના.

ગા ઘોડા, ઘોડી, બળદ, ગાય, ખચ્ચર, ગધેડાં એના ચાર રૂપીઆ.

ગા મેંઠાં, બકરી એના બે આના.

ટીપ.-દુધ પીતાં બચ્ચાંની ફી વગેરે કાંઈ લેવું નહીં. અને જે બચ્ચાં ચાર (ધાસ) ખાતાં હશે તેની ફી વગેરે પુરેપુરી લેવાનો વહીવટ રાખવો. (જુઓ હજુર ન્યાયખાતું સરકયુલર નં. ૧૦ તારીખ ૨૦-૭-૮૯).

૧૨ સદરહુ ફીની જે ઉપજ આવશે તે રજીસ્ટરની નકલ સહ

કોંડવાડાની ઉપરના કાગદારે મહાલના વહીવટદાર ઐગના તરફ જમાં થવા માટે મોકલવી.

૧૩ સદરહુ ફી શિવાય જનવરો સારૂ જે ખર્ચ થશે તે તથા જનવરોએ જે નુકશાન કર્યું હશે તેના નુકશાનીના આંકડા જેટલો આવેજ લેછ તેના માલીકને અગર તેના મુખત્યારને જનવર સોંપવામાં આવશે. એવા પ્રકારે જનવર પાછું સોંપની વખત રજીસ્ટરમાં જે પ્રમાણે જનવરોના માલીક તરફથી અગર તેના તરફથી રૂપીઆ આવ્યા હશે તે પ્રમાણે તેમાં દાખલ કરી જનવર તેને પાછું આપ્યાની તેના પાસેથી સહી સાક્ષી કરાવી લેવી.

૧૪ કોંડવાડામાં આવ્યા દિવસથી સાત દિવસની અંદર જે કોઇ તે જનવરનો માલીક પાછું લેવાને હાજર ન થાય તો કોંડવાડાના કાગદારોએ તે જનવર પોતાના રીપોર્ટ સાથે વહીવટદાર તરફ મોકલવું તથા તેની સાથે થયેલા દહાડાના ખર્ચની નિગતવાર યાદી મોકલવી.

૧૫ વહીવટદાર ઐગણે તત્કાળ આઠ દિવસની મુદતનું જાહેર નામું કરી તેની એક પ્રત મહાલ કચેરીમાં, તથા જે કોંડવાડામાંની જનવર આવ્યું હશે તે ગામે એક પ્રત પ્રસિદ્ધ જગાએ લગાડવી. તે જાહેરનામામાં જે જનવરો હશે તેની સંખ્યા તથા તેનો રંગ અને શીંગોટીનું વર્ણન લખી જે જગાએ જનવર પકડ્યું તથા જેનું નુકશાન કર્યું તેની સર્વ હદીકત લખવી.

૧૬ જાહેરનામાં લખેલી મુદતની અંદર જનવરનો માલીક આવી જનવર ન ગામે તો વહીવટદાર ઐગણે જનવરની ખુલ્લી હરાજ કરવી. જે કદાચ જાહેરનામામાં લખેલી મુદત સુધી જનવર રાખી મુકવાથી તેની કિંમત કરતાં ખર્ચ વધારે લાગશે એવું વહીવટદારને જણાય તો જનવર તુરત હરાજ કરવું. તથા તે પ્રમાણે જાહેરનામામાં પણ દરજાવવું.

૧૭ જનવરનો માલીક હાજર થઈ તકરાર કરશે કે મારા જનવરે કોઇનું નુકશાન નહીં કર્યું છતાં જેરવાજખી રીતે કોંડવાડામાં આવેલાં છે અને તે બદલની ફી તથા નુકશાની આપવાને હું

કપુલ નથી તથા તે બદલ મેં બલાહીદા ફરીયાદ કરી છે તો થયેલા અરચ પુરતો આંકડો તથા ફીની રકમ તેના તરફથી લેઈ અનાગત રાખી તેના પાસેથી જમાન લેઇ જનવર તેને સોંપવું.

૧૮ જે કોઇ જનવરનો માલીક ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે અનામત મુકવા માટે રકમ ન આપે તો બહેરનાગમાં લખેલી મુદત પ્રમાણે તેનાં જે જનવરો હોય તે જનવરો પૈકી અરચની રકમ પુરી થશે તેટલાં જનવરનો હરાજી કરવી.

૧૯ હરાજીમાં જે ઉપજ આવી હશે તેમાંથી ફી, અરચ તથા નુકશાન બાદ જતાં બાકી જે રૂપિયા હશે તે તથા બાકીનાં જનવરો તેના માલીકને અગર મુખત્યારને સોંપી, તેની સાથે એક માદી ઉપર નીચે લખ્યા પ્રમાણે તપશીલ લખી યાદી આપવી. યાદીમાં જનવરોની સંખ્યા, કેટલા દિવસ કોંડવાડમાં રહ્યાં તે તથા ફીના અરચની તથા નુકશાનની રકમ, હરાજીમાં વેચેલા જનવરની સંખ્યા તથા ઉપજેલી ઉપજનો આંકડો એ બધું લખી આપી તે બદલ માલીક પાસેથી પોહોચ લેવી.

૨૦ વહીવટદાર એમણે સદરહુ ફી વગેરેનું જે ઉત્પન્ન થશે તે અનાગત જમાં કરવું અને તેનો દર મહિને રિપોર્ટ તપશીલવાર મુખ તરફ મોકલના જવો.

૨૧ વહીવટદાર એમણે ખોરાકી વગેરે બદલ ખર્ચ કોંડવાડ ઉપરના કામદારને, તથા જેનું નુકશાન થયું હશે તેને નુકશાની બદલની રકમ તરતજ આપી તેની પોહોચ લેવી.

૨૨ જે કોઇ જનવરનો માલીક હાજર ન થવાથી તેના જનવરની હરાજી થઇ ફી વગેરે અરચ જતાં બાકી રકમ અનાગત જમાં કરી હશે, અને જે જમાં કર્યા તારીખથી ત્રણ માસની અંદર માલીક આવી પોતાનાં જનવરો હતાં એવું સાબીત ન કરે તો ત્રણ મહિના પુરા થતાંજ તે રકમ કોંડવાડ ખાતે પાકી જમાં કરવી. સદરહુ રકમમાંથી નાગદાર દિવાન સાહેબ બાહાદુર એમના હુકમથી કોંડવાડ બાંધવાનો અરચ, ગામમાં રસ્તા દુરસ્ત કરાવવાનો ખર્ચ તથા એવાં બીજાં લોકોપયોગી કામો કરવાનો અરચ કર્યો જશે.

૨૩ કોંડવાડમાં આવેલાં જનવરો કોઇ સરકારી નોકરે સમક્ષ

અગર પરબાર્યા તરફથી હરાજમાં લેવાં નહીં.

૨૪ કોંડવાડમાં આવેલાં જનવરના માલીકે, ગેરવાજખી રીતે પકડ્યાંછે એવી કોઈને અરજ કરવી હોય તો તેણે, વહીવટદાર એમણે કાઢેલા જાહેરનામાની મુદતની અંકરે વહીવટદાર એમના તરફ અરજ કરવી. જે ફરીયાદ મોઢાની હશે તો વહીવટદાર એમણે તેજ વખત તેની જુથાની લેવી. જે પુરાવા ઉપરથી તેની હકીકત ખરી છે એમ લાગે તો કોંડવાડમાં જનવર લાવીને ખાલનારને સગન્સ કરી બોલાવી ચોકશી કરવી.

૨૫ એ ચોકશીના અંતે એતું જણાઇ આવે કે ગેરવાજખી રીતથી કોંડવાડમાં જનવર ધાલેલાં હતાં તો ફરીયાદીને થયેલું નુકશાન તથા ફી તથા ખોરાકી ખર્ચ ગુન્હેગાર તરફથી અપાવવો. તથા તે શિવાય ગુન્હેગારને દંડ કરવો. આ દંડ પચાસ રૂપીઆથી વધારે ન હોવો જોઇએ એ દંડ ગુન્હેગારની જંગમ ગિલકતમાંથી વસૂલ કરી લેવો.

૨૬ કોંડવાડમાં જનવરો આશુતી વખત, અથવા આણ્યા પછી કોઇ જખરીથી પરબારે તે જનવરો છોડાવી લેઇ જાય તો તે વિશે શિસ્તતા પ્રમાણે કામ બનાવી ગુન્હે તેણે કર્યાનું સાબીત થયે તેને જે મહિના સુધી કેદ, અગર બસે રૂપીઆ સુધી દંડની શિક્ષા વહીવટદાર કિવા ખીજા યોગ્ય માણસે એમણે કરવી.

૨૭ જે જનવરે નુકશાન કર્યું હશે તે જનવરો હાથ ન આવે તો તથા પરબારે નીકળી જાય તો તે બદલના નુકશાનની ફરીયાદ દિવાની રાહે નુકશાનદાર એમણે જનવરના માલીક ઉપર કરવી.

૨૮ જે કોંડવાડા ઉપરનો કામદાર કોઈ જનવરને ખાવા પીવાનું નાંખવાની સુરતી કરીને જનવરને ભુખ્યાં રાખશે અગર કોંડવાડમાં આવેલાં જનવરને ઉપરની કલગબંદીમાં લખેલા ઠરાવ વિરુદ્ધ પરબાર્યા છોડી મુકશે તો તેના પાસેથી પ્રત્યેક ગુન્હા બદલ રૂપ૦ સુધી દંડ લેવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો છે. તારીખ ૮ માહે મે સને ૧૮૭૬ ધરવી.

વિશેષ સમજુતી—કલગ ૧૬ પ્રમાણે હરાજ કરવાનું જનાવર ગાય હોય તો તે હરાજ ન કરતાં તેની કિંગત હરાવી પોષણ કરી શકે એવા સારા ગાયુસને વેચાતી આપતા જવી, વેચાતી લેનારે ગાયુસ હિંસા કરનારે ન હોવો જોઈએ.

(ઓ. હુ. ક. સ. નં. ૧૬ તા. ૩૧-૭-૮૦)

પટેલોની પરીક્ષા બાબત.

૧ હાલમાં શ્રીમંત સરકાર ગહારાજ સાહેબની આજ્ઞાથી પટેલ લોકોની પરીક્ષા લેવાનું હતું છે, એ પ્રમાણે પરીક્ષા આપવાથી તથા માહિતી મેળવવાથી પટેલ લોકોને ધણા ફાયદા છે. સદરહુ પરીક્ષામાં શી શી બાબતોના ક્યા ક્યા વિષયો છે તે નીચે જતાવવામાં આવે છે.

વિષય.

દોકડા.

- ૧ ગુજરાતી સાઈ વાંચતું તથા લખતું..... ૫૦
- ૨ ત્રીરાશીથી કરી નહીં એટલું ગણિતનું જ્ઞાન..... ૫૦
- ૩ ગાગના હિસાબની સારી માહિતી..... ૫૦
- ૪ મુલકી ખાતાના નિયમોની સાધારણ વાકેફગારી..... ૫૦
- ૫ આ રાજ્યની ચાલુ સર્વેની રીત પ્રમાણે જમીન માપવાની }
તથા સર્વે તથા ખાંધ નિસાનના નિયમની સારી માહિતી. } ૨૫
- ૬ જમીનની ગાયણી પોતે જમીન ઉપર જઈ કરી ખતાવવી... ૨૫
- ૭ પોલીસપટેલને ગાટે આ રાજ્યના પોલીસ કાયદાની તથા }
નિયમની અને ફોજદારી કામ ચલાવવાના તથા ગુન્હાના } ૫૦
કાયદાની સારી માહિતી.

કુલ માર્ક.—૩૯૦

૨ સદરહુ પરીક્ષામાં ખેસનાર ઉમેદવારોમાંથી જેની પાસે દેશી ભાષાના પાંચગા અગર તે કરતાં વધારે ધોરણમાં પાસ થયાનો દાખલો નહીં હશે તેની પેહેલા તથા બીજા વિષયમાં પરીક્ષા લેવામાં આવશે; અને તે જો એ દરેક વિષયમાં ૬૦ તથા એકંદરે ૬૦ દોકડા મેળવશે નહીં તો પછી તેના બીજા વિષયના કાગળો તપાસવામાં આવશે નહીં. જે ઉમેદવાર પાસે દેશી ભાષાનો પાંચગા અગર તે કરતાં વધારે ધોરણમાં પાસ થયાનો શાખાખાતાનો દાખલો હશે, તે

ઉમેદવાર સદરહુ વિષયગાં પાસ છે એમ ગણવામાં આવી તેના બાકીના કાગળો તપાસવામાં આવશે.

સામાન્ય નિયમ.

૩ પટેલની ઉપર ખતાવેલી પરીક્ષા દરસાસ મુલકી ખાતાની પેટેલી પરીક્ષા લેવા ને કમેટી મુકરર થશે તે કમેટી વડોદરામાં તથા પ્રાંતમાં મુલકી ખાતાની પેટેલી પરીક્ષાની સાથે જોડલે દરસાસના અ-ઠોઝર ગણીનાના ખીન્ન શોગવારથી શરૂ કરશે.

૪ વડોદરાની મુખ્ય કમેટીએ પરીક્ષાના ખીન્ન, ત્રીન્ન, ચોથા, પાંચમા અને સાતમા વિષયના સવાલો કાઢી તેની છાપેલો પ્રતોનામ મોહારબંદ લીકાકા પ્રાંત કમેટી તરફ મોકલવા; પ્રાંત કમેટીએ નીમેલી વખતે તે ફાડીને ઉમેદવારોને સવાલના કાગળો આપવા. અને તેના જવાબો લેધ તેના મોહારબંદ લીકાકા કરી તેગણે વડોદરાની મુખ્ય કમેટી તરફ મોકલવા.

૫ પરીક્ષાના પેટેલા અને છઠ્ઠા વિષયના કોને ફેટલા દોકડા આપ્યા તેનો દાખલો કમેટીએ પરીક્ષા લેતી વખતે રાખવો. પ્રાંત કમેટીએ સદરહુ વિષયની બાબતનો દાખલો વડોદરાની મુખ્ય કમેટી તરફ મોકલવો.

૬ પરીક્ષાનું કાગ પુરૂં થઈ રહે જોડલે વડોદરાની મુખ્ય કમેટીએ પ્રાંત કમેટી તરફથી આવેલા સવાલોના જવાબના કાગળો તથા પોતાને ત્યાંના કાગળો તપાસીને ચોખ્ખ દોકડા આપવા.

૭ ને ઉમેદવાર પટેલની પરીક્ષાના ત્રીન્ન, ચોથા, પાંચમા અને છઠ્ઠા એ દરેક વિષયગાં ૨ તથા એકંદરીગાં ૩ દોકડા મેળવશે તે ઉમેદવાર મુલકી પટેલની પરીક્ષામાં પાસ છે એમ ગણવામાં આવશે. અને સાતમા વિષયગાં ૨ દોકડા મેળવશે, તો તે પોક્ષીસ પટેલની પરીક્ષામાં પાસ થયો એમ ગણવામાં આવશે.

૮ પટેલની પરીક્ષાના ત્રીન્ન, ચોથા, પાંચમા અને છઠ્ઠા એ દરેક વિષયગાં તથા એકંદરીગાં ને ઉમેદવાર પાસ થશે તરી, તેના સાતમા વિષયના કાગળો જોવામાં આવશે તરી. પેટેલા આર વિષયગાં જોડલે ત્રીન્ન, ચોથા, પાંચમા અને છઠ્ઠા વિષયગાં પાસ થઈ

હોદ્દા વિષયમાં જે નાખસ થશે, તેમની આંતરે વરસથી તેટલાજ વિષયમાં પરીક્ષા લેવામાં આવશે.

૯ જે ઉમેદવારો પરીક્ષામાં પાસ થશે તે ઉમેદવારોને વડોદરાની મુખ્ય કમેટીના પ્રેસીડેન્ટ તરફથી પાસ થયાના દાખલા નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવશે.

૧ મુલકી પટેલની પરીક્ષામાં પાસ થયા જાણત.

ટીપ—આ દાખલામાં પેટેલા અને ખીજા વિષય જાણત શાળા ખાતાની પરીક્ષાના અમુક ધોરણમાં પાસ થયાનો દાખલો રજુ કરવાથી પરીક્ષા લીધી નથી અથવા લેતાં પાસ થયા છે એટલુંજ લખવામાં આવશે.

૨ પોલીસ પટેલની પરીક્ષામાં પાસ થયા જાણત.

૩ જે ઉમેદવાર સદરજી પરીક્ષામાં નાપાસ થશે તે રચાનિક નાણામાં રૂના ફી આપશે તો તેને દરેક વિષયમાં કેટલા દોકડા મળ્યા છે તેનો દાખલો આપવામાં આવશે.

૧૦ પરીક્ષામાં આવનાર ઉમેદવારોએ પોતાની અરજી પરીક્ષા વડોદરા આપવી હોય તો સરસુઆ તરફ તથા પ્રાંતમાં આપવી હોય તો પ્રાંતના સુબા તરફ પરીક્ષાની તારીખ પેટેલાં ૩૦ દીવસ અગાઉ પોહોએ એવી રીતે મોકલવી. તેની સાથે શાળાખાતાના પાંચ-ગા અગર તે કરતાં વધારે ધોરણની પરીક્ષામાં પાસ થયાનો દાખલો (જો હોય તો) સામેલ રાખવો જોઈએ તથા અસલ દાખલો પરીક્ષા આપવા આવે તે વખતે સાથે લેતા આવી પરીક્ષામાં બેસતા અગાઉ કમેટીને તે રજુ કરવો જોઈએ.

૧૧ આ નિયમ મુજબ પરીક્ષામાં પાસ થશે તેમની વર્તણૂક હરકત કારક નહીં હોય તો તેને પટેલની જગો પેટેલી મળશે. વતનદાર પટેલના ધરાણુમાંથી જે કોઈ ઉમેદવાર પાસ નહીં થયો હશે તો તે ધરાણુમાંના ખીજા માણસ પરીક્ષામાં બેસી જોણું વધારેમાં વધારે દોકડા મેળવ્યા હશે તેને તે જગો પેટેલી આપવામાં આવશે.

((૪૮))

૧૨ પટેલ લોકોએ આ પરીક્ષા આપવા ઉપર બરાબર લક્ષ રાખવું જોઈએ. અને ચોખ્ખાને તેઓએ પરીક્ષા પ્રસાર કરવી જોઈએ કેમકે આ પરીક્ષામાં ખાસ થયેલા ઉમેદવારોને પેહેલો લાભ આપવામાં આવશે.

શ્રી

લાગ ૩ જાની કલમ ૨૪ ની પેટા કલમ ૧ માં

કહેલો નમુનો નંબર ૧.

બદગાશી લોકોનું પત્રક. મોજો તાલુકો પ્રાંત તું.

નંબર:	અંદેશી ગા- જુસવું નામ.	જાત:	ઉંમર:	વેધો:	રહેવાશી ગામ તથા તાલુકો નોંધે.	પાછળ કયા ગુન્હામાં આવી કેટલી સજા થઈ અને સજા થઈ હશે તો તેના ઉપર કયા પ્રકારનો અ- દેશો.	શેરો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮

સમજીતો.

સર્વ પ્રકારની ચોરી તથા ચોરીનો પ્રયત્ન કરવો, તથા ચોરીનો માત્ર રાખવાનો તથા ચોરીમાં મદદ કરવાનો તથા ધાઠ તથા ડકા-

(૧૪૫)

ઈડી ચુન્હાનો તથા સીંદી ચાલનો જામીન વગેરે લેવાનો ઠરાવ થયો.
હરો એવા ભોક આ પત્રમાં દાખલ કરવા.

શ્રી.

નિયમની કલમ ૨૪ ની પેઠા કલમ ૨ માં

કહેલો નમુનો નંબર ૨.

ટાળી છુક. મોજો તાલુકો પ્રાંત ની.

તારીખ, મહિ- નો, સને	કાગદારનું નામ તથા હોદ્દો.	કીયા કામ સાર આબ્યા હતા.	શેરો તથા સહી.
૧	૨	૩	૪

પાવશીયા સોમની હાજરી બદ. મોજે તાલકે પ્રાંત ની ગાહે સુતે બદલ.

(40)		ገጽ ፩	
ገጽ	ገጽ	ገጽ	ገጽ
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	100

નિયમની કલમ ૨૪ ની યેઠા કલમ ૪ માં કહેલો નમુનો ૪

રાહદારી લોક આવી ઉતરે છે તે બદલનું પત્રક. મોજે તાલુકે ગું.

ટોળીમાંના આગેવાનનું નામ.	કુલ માણ- સો કેટલા.			જાત અને રહેવાનું ઠેઠા કાણું.	કર્ત તરફથી આ અને ઇખલા મયાની તારીખ, માસ, સન.	કુલ કેટલા દિ વસ રહેલા.	શું થયો. કયો.	કર્ત તારી ખે ગયા.	સાથે કેટલા લોકો આગમ્ જીન મનાવરો હતાં અને કય લોકો તેનો શેરો.
	૩	૪	૫						
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
									૧૧

ટીપ્—૨૨૬ ટોળીના આગેવાનનાં નામ કોષ્ટક ૨ માં લખી તેના સાથે માણસ હશે તે કોષ્ટક ૩-૪-૫ માં લખવા કરવા.

(૫૩૪)

મી.

ભાગ ૪ થો.

ફાજદારી ગુન્હા સંબંધી.

પ્રકરણ ૧ લું.

સ્થાનિક ફાજદારી કાયદા તથા હિંદુસ્તાનના ફાજદારી
કાયદા (પિનલકોડ) સંબંધમાં જાણવા જોગ

મુખ્ય મુખ્ય બાબતો.

૧ આ રાજ્યમાં ફાજદારી ગુન્હાની શિક્ષા માટે સ્થાનિક ફાજદારી કાયદો અમલમાં છે. આ કાયદો સંવત ૧૯૧૭ ની સાલમાં થયેલો છે, અને તેમાં સંવત ૧૯૧૯ ની સાલમાં કેટલીક વધારા કરી સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. ત્યાર પછી નવીન કારકિર્દીમાં એટલે સને ૧૯૭૫ ની સાલમાં નામદાર રાજે દિવાન સર ટી માધવરાવ સાહેબની મંજૂરીથી કેટલાક સુધારા તથા ખુલાસા સાથે એક નવીન નિયમ (ફલ) કાઢવામાં આવેલો છે. આ ફલ યથા પછી પણ કેટલાક મહત્વના સરક્યુલર, હુકમો તથા ફેસલા થયેલા છે તે વગેરેને બોરણે આ રાજ્યમાં ગુન્હાનો ધનસાફ થાય છે. નવીન કાયદા તૈયાર કરવાન તબવીજ હજુરથી ચાલે છે તે ચતા સુધી હાલના સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે ચાલવાનું છે.

૨ સ્થાનિક કાયદામાં ગુન્હાનાં લક્ષણો સગળવા માટે હિંદુસ્તાનના ફાજદારી કાયદા પ્રમાણે ગુન્હાઓની વ્યાખ્યાઓ આપેલી નથી તે બાબતમાં હિંદુસ્તાનના ફાજદારી કાયદાની (પિનલકોડની) મદદ લેવી પડે છે અને ગુન્હાનાં લક્ષણો તે ઉપરથી ચક્રર કરવામાં આવે છે. એમને કહાય છે:—

સ્થાનિક કાયદાના ત્રીજા નિબંધના એક ૪૪ માં નીચે પ્રમાણે

સખ્યું છે:—“હાકી ચોરી જોકો અથવા ત્રણ માણસ સુધી મળી શીગમાંથી અમર માગમાંથી દરેક જુજ કિંમતના માસની કરે તો તે માટે શિક્ષા કરાવી છે.”

આમાં ચોરી જોટલે શું અને એ ગુન્હો બનવામાં શીશી પાનં બતો જોઈએ તે જાણવાને આ ક્ષમ ઉપરથી કાંઈ સાધન મળતું નથી. તેટલા માટે પીનકડાડમાં ચોરી કાને કહેવી એ બદલ જે વ્યાખ્યા આપી છે તે જાણવાની જરૂર છે તે કાયદાની ક્ષમ ૩૭૮ માં તેની વ્યાખ્યા નીચે પ્રમાણે આપી છે:—

“જે માણસ કોઈ સખસના કળજમાંથી તે સખસની રજામંદી શિવાય કાંઈ જંગમ ગિલકત બદલાનતથી લેવાનો ઈરાદો કરીને તે પ્રમાણે લેવા સાર તે ગિલકતને ખસેડે તે માણસે ચોરી કરી એમ સમજવું.”

ઉપરની વ્યાખ્યા ઉપરથી ચોરીનો ગુન્હો બનવામાં નીચેની પાંચ બાબતો જોઈએ એમ તે ઉપરથી નક્કી થાય છે.

૧ ચોરેલી વસ્તુ કોઈ સખસના કળજમાં હોવી જોઈએ.

૨ તે સખસની રજામંદી વગર લેવી જોઈએ.

૩ ચોરેલી વસ્તુ જંગમ ગિલકત હોવી જોઈએ.

૪ તે બદલાનતથી લેવી જોઈએ.

૫ તે ચીજને લેવા સાર ખસેડવી જોઈએ.

ઉપરની પાંચ બાબતોમાંની એક પણ બાબત કમી હોય તો ચોરીનો ગુન્હો થતો નથી.

જેવી રીતે ચોરીના ગુન્હાનો ભેદ જાણવામાં આવ્યો તેવીજ રીતે પીનકડામાં ગુન્હાઓનો ભેદ પણ જાણવો જોઈએ કારણ કે તે જાણ્યા શિવાય કોયો ગુન્હો થયો છે તે નક્કી કરવાનું અથવા પારખવાનું સાધન મળતું નથી. તેટલા માટે ફાજદારી ગુન્હાઓના કાયદાનું જ્ઞાન મેળવનારે દરેક ગુન્હાની વ્યાખ્યા સારી રીતે જાણવી અવશ્યની છે. વ્યાખ્યાઓ માત્ર મોઢે બોલી યાદ રાખ્યાથી કાંઈ ઉપયોગ નથી, પણ તેના અંદરના મુદ્દા તથા રચના જરાબર સમજવી જોઈએ. તેમજ એક બીજી બાબત ગુન્હામાં શું તફાવત છે

તે બારીકાણી જાણવું જોઈએ. આ ત્રાનકક પુસ્તકમાં એ બાબતની હંધાણથી હકીકત આપી શકાય તેમ નથી, કારણ કે જો તેમ કરવામાં આવે તો પુસ્તકનું કદ બહુ મોટું થાય અને જે હેતુથી આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં આવે છે તે હેતુ જળવાય નહીં, માટે અભ્યાસીઓને સુચના તરીકે ઉપરની હકીકત જતાવી છે; તોપણ મુખ્ય મુખ્ય ગુન્હાઓની વ્યાખ્યા ગુન્હાઓનું સ્વરૂપ જાણવાને માટે આગળ પ્રકરણ ૨ બીજામાં આપવામાં આવી છે.

૩ ગુન્હાનાં લક્ષણો ઉપરથી ગુન્હો મુકરર કર્યા પછી સ્થાનિક કાયદામાં તેને ગુન્હો માન્યો હોય તો સ્થાનિક કાયદામાં કલ્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરવાની છે સ્થાનિક કાયદામાં ગુન્હો માન્યો ન હોય અને તે સંબંધમાં કાંઈ વિશેષ કરાવ, હુકમ અથવા સરક્યુલર થયો નહીં હોય અને પિનલકોડમાં તે કૃત્યને ગુન્હો માન્યો હોય તો તેવા કૃત્ય માટે આ રાજ્યમાં (પિનલકોડ પ્રમાણે) શિક્ષા થઈ શકશે નહીં. એથી હલટી રીતે એટલે પિનલકોડમાં કોઈ કૃત્યને ગુન્હો માન્યો ન હોય અને સ્થાનિક કાયદામાં તેને ગુન્હો માન્યો હોય તો તેને સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે શિક્ષા થઈ શકશે. મતલબ કે જે કૃત્યને સ્થાનિક કાયદામાં ગુન્હો માનેલો હોય તેજ કૃત્યને માટે શિક્ષા થવાની છે. તે બાબતમાં પિનલકોડ ઉપર આધાર રાખવાનો નથી. આ બાબતનો ખુલાસો નીચેના દાખલાઓથી સારી રીતે થશે.

૧ રાષ્ટ્રીની જમીનપરની અથવા દરિઆઈ ફાજમાંના સોલજર જેવો પોશાક પેહેરવો વગેરે બાબત પિનલકોડમાં કલમ ૧૪૦ શિક્ષાને માટે છે. આ રાજ્યમાં એવું કૃત્ય કરનારને માટે સ્થાનિક કાયદામાં કોઈ કલમ નથી, તેથી એવું કૃત્ય કરનારને પિનલકોડ પ્રમાણે આ રાજ્યમાં શિક્ષા થઈ શકશે નહીં. વિશેષ સરક્યુલર અગર હુકમ વગેરે થયો હોય તો તે પ્રમાણે તજવીજ કરવાની છે.

૨ સ્થાનિક કાયદાના કરાવ પેહેલાના અંક ૯૭ માં બીજાના નામનો લખોટો કપટથી ફાડવા બદલ ગુન્હો ગણી શિક્ષા કરાવી છે, આ કલમ જો કે પિનલકોડમાં નથી, તોપણ તે હકીકત આ રાજ્યમાં ગુન્હો તરીકે ગણવાની છે.

૩ જે ગાયકવાડી કમદામાં ગુન્હા છતાં પિનમકેડામાં દપટ્ટ રીતે ગુન્હા ગણવામાં આવ્યા નથી તે,

૧ સરકારના હુકમ શિવાય ચપરાસ રાખવી (ઠરાવ ૧ અં. ૧૪)

૨ ચંડોળ પીવે તથા તેનો સામાન કરી રાખવો.

(ઠરાવ ૧ અંક ૫૩)

૩ કાર્મણ્ય કરવું.

(ઠરાવ ૧ અંક ૯૬)

૪ હરાગખોરનાં પગલાં ચલાવવામાં કસુર કરવી.

(નીબંધ ૩ અંક ૧૬)

૫ સરકારી જમીન અથવા નિવારણી મલકત કોઈએ સરકારમાં જાહેર નહીં કરતાં પોતાના કળાજમાં રાખવી.

(ની. ૩ અં. ૪૮)

૬ અમાન છોકરાં અથવા પશુને અસાધ્ય ગાર ગારવો.

(ની. ૩ અં. ૫૫)

૭ સરકારની દુવાઈ કોઈ જોરવાજબી દેશે અથવા યોગ્ય હી-ધેલી તોડશે.

(ઠરાવ ૧ અંક ૩૩)

૮ કળાસમાં કચરો ભેળવવો. (નીબંધ ૧ અંક ૨ રકમ ૮૬)

૪ સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે ગુન્હો ગણી શિક્ષા કરવી જોઈએ, એ નિયમ જાણ્યા પછી એક સવાલ એ ઉભો થાય છે કે કેટલાએક ઠેકાણે શિક્ષા નમુદ કરી નથી, ત્યાં શિક્ષા કેટલી કરવી અને તે શિક્ષા કાણે કરવી એ બાબતનો ખુલાસો નથી; આ બાબતમાં નીચે બતાવેલા એ ધોરી નિયમો ધ્યાનમાં રાખવાના છે અને તે પ્રમાણે તજવીજ કરવાની છે.

નામદાર રાજે દિવાન સર ટી ગાધવરાવ સાહેબે સને ૧૮૭૫ ની સાલમાં જે નવીન રૂલ મંજૂર કર્યાં હતાં ઉપર કલમ ૧ માં બતાવ્યું છે તે રૂલની કલમ ૧-૨ ઉપરથી એ ધોરી નિયમો ગણી આવે છે.

૧ જે જે બાબતમાં હજુરનો હુકમ મંગાવવો જોઈએ એવું આ રાજમના કાયદામાં હ્યું હશે તે તે બાબતમાં તે હુકમ આપવાનો અખત્યાર દરેક કોરટે પોતાના અધિકારની હદમાં અમાવવો.

૨. જેઠાણે આ રાજ્યમાં કામદામાં સ્પષ્ટ ખુલાસો કર્યો નથી તે ઠેકાણે ન્યાય તથા ધનસાફ કરવા માટે જે નિયમ ઠરેલા છે વ પ્રસિદ્ધ થયેલા છે તે નિયમો પ્રમાણે કારટાએ ચાલવું.

ટીપ—જે નિયમો પ્રસિદ્ધ થયેલા છે એમ ઉપર ખતાવ્યું છે તેમાં પીનલકોડ તથા પ્રોસિજરકોડનો પણ મમાસ થાય છે.

૩ આ બાબતનો સ્પષ્ટ અને વધારે ખુલાસો વરિષ્ઠ કોર્ટના સરમુલક નંબર ૨૪૩ તારીખ ૨-૧-૭૮ થી થાય છે તેમાંની મુખ્ય મતલબ નીચે પ્રમાણે છે.

“આ રાજ્યમાં જે કાયદો ચાલુ છે તે કાયદાની ક્લમ ગુન્હાને લગાડવી જોઈએ અને તે પ્રમાણે શિક્ષા કરવી જોઈએ. આઠીના કાયદામાં જેને ગુન્હો ગાન્યો નથી તેને ખીજા કાયદાની ક્લમ લગાડી ગુન્હો ઠરાવવાનો અધિકાર ખીજા કોર્ટને નથી, તે બદલ વરિષ્ઠ કોર્ટનો અભિપ્રાય લેવો જોઈએ. વળી આ રાજ્યમાં ગુન્હો ઠરાવ્યો હશે પણ તેની સાથે શિક્ષા બતાવી નહીં હશે તો નવીન નિયમ (૩૬)ના આધારે ઇન્ડિયન પીનલકોડ પ્રમાણે નિકાલ થશે; પરંતુ અહીંના કાયદામાં શિક્ષા કહી હશે તે કરતાં બરતી શિક્ષા કરવાની જરૂર જણાય તો અભિપ્રાય સાથે વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફ લખવું.”

૫ ક્લમ ૪ થી માં કહેલા નિયમ બખ્યા પછી સાધારણ રીતે એ સવાલ ઉભો થાય છે કે શિક્ષાઓ કેટલા પ્રકારની છે, અને તેનો અગલ કેવી રીતે કરવાનો છે, અને તે અગલમાં લાવવાની રીત શી છે આ બાબતની મુખ્ય મુખ્ય હકીકત ટુંકાણમાં આગળ પ્રકરણ ૩ બમાં બતાવી છે.

૬ સ્થાનિક કાયદામાં કેટલાક મોટા ગુન્હા છતાં પણ તેને માટે કમી શિક્ષા જણાવેલી છે, તેવા ગુન્હા જેમ જેમ જણાતા ગયા તેમ તેમ વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફ સખાઈ જઈ હજુર હુકમથી બરતી શિક્ષા કરવા હુકમ થયેલા છે. તેના એક બે દાખલા નીચે આપવામાં આવે છે.

૧ બખાલકાર સંભોગને માટે સ્થાનિક કાયદામાં છ મહિનાની કેદ તથા દંડ વીગેરેની હલકી શિક્ષા છે, તેને બદલે દશ વર્ષ સુધીની કેદ બેમાંના બન્ને તે પ્રકારની,

(૫૭)

અથવા ચોખ તે પ્રમાણે દંડ, અથવા બંને શિક્ષા કરવા મેરુરખાન હજુર આસિસ્ક્ટ સાહેબ તરફથી સરક્યુલર નંબર ૧૦ તારીખ ૧૨-૪-૭૬ નો થયેલો છે.

૨ જાન કમના ગુન્હા માટે સ્થાનિક કાયદામાં ફક્ત રા. ૫ દંડ કરવાનું કરાવ ૧ લાના અંક ૮૬ માં કરાવેલું છે, તેને બદલે નીચે પ્રમાણે શિક્ષામાં ફેરફાર થયો છે.

હુ. ક. જા. નં. ૨૨ તા. ૪-૮-૭૫

“ અહીંના કાયદામાં શિક્ષા બણી થોડી છતાં પીનલકોડમાં શિક્ષા બણી જાસ્તી છે જારી પરંતુ તે આવી બાબતમાંજ છે એવું નથી, તો ગુન્હાનું સ્વરૂપ, તેના પુરાવાની ગળજી, એવું જોઇ પીનલકોડ કાયદા પ્રમાણે શિક્ષાના કરાવનો અમલ કરવો.”

૭ સ્થાનિક કાયદામાં કેટલાંક કૃત્યને ગુન્હા ગણેલા નથી પણ તેને ગુન્હામાં દાખલ કરવાં જોઇએ એમ જેમ જેમ જણાવું ગમ્યું તેમ તેમ તેવાં કૃત્યોને ગુન્હા ગણી શિક્ષા કરવા જુદી જુદી વખતે સરક્યુલર હુકમો વગેરે થયા છે તેમાંના કેટલાક નીચે ખતાવવામાં આવે છે.

ગુન્હાનું નામ.	જે હુકમને ગુન્હાને આધારે દાખલ થયા તેના ધાર.	ગુન્હાને લાગુ પડતારી પીનલકોડની કલમો.	કઈ કોરટથી ઈનસાફ થઈ શકે.	શેરો.
૧ પરહદમાં થી ખાયડી ફોસલાવી લાવોતેઆ રાજ્યમાં રહેવાખાખત.	હુ.ફા.જા. નં. ૧તા. ૩-૮-૭૭	૩૬૩	સેશનકોર્ટ અથવા પે-હેલા અ. બીજા વ. માજીસ્ટ્રેટ.	
૨ સુપરારામ મે-કે. મેસર.	વરિષ્ટકોર્ટફા. ૪૪૧ થી કરાવ નં. ૧૪૯ તા. ૨૬-૩-૭૮	૪૬૨ સુધી લાગુ પડે તે કલમ.	

૩ મેર ધાનખી અટકાવ	વ. કો. સ. નં. ૪૪૦ તા. ૧૧-૫-૭૮	૩૪૧	કોર્ટ પશુ માણસોટ.
૪ કિમતીદસ્તા- વેળનોનાશકરવે	વ. કો. સ. નં. ૧૦ તા. ૨૫-૬-૭૯	૪૭૭	સેશનકોર્ટ.
૫ ખોટાં નાણાં સંબંધી.	વ. કો. સ. નં. ૧૧ તા. ૨૫-૬-૭૯	૨૪૮ અ- થવા ૨૫૦	સેશનકોર્ટ અથવા ક ર્ટ કલાસ માણસોટ. પેહેલા અ થવા ખીજા વ. મા. સદર
૬ ધર્મ સંબંધી ગુન્હા.	વ. કો. સ. નં. ૧૯ તા. ૨૫-૭-૭૯	૨૯૫- ૨૯૬	
૭ સ્ત્રીની લાજ સેવાના ઈરાદાથી તેના અંગ ઉપર જવું.	વ. કો. સ. નં. ૨૧ તા. ૨૮-૭-૭૯	૩૫૪	
૮ અવાજ સાથે કુટે એવા કાંઈ પ- દાર્ય સંબંધી ગફ- લતી બરેલી આ- લ યાજત.	વ. કો. સ. નં. ૨૨ તા. ૨૮-૭-૭૯	૨૮૬	કોર્ટ પશુ માણસોટ.
૯ રેલવે સંબંધી ગુન્હા.	વ. કો. કો. શેરાળ. નં. ૯૭૯ તા. ૧૯-૫-૭૯	રેલવે આગ્રસ- ને ૧૮૭૯નો ચો- થોતથા તેને લામુ પડનારી પીનલ- કોડની કલમે ઉ- પર નજર રાખી શીક્ષા કરવી.
૧૦ જખરદસ્તી- થી કમુલત કરા- વવા અથવા કાંઈ મીલકતપાછી આ- પાવવા સાથે બુ- દ્ધિપૂર્વક વ્યથા ક- રવી.	વ. કો. સ. નં. ૧૧ તા. ૨૭-૫-૮૦	૩૩૦	સેશનકોર્ટ. નિબંધ ૩ અંક પૃષ્ઠમાં કહેલી શિ- ક્ષા કરતાં બસતી શિક્ષા આપવાની જરૂર જણાય તે આરોપીને ખામ આપી કામ વરિ- ષ્ટકોર્ટ તરફ મોકલ વું આવા કામ માં પીનલકોડની

				કલમ ૩૩૦ ઉપર નુજર રાખીકેની શિક્ષા તો કરવીજ જોઈએ દંડ કરવો ન કરવો તે કોર-ટની મરજી ઉપર છે.
૧૧ બીનાત્સપુ-રતકો અગર પદાર્થ વેચવા સાર અગર લોકોને દેખાડવા સાર પાસે રાખવા.	વરિષ્ટકોર્ટ સ-રકયુક્ત નંબર ૧૭ તા. ૨૫-૭-૭૯	૨૯૨—૨૯૩	પેહેલાઅ થવાખીજ વર્ગના મા.	
૧૨ ખાનગી ખાસ કરવાનો હક પાપરવો.	હજી રમલહેર નામું નં. ૬ તા. ૨૦-૧૧-૭૭	કલમ ૯૬ થી ૧૦૬ સુધી.	

૮ સ્થાનિક કાયદા અને હિંદુસ્તાનના ફાજદારી કાયદામાં ગુન્હાઓના પ્રકારમાં કેટલોક તફાવત છે એટલુંજ નહીં પણ જે જનતાના ગુન્હાઓ બંને કાયદાઓ માનેલા છે તે જનતાના ગુન્હાઓની અંદરની રચનામાં પણ ધણો ફેર છે. તે બધા અહીંયાં જણાવવા સ્વેચ્છ નથી તોપણ થોડાક મુખ્ય ગુન્હાઓનો તફાવત આગળ પ્રકરણ ૪ માં ખતાવ્યો છે.

૯ ગુન્હો કરનારને કાયદા પ્રમાણે શિક્ષા થઈ શકે એ વાત પ્રસિદ્ધ છે પણ તેમ છતાં કેટલેક પ્રસંગે તેને શિક્ષા થતી નથી એટલે કે તે કૃત્ય ગુન્હો ગણાતું નથી આ વાત જાણવાની જરૂર છે આવી જાણતને માટે બે વર્ગ પાડ્યા છે તે નીચે પ્રમાણે:—

૧ સાધારણ અપવાદ—એટલે તે અપવાદ જેને લાગુ પડતા હોય તેણે કરેલું કામ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં. ભારે આવા કાયદાઓ માનેલા અપવાદ કયા કયા છે તે સારી રીતે જણવવા જોઈએ, જે કે મીનસકાડના બાળ ૪ થામાં કલમ ૭૬ થી ૯૫ સુધી આપવામાં આવેલા છે. તેમાંના ઘણામરા આગળ પ્રકરણ ૫ માં જણાવવામાં આવ્યા છે.

૨ ખાનગી બચાવનો હક—ઐટલે પોતાની અગર ખીજાની જાતના તથા મિલકતના બચાવને માટે કાયદાએ છુટ આપેલી છે, તે છુટનો કાયદેસર ઉપયોગ કરતાં કાંઈ ગુન્હો થાય તો તે ગુન્હેગારને બચાવનો હક મળે છે અને તેને શિક્ષા થતી નથી. આવા ખાનગી બચાવના હક કેવે પ્રસંગે કેટલે સુધી મળે છે તેની હકીકત આગળ પ્રકરણ ૫ માં બતાવવામાં આવી છે.

૧૦ ગુન્હાની મદદગારી અને ગુન્હો કરવાની કોશીશ કોને કહેવી અને તે સંબંધમાં રચાનિક કાયદામાં તથા હિંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદામાં શા શા ઠરાવ છે તે જાણવા જરૂરના હોવાથી તે સંબંધીની હકીકત આગળ પ્રકરણ ૬ માં બતાવવામાં આવી છે.

૧૧ રચાનિક કાયદામાં લખેલા ગુન્હાને માટે શિક્ષા કરવાની છે તે ઉપરથી એમ સમજવાનું નથી કે તેટલાંજ કૃત્યને ગુન્હા માનવામાં આવેલા છે. એમાં લખેલાં કૃત્યો શિવાય ખીજાં ગુન્હાવાળાં કૃત્યોને માટે આ રાજ્યમાં નીરનીરળા આક્રોહ, રક્ષો, નિબંધ, નિયમ, ઠરાવ તથા સરકારી ચયેલા છે તેમાં જણાવેલા ગુન્હા માટે જેમાં તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરવાની છે. ઐટલે અફ્રીજી સંબંધી ગુન્હાને માટે અફ્રીજી બાબતની રૂલ પ્રમાણે, આપકારી સંબંધી ગુન્હાઓને માટે આપકારી નિબંધ પ્રમાણે, જકાત સંબંધી ગુન્હાને માટે જકાતની રૂલ પ્રમાણે, કોંડવાડા સંબંધી ગુન્હાને માટે તે સંબંધીના જહેરનામા પ્રમાણે વગેરે જે તે સંબંધીના ગુન્હા માટે જે તે રૂલ પ્રમાણે શિક્ષા થઈ શકે છે.

શ્રી

પ્રકરણ ૨ જી.

૧ સાધારણ સમજણની વ્યાખ્યાઓ.

૧૨ “જંગમ મિલકત” એ શબ્દ વડે જમીન તથા જમીનને ચોટેલી વસ્તુ, અથવા જમીનને ચોટેલી વસ્તુ જેડે જાથુ જેડા-યુક્ત વસ્તુ શિવાયની કોઈપણ પ્રકારની સાધાર મિલકત સમજવી.

(ખી. કો. ક. ૨૨)

૧૩ “ઝેર વ્યાજળી લાભ” એટલે કાયદા વિરુદ્ધ ઉપાયોથી મેળવેલી મિલકત, જે મિલકતપર તે મેળવનાર સખસનો કાયદા પ્રમાણે હક નથી.

“ઝેર વ્યાજળી હાની” એટલે કાયદા વિરુદ્ધ ઉપાયોથી મિલકતનું જવું, જે મિલકતપર તે જેની પાસેથી જાય છે તેનો કાયદા પ્રમાણે હક છે.

કોઇ સખસને ઝેરવ્યાજળી રીતે કાંઇ મળે ત્યારે અને તેમજ તે ઝેરવ્યાજળી રીતે પોતાની પાસે રાખે ત્યારે પણ તેને ઝેરવ્યાજળી લાભ થયો એમ સમજવું. કોઇ સખસની પાસેથી ઝેરવ્યાજળી રીતે કાંઇ મિલકત લેઇ લેવાય ત્યારે અને તેમજ તેને કાંઇ મિલકત લેતાં ઝેરવાજળી રીતે પ્રતિબંધ થાય ત્યારે પણ તેને ઝેરવાજળી હાની થઇ એમ સમજવું. (પી. કા. ક. ૨૩.)

૧૪ “ખદવાનતથી” એટલે જે માણસ કાંઇ વસ્તુ એક સખસને ઝેરવાજળી લાભ કરવાના અથવા ખીજ સખસને ઝેરવાજળી હાની કરવાના ઈરાદાથી કરે તે માણસે તે વસ્તુ ખદવાનતથી કરી એમ સમજવું.

૧૫ “ખોટું બનાવવું” એટલે જે સખસ એક વસ્તુ ખીજ વસ્તુના સરખી કરે એવા ઈરાદાથી કે તે સરખાપણાગાંથી ફરેજ કરવો, અથવા એવું જાણીને કે તેથી ફરેજ થશે એવો સંભવ છે તે તે સખસે તે વસ્તુ ખોટી બનાવી એમ સમજવું.

ખુલાસો—કાંઇ વસ્તુ ખોટી બનાવવામાં નક્કી જરાબર થવી જોઇએ એમ જરૂર નથી. (પીનલકોડ કલમ ૨૮.)

૧૬ “લેખ” એ શબ્દ વડે કોઇપણ બાબત સમજાવી, જે બાબત કોઇપણ વસ્તુ ઉપર અક્ષર, અંક કે ચીન્હવડે અથવા એ ગાંઠેનાં એકથી વધારે સાધનો વડે સમજાવી અથવા બ્યાન કરેલી હોય અને જે સાધનો તે બાબતના પુરાવા દાખલ વાપરવાનો ઈરાદો કર્યો હોય અથવા વપરાય.

ખુલાસો—૧ લો.—મને તે સાધનવડે અથવા ગમે તે વસ્તુ ઉપર તે અક્ષર, અંક, અથવા ચીન્હ દાખાં હોય, અને તે પુરાવો.

ઈમસાદની કારટ માટે ધરાદો રાખીને ક્યો હોય કે નહીં, અથવા તે કોઈ ઇનસાદની કારટમાં વપરાય કે નહીં તેની કાંઈ ફિકર નહીં.

ખુલાસો ૨ જે—અક્ષર, અંક અથવા ચિન્હો વડે વેપારીઓના અથવા ખીજાં રિવાજ મુજબ જે સમજાતું હોય તે આ કલમના અર્થ પ્રમાણે તે અક્ષર, અંક અથવા ચિન્હો વડે સમજાય છે એમ સમજવું. પણી તે સમજું સવિસ્તર લખ્યું ન હોય તોપણ.

(પી. કો. કલમ ૨૯)

૧૭ “દિગતી દસ્તાવેજ” એ શબ્દ વડે જે લેખથી કાંઈ કાયદેસર હક ઉત્પન્ન થતો હોય, વધતો હોય, ખીજાને અપાતો હોય, જોછો થતો હોય, નાબુદ થતો હોય, અથવા છોડી દેવાતો હોય, અથવા જે લેખથી કોઈ સખસ કબુલ કરતો હોય કે મારી કાયદેસર જુમેદારીછે, અથવા ફલાણે કાયદેસર હક મારો નથી. એવો લેખ અથવા એવી મતલબનો લેખ સમજવો. (પી. કો. ક. ૩૦)

૧૮ “બુદ્ધિ પુર્વક” એટલે—જ્યારે કોઈ સખસે જે ઉપાયથી કંઈ અસર પેદા કરવાનો ધરાદો ક્યો હોય તે ઉપાયથી, અથવા જે ઉપાયથી તે અસર પેદા થશે એવો સંભવ છે એમ તે ઉપાય કામે લગાડતી વખતે તેણે જાણ્યું હોય અથવા એમ માનવાનું તેને કારણ હોય તે ઉપાયથી તે, તે અસર પેદા કરે ત્યારે તેણે બુદ્ધિપુર્વક તે અસર પેદા કરી એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૩૯)

દૃષ્ટાંત—એક મોટા શેહરમાં એક ઘર છે તેમાં માણસો રહે છે તે ઘરમાં રાતને વખતે આ અપહરણનો ગુન્હો સેહેલ કરવા માટે આગ લગાડે અને તેથી એક સખસનું મોત થાય તો એ ઠેકાણે કોઈનું મોત આણવાનો આ એ ઈરાદો ન કાઢે હોય, અને પોતાના કામથી મોત થયું એમ જાણીને આ દીલગીર થાય તોપણ તેણે બુદ્ધિપુર્વક મોત આણ્યું એમ સમજવું.

૧૯ ‘કાયદા વિરુદ્ધ, એ શબ્દવડે જે જે વસ્તુ ગુન્હો છે, અથવા કાયદાએ મના કરેલી છે, અથવા દિવાની ફરીયાદીનું કારણ થાય છે તે પ્રત્યેકને લાગુ પડે છે; અને જે સખસ જે વસ્તુ કરવામાં કસુર કરે તો કાયદા વિરુદ્ધ થાય તે વસ્તુ કરવાની તે સખસની “કાયદા પ્રમાણે પ્રજ્ઞ” છે એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૪૩)

૨૦ “નુકશાન” એ સખ્દવડે કોઇ પણ સખસના સારીરને; મનને, આબરુને અથવા મિશ્રકતને કાયદા વિરુદ્ધ રીતે કરેલી કાંઈ પણ હાવી સમજવી. (ક. ૪૪)

૨૧ “સોગંદ” એ શબ્દમાં સોગંદને ઠેકાણે ધર્મ પુર્વક પ્રતિજ્ઞા કરવાનું કાયદામાં ફરમાવેલું હોય તે પ્રતિજ્ઞા તથા ઇનસાફની કારટમાં કેળીને ઠેકાણે કોઇ સરકારી નોકરની આગળ કોઇ પણ એકરાર કરવાનું કાયદામાં ફરમાવ્યું અથવા રજા આપી હોય અથવા જે એકરાર પુરાવાના કારણસર વાપરવો હોય તે એકરારનો પણ સમાન થાય છે એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૫૧)

૨૨ “શુધ્યુદ્ધિયા” જે વસ્તુ ઘટતી સંભાળ તથા ધ્યાન વિના કરી અથવા માની હોય તે કરી અથવા માની એમ સમજવું નહિ.

દરેક કાગમાં જેવી સંભાળ રાખવી જોઇએ તેવી સંભાળથી જે કાગ કરવામાં આવે તેને ઘટતી સંભાળ અને ધ્યાન કહેછે. પણ જોઈએ તેવી સંભાળ અથવા ધ્યાન રાખ્યા વગર કરવામાં આવે તેને ઘટતી સંભાળ અને ધ્યાન કહેવાતું નથી. (પી. કો. ક. ૫૨)

૨ ગુન્હાનાં સ્વરૂપ ઓળખવા બાબતની

વ્યાખ્યાઓ.

બખેડો.

૨૩ જ્યારે બે અથવા વધારે સખસો કોઈ જાહેર જગામાં મારામારી કરીને લોકોની સુલેહમાં ગરબડ કરે ત્યારે તેઓએ તે બખેડો કર્યો એમ સમજવું. (પીનલકોડ ક. ૧૫૯).

ખોટી સાહેલી આપવી.

૨૪ કાંઈ સોગંદથી અથવા કાયદાના ખાસ ઠરાવથી સાચું બોલવાને જે માણસ કાયદા મુજબ બંધાએલો હોય, અથવા કાંઈ મધ્ય બાબત સંબંધી કોઇ એકરાર કરવાને કાયદાથી બંધાએલો હોય તે માણસ એવી કાંઈ વાત કહે કે જે ખોટી હોય અને જે ખોટી

ઈ જીવે તે મરણી કું માંસી હૈય અથવા ખેડી જીવે તે ન
મરણી હૈય તો તે માણસે ખોટી સાહેદી આપી એમ સમજવું.
(પી. કે. કલમ ૧૪૧૩.)

ખુલાસો ૧ લો—કોઇ વાત મેટીથી કહી હોય અથવા કોઇ
ખોટી રીતે કહી હોય તેણે તેને આ કલમના અર્થ પ્રમાણેની
વાત સમજવી.

ખુલાસો ૨ જો—સાહેદી આપનાર સખસ પોતાના ગાનવા
બાળત જે ખોટી વાત કહે તેને પણ આ કલમના અર્થ પ્રમાણેની
વાત સમજવી. અને જેમ જે વસ્તુ કોઈ સખસ જાણતો ન હોય
અને તે કહે કે હું જાણું છું તેથી તે સખસ ખોટી સાહેદી આપ્યા-
નો ગુન્હેગાર થાય. તેમજ જે વસ્તુ તે ગાનતો નહીં હોય તે વિશે
તે જોગ કહે કે હું ગાનું છું તો તેથી પણ તે સખસ ખોટી સાહેદી
આપ્યાનો ગુન્હેગાર થઈ શકે છે.

દૃષ્ટાંત—જ ની ઉપર બ નો હજાર રૂપીઆનો એક વાજખી
દાવો છે તેની મંજૂરીમાં ઇનસાફની વખતે અ આવીને ખોટા
સોગંદ ખાય કે બ નો દાવો વાજખી છે એમ જ ને કબુલ કરતાં
મેં સાંભળ્યો હતો, તો અ એ ખોટી સાહેદી આપી એમ સમજવું.

ખોટો પુરાવો બનાવવો.

૨૫ જે માણસ કાંઈ બીના બનાવે, અથવા કાંઈ ચોપડી કે
દફતર મધ્યે કાંઈ ખોટી રકમ લખે, અથવા કાંઈ લેખ કરે અને તે-
માં કાંઈ ખોટી વાત લખે એવા ઈરાદાથી કે કોઇ ઇનસાફી મુકદમા-
માં અથવા કોઈ સરકારી નોકરની આગળ તેના સરકારી હોદ્દાથી
કામદા મુજબ ચાલતા મુકદમામાં અથવા કોઈ લવાદની આગળ, તે
બીના, ખોટી રકમ અથવા ખોટી વાત પુરાવામાં રજૂ થાય તથા તે
રજૂ થનારી બીના અથવા ખોટી રકમ અથવા ખોટી વાતથી તે મુ-
કદમામાં પુરાવા ઉપરથી જે સખસ કાંઈ અનિયમિત માંખતર હોય,
તે સખસના મનમાં તે મુકદમામાં જે સલામત થયેલી કાંઈ અફરની
ખાતરી રહેવાથી એક અનિયમિત અર્થે તેની માંખતરે ખોટો પુરાવો
બનાવ્યો એમ સમજવું.
(પી. કે. ક. ૧૬૨)

દર્શન—જ ની એક પેટીમાં કાંધ પરથી મૂકે, એવાઈ-
રાદાથી કે તે પરથી તે પેટીમાંથી જડે તથા એ બીનાથી જ ની
ઉપર ચોરી સખીત માય તે એ એ ખોટો પુરાવા બૂલાવ્યો એમ
સમજવું.

શિક્કો.

૨૬ શિક્કો એટલે જે ધાતુ નાણા દાખલ વપરાતો હોય તથા જે
ઉપર છાપ મારીને નાણા દાખલ વાપરવા માટે તેને કોઈ સરકારના
હુકમથી બહાર પાડ્યો હોય તે ધાતુ. (પી. કો. કલમ ૨૩૦)

લોકાપકારક કૃત્ય.

૨૭ જે સખસ એવું કાંઈ કામ કરે અથવા એવી કાંઈ કામદા
વિરૂદ્ધ કસુર કરે કે જેથી લોકને અથવા જે માણસો પડોશમાં રહેતાં
હોય અથવા જેઓના કબજામાં ત્યાં પાડોશમાં કાંઈ ગિલકત હોય
તે સર્વે માણસોને કાંઈ સાધારણ નુકશાન, ભગ, અથવા દુખ થાય
અથવા જેથી જે સખસોને કાંઈ સાર્વજનિક હક વાપરવાની જરૂર
પડે તે સખસોને નુકશાન, અડચણ, ભય, અથવા દુખ થયા વિના
રહેજ નહીં તે સખસે લોકાપકારક કૃત્ય કર્યું એમ સમજવું.

કોઈ સર્વોપકારક કૃત્યથી કાંઈ અનુકુળતા અથવા લાભ થતો
હોય તો તે સખસથી તે ગુન્હો માફ થઈ શકતો નથી.

(પી. કો. કલમ ૨૬૮)

વ્યથા.

૨૮ જે માણસ કોઈ સખસને કાંઈ શરીરનું દુખ, રોગ અ-
થવા અશક્તતા કરે તેણે વ્યથા કરી એમ સમજવું.

(પી. કો. ક. ૩૧૯)

મહાવ્યથા.

૨૯ નીચે લખેલી વ્યથાનેજ મહાવ્યથા એવું નામ આપ્યું છે.

મેહલો—પુરુષત્વનો નાશ.

બીજો—મેમાંતી કાર્ષપણ આંખની જોવાની શક્તિ ન-
યુ જવી.

ત્રીજો—એમાંના કોઇપણ જ્ઞાનની સાંભળવાની શક્તિ નથી જવી.

ચોથો—કોઇ અવયવ અથવા સાંધા નથી.

પાંચમો—કોઇ અવયવ અથવા સાંધાની શક્તિનો નાશ થવો અથવા તેની નથી ક્ષિણતા થવી.

છઠ્ઠો—કોઇની અથવા એક્ટરની નથી બદલી શકાય થવી.

સાતમો—કોઇ હાડકાંનું અથવા દાંતનું ભાગનું અથવા ખરી નહીં.

આઠમો—જે વ્યથાથી જીવંતી જોખમમાં આવે, અથવા જેથી વીસ દિવસની મુદત સુધી વ્યથા થયેલા માણસને શરીરનું ભારે દુખ ખમવું પડે અથવા તે પોતાનો હમેશનો ધંધો કરવાને અશક્ત રહે એવી કોઇપણ વ્યથા.

(પી. કો. ક. ૩૨૦)

ગેરવાજબી અટકાવ.

૩૦ કોઇ સખસનો જેણી મેર જવાનો હક હોય તેણી મેર જતો તે સખસ અટકે એવી રીતે જે માણસ તે સખસને જુદા પૂર્વક હરકત કરે તે માણસે તે સખસને ગેરવાજબી અટકાવ કર્યો એમ સમજવું.

અપવાદ—જમીન અથવા પાણી ઉપરથી જવા આવવાનો કોઇ ખાનગી રસ્તો હોય, અને તે રસ્તો બંધ કરવાનો મારો કાયદા મુજબ હક છે એમ જે સખસ શુદ્ધજુદિએ માનતો હોય તે સખસે તે રસ્તો બંધ કરવો એ આ કલમના અર્થ પ્રમાણે ગુન્હો નથી.

(પી. કો. ક. ૩૩૫)

ગેરવ્યાજબી કેદ.

૩૧ કોઇ સખસ સુકરર કરેલી ચોતરફી હદની બહાર જતો અટકે એવી રીતે જે માણસ તે સખસને ગેરવ્યાજબી અટકાવ કરે તે માણસે તે સખસને ગેરવ્યાજબી કેદ કર્યો એમ સમજવું.

(પી. કો. ક. ૩૪૦)

સાપરાધ બળ.

૩૨ કોઇ સખસ કોઇ બીજા સખસની રત્નમંદી શિવાય તે બીજા સખસની ઉપર કાંઈ ધરાદાથી બળ વાપરે તેને તે કાંઈ ગ્રુન્હો કરવા સાર અથવા તે બળ જે સખસની ઉપર વાપરે તે સખસને તે બળથી કાંઈ નુકશાન, બાય અથવા દુઃખ કરવાના ધરાદાથી અથવા તેને તે બળ વાપરવાથી પોતાથી કાંઈ નુકશાન, બાય અથવા દુઃખ થવાનો સંભવ છે, એમ જાણ્યા છતાં તો તે સખસે તે બીજા સખસની ઉપર સાપરાધ બળ વાપર્યું એમ સમજવું.

(પી. કો. કસગ ૪૪૯)

દ્રષ્ટાંત—અ ધરાદાથી કોઇ સ્ત્રીનો ખુરખો ઉંચો જેણે તો એ ઠેકાણે તે સ્ત્રીની ઉપર ધરાદાથી બળ વાપર્યું એમ સમજવું. અને અગર તે, તે સ્ત્રીને કાંઈ નુકશાની બાય કે દુઃખ કરવાના ધરાદાથી અથવા તેથી નુકશાન બાય કે દુઃખ થાય એવો સંભવ જાણીને તેણે તે સ્ત્રીની રત્નમંદી શિવાય એ પ્રગાણે કર્યું હોય તો તેણે તે સ્ત્રીની ઉપર સાપરાધ બળ વાપર્યું એમ સમજવું.

હુમલો.

૩૩ જે માણસ કાંઈ ચાળા અથવા તૈયારી કરે એવા ધરાદાથી અથવા એવો સંભવ જાણીને કે તે ચાળા અથવા તૈયારીથી કોઇ સખસ હાજર હોય તેને એવો બાય ઉત્પન્ન થશે કે એ ચાળા અથવા તૈયારી કરનારો માણસ ગારી ઉપર હમણાં સાપરાધ બળ વાપરવાનો છે તો તે માણસે હુમલો કર્યો એમ સમજવું.

ખુલાસો—માત્ર શબ્દોથી હુમલો થતો નથી પણ કોઇ સખસ કાંઈ શબ્દો બોલે તે શબ્દો તેના ચાળા અથવા તૈયારીનો એવો અર્થ ઉત્પન્ન કરી શકે તેથી તે ચાળા અથવા તૈયારી હુમલો ગણાય. (પી. કો. ક. ૩૫૧)

દ્રષ્ટાંત—અ એક બચ્ચંકર કુતરાનું સુખખંધન છોડવા માંડે એવા ધરાદાથી અથવા એવો સંભવ જાણીને કે તેથી જ એમ માનશે કે અ હુમલો તે કુતરા પાસે મને કરાવશે તો અજી જની ઉપર હુમલો કર્યો એમ સમજવું.

બળાત્કાર સંભોગ.

૩૪ નીચે જાતલ કરેલી બળાત શિવાય બીજી સધળી બાળ-
તયાં ને પુરુષ નીચે બળાત કરેલી પાંચ દાસતમાંની કોઇ પણ દા-
સતમાં કોઇ સ્ત્રીની સાથે સંગ કરે તેણે બળાત્કાર સંભોગ ક્યો એમ
સમજવું.

પહેલી—તે સ્ત્રીની મરજી નહીં છતાં.

બીજી—તે સ્ત્રીની રજામંદી વગર.

ત્રીજી—તે સ્ત્રીને ખેતનો અથવા અધાનો ભય ઉત્પન્ન
કરીને તેની રજામંદી લીધી હોય તો તે રજામંદી
છતાં પણ.

ચોથી—તે પુરુષ એમ જાણતો હોય કે હું એ સ્ત્રીનો
વર નથી અને તે સ્ત્રી ને બીજા પુરુષની સાથે
કાયદા મુજબ પરણેલી છે અથવા પોતાને પર-
ણેલી માને છે તે પુરુષ હું છું એમ માનીને તેણે
પોતાની રજામંદી આપી છે તો તે રજામંદી છ-
તાં પણ.

પાંચમી—તે સ્ત્રી દશ વરસથી ઓછી ઉમરની હોય તો
પછી તેની રજામંદી હોય કે નહીં તો પણ.

ખુલાસો—બળાત્કાર સંભોગના ગુન્હામાં ને સંગ થવો જ.
રૂર છે તેમાં પ્રવેશ થયો તો બસ છે.

અપવાદ—કોઇ પુરુષ પોતાની વહુની સાથે સંગ કરે અને તે
સ્ત્રી દશ વરસથી ઓછી ઉમરની નહીં હોય તો તે બળાત્કાર સંભો-
ગ નહીં ગણાય. (પી. કો. ક. ૩૭૫)

ચોરી.

૩૫ જે માણસ કોઈ સંપત્તિના કળજમાંથી તે સંપત્તિની રજા-
મંદી શિવાય કોઈ જંગમ મિલકત જદાનતથી લેવાનો ઈરાદો કરી-
ને તે પ્રગણે દેવા સાથે તે મિલકતને ખસેડે તે માણસે ચોરી
કરી એમ સમજવું.

ખુલાસો ૧ લો—કોઈ વસ્તુ બધાં સુધી જમીનમાં ચોરી
હોય ત્યાં સુધી તે જંગમ મિલકત નથી માટે તેની ચોરી અપરાધ

નહીં. પણ જમીનથી તે જુદી પાડવામાં આવે કે પછી તેની ચોરી થઈ શકે.

ખુલાસો ૨ જો—જે કામથી જુદું પાડવું થાય તેજ કામથી જે ખસેડવું થાય તે ખસેડવું ચોરી થઈ શકે.

ખુલાસો ૩ જો—કોઈ સખસ ખરેખર કાંઈ વસ્તુને ખસેડે ત્યારે અને તેગજ તેનું ચસન થવામાં અટકાવ કરનારી કાંઈ અડ-અણ દુર કરે અથવા તે વસ્તુને કાંઈ ખીજી વસ્તુથી જુદી પાડે ત્યારે પણ તે સખસે તે વસ્તુ ખસેડી એમ સમજવું.

ખુલાસો ૪ થો—કોઈ સખસ કાંઈ પણ ઉપાયથી કોઈ જનનવરને ગતીમાન કરે તો તેણે તે જનનવરને ખસેડ્યું. તથા તે જનનવરને ગતી થયાથી તે જનનવરે જે વસ્તુ ખસેડી હોય તે તે વસ્તુ ખસેડી એમ સમજવું.

ખુલાસો ૫ મો—ઉપરના લક્ષણમાં રજમંદી લખી છે તે સાફ રજમંદી હોય કે અર્થાત સગજ્ય એવી રજમંદી હોય, અને તે કબજેદાર સખસ અથવા તે કારણસર જેને સાફ કે અર્થાત સ-મજ્ય એવો અખત્યાર આપ્યો હોય તેવો કાંઈ પણ સખસ આપી શકે.
(પી. કા. કલમ ૩૭૮)

દૃષ્ટાંત—(અ) જ ની જમીનપરનું એક ઝાડ **જ** ના કબજામાંથી બદલાનતથી લઈ જવાના ધરાદાયી **જ** ની રજમંદી શિવાય **અ** કાપી નાંખે તો એ ઠેકાણે તે પ્રગણે લઈ જવા સાર **અ** એ તે ઝાડ જુદું પાડ્યું કે તેણે ચોરી કરી એમ સમજવું.

દૃષ્ટાંત—(બ) અ, જ ની જ્મીનો ચાર છે તે જી **અ** ને કાંઈ કિંમતી મિલકત આપે, અને તે મિલકત તેના વરનીજ છે, તથા તે એવી છે કે જે આપવાનો **જ** એ તેને અખત્યાર આપેલો નથી એમ એ જાણતો હોય તો અગર **અ** તે મિલકત બદલાનતથી લે તો તેણે ચોરી કરી એમ સમજવું.

દૃષ્ટાંત—(ક) એક ચોરી રસ્તા ઉપર કોઈ સખસના કબજામાં નહીં એવી એક વીંટી પહેલી **અ** જોય, તો તે વીંટી લેવાથી અગર **અ** તે મિલકતના સાખરાય ખોટા ઉપયોગનો જુનું-હોતો ચાપ લઈ પાછો **અ** એ કાંઈ ચોરી કરી એમ સમજવું નહીં.

જખરાઈથી કઢાવવું.

૩૬ જે ગાણુસ ધરાઈથી કોઈ સખસને, તે સખસને પોતાને અથવા ખીજા કોઈને નુકશાન કરવાનો ભય ઉત્પન્ન કરે, અને તેમ કરીને તે ભય પમાડેલા સખસનું ગન એવું કરે કે તે ભય પામેલો સખસ કાંઈ ગિલકત અથવા કિંગતી દરતાવેજ અથવા સહી કે મોહાર કરેલી જે વસ્તુનો કાંઈ કિંગતી દરતાવેજ ખનાવી શકાય એવી કાંઈ વસ્તુ કોઈ સખસને આપે એમ બદ્ધાનતથી કરે તો તે ગાણુસે જખરાઈથી કઢાવવાનો ગુન્હો કર્યો એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૩૮૩)

દૃષ્ટાંત—(અ) તું ગમે પૈસા આપ નહીં તો તારી આખર નખ એવું હું કાંઈ છાપીશ એમ કહીને અ, જ ને ધમકાવે, અને તેમ કર્યાથી જ તેને પૈસા આપે એમ અ કરે તો અ એ જખરાઈથી કઢાવવાનો ગુન્હો કર્યો એમ સમજવું.

દૃષ્ટાંત—(બ) તું આટલા રૂપીઆ આપવાની ચિઠ્ઠી લખી તે ઉપર સહી કરી આપ નહીં તો તારું ઘર બાળી નાંખીશ, એમ અ, બ ને ધમકાવે અને તેથી બ તેવી ચિઠ્ઠી લખી તે પર સહી કરી આપે તો અ એ જખરાઈથી કઢાવવાનો ગુન્હો કર્યો એમ સમજવું.

જંગમ મિલકતનો સાપરાધ ખોટો ઉપયોગ.

૩૭ જે ગાણુસ બદ્ધાનતથી કાંઈ પણ જંગમ મિલકતનો ખોટો ઉપયોગ કરે અથવા તે પોતાને કામે લગાડે તે ગાણુસને એ વરસની મુદત સુધીની બેમાંના ગમે તે પ્રકારની કેદની અથવા દંડની અથવા એ બંનેની શિક્ષા કરવામાં આવશે.

(પી. કો. કલમ ૪૦૩)

ખુલાસો ૧ લો—ફક્ત થોડી વાર સુધીજ ખોટો ઉપયોગ કર્યો હોય તો પણ આ કલમના અર્થ મુજબનો ખોટો ઉપયોગ છે એમ સમજવું.

ખુલાસો ૨ જો—જે મિલકત કોઈ ખીજા સખસના કબજામાં ન હોય એવી કાંઈ મિલકત કોઈ સખસને નેડે અને તે મિલકત સાચવવાના અથવા તેના ચાલીકને પાછી આપવાના કારણસર તે સખસ તે મિલકત લે તો તે સખસે તે મિલકત બદ્ધાનતથી લીધી અથવા તેનો ખોટો ઉપયોગ કર્યો નથી અને તેણે મુન્હો કર્યો એમ

સમજવું નહી. પણ તે મીલકતનો માલિક કાણ છે એવાતની તેને ખબર હોય અથવા શોધી કાઢવાનો તેની પાસે ઇલાજ હોય તે છતાં અથવા માલિકને શોધી કાઢીને તેને ખબર આપવાના ધટતાં ઇલાજ વાપર્યા પેહેલાં તથા માલિક આવીને તે મિલકતનો દાવો કરે એટલા સાફ ધટતી મુદત સુધી તે મીલકત રાખ્યા પેહેલાં અગર તે સખસ તે મીલકત પોતાને કામે લગાડે તો તેણે ઉપર ખ્યાન કરેલો શુનો કયો એમ સમજવું.

એવી બાબતમાં ધટતા ઉપાય તે ક્યા અથવા ધટતી મુદત તે કેટલી એ હકીકતની બાબત છે.

મિલકત જેને જડે તે સખસે તે મિલકતનો ધણી કાણ છે અથવા તેનો ધણી કાંઈ અમુક સખસ છે એવું જાણવું જોઈએ એવું કાંઈ જરૂર નથી. અગર તે મિલકત કામે લગાડતી વખતે તે મિલકત પોતાની છે એમ તે માનતો ન હોય અથવા તેનો ખરો માલિક જડતો નથી એમ જો તે શુધ્ધચુદ્ધિથી માનતો ન હોય તો ખસ છે.

(પી. કો. ક. ૪૦૩)

દૃષ્ટાંત—ધોરી રસ્તા ઉપર પડેલો એક કાગળ અ તે જડે તે કાગળમાં એક બેક નોટ હોય અને તે કાગળના સરનામા પરથી તથા તેમાં લખેલી બીના પરથી તે નોટ કાઢીએ તે વાત તેના જાણવામાં આવે અને પછી તે નોટ તે વાપરે તો તેણે આ કસમ મુજબ શુન્હો કયો એમ સમજવું.

સાપરાધ વિશ્વાસઘાત.

૩૮ જે માણસને કાંઈપણ રીતે કાંઈ મિલકત અથવા મિલકત પરનો અખત્યાર સોંપ્યો હોય, તે માણસ અગર જદ્દાનતથી તે મિલકતનો ખોટો ઉપયોગ કરે, અથવા તે પોતાને કામે લગાડે, અથવા તે સોંપણુ શી રીતે બજાવવી એ વીશે કાયદાએ કાંઈ હુકમ કરમાવ્યો હોય તે હુકમ તોડીને અથવા તે સોંપણુ બજાવવા વિશે તેણે સાફ અથવા અર્થાંત સમજાય એવો કાંઈ કાયદેસર કરાર કયો હોય તે કરાર તોડીને જદ્દાનતથી તે મિલકત વાપરે, અથવા તેનો વગ કરે, અથવા કાણી જેણે કાંઈ બીજા માણસને તેમ કરવા દે તે

માણસે સાપરાધ વિશ્વાસઘાત કર્યો એમ સમજવું.

(પી. કો. ક. ૪૦૫)

દૃષ્ટાંત—અ એક બાર વાહક છે તેને ખુશકી કે તરીને રસ્તે લઈ જવાને કાંઈ મિલકત જોઈ સોંપી છે તે મિલકતનો તે બદલાવત-થી ખોટો ઉપયોગ કરે તો તેણે સાપરાધ વિશ્વાસઘાત કર્યો એમ સમજવું.

ચોરીની મીલકત.

૩૫ જે મિલકતનો કળજો ચોરીથી અથવા જળરાઈના કદા-વવાથી અથવા અપહરણથી એકની પાસેથી બીજાની પાસે ગયો હોય તે મિલકત તથા જે મિલકતનો સાપરાધ ખોટો ઉપયોગ થયો હોય, અથવા જે બાળત સાપરાધ વિશ્વાસઘાત થયો હોય તે મિલક-તનું નામ ચોરીની મિલકત પાડ્યું છે. પછી બ્રિટિશ ક્રાઈસ્ટિયની માંહે અથવા બહાર તે કળજો એકની પાસેથી બીજાની પાસે ગયો હોય, અથવા સાપરાધ ખોટો ઉપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાત થયો હોય તો પણ. અગર તે મિલકત જે સક્ષનો પોતાને કળજામાં લેવાનો કાયદા મુજબ હક હોય તેવા કોઈ સખસના કળજામાં પાછળથી આવે તો પછી તે ચોરીની મિલકત સમજવી નહીં. (ઇ. પી. કો. ક. ૪૧૦)

ઠગાઈ.

૪૦ જે ગાણસ કોઈ સખસ સાથે ફરેણ કરીને દગલબાજીથી અથવા બદલાવતથી એવું કરે કે જેની સાથે ફરેણ કર્યો હોય તે સખસ, કોઈ સખસને કાંઈ મિલકત આપે, અથવા કોઈ સખસની પાસે કંઈ મિલકત રહેવા દેવાની રજામંદી આપે, અગર ફરેણ નહીં કર્યો હોય તો જે વસ્તુ તે સખસ કરે નહીં, અથવા કરવામાં કસુર કરે નહીં એવી કાંઈ વસ્તુ તે ફરેણ દીધેલા સખસને કરવાને, અથવા તે કરવામાં કસુર કરવાને ઈરાદે લલચાવે, અને તે કામ અથવા કસુર એવી હોય કે તેથી તે સખસને શરીર, મન, આખર કે મિલકત તન રક્ષાની કાંઈ નુકશાની કે હાની થાય અથવા થશે એવો સંભવ હોય તો તે માણસે ઠગાઈ કરી એમ સમજવું.

ખુલાસો—કાંઈ હકીકતને બદલાવતથી છુપાવવી તે પણ આ કલમના અર્થ પ્રમાણેનો ફરેણ છે એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૪૧૫)

દૃષ્ટાંત—કાંઈ વસ્તુ હીરા નથી એમ અ જાણતો હોય તે વસ્તુ હીરા છે એમ કહીને અ તે ગીરા મુકે અને ધરાદાથી બને ફરેમ દે અને તેમ કરીને તે ઉપર રૂપીઆ ધીરવાને બને બદલાવતથી બલ્યાવે તો અએ ઠગાઇ કરી એમ સમજવું.

બિગાડ.

૪૧ લોકાને અથવા કોઈ સખસને ગેરવાજખી દાની અથવા નુકશાની કરવાના ધરાદાથી અથવા તેવી દાની કે નુકશાની પોતાથી ચવાનો સંભવ છે એમ જાણીને જે માણસ કાંઈ મિલકતનો નાશ કરે અથવા કાંઈ મિલકતમાં કે તેની સ્થિતીમાં એવો કાંઈ ફેરફાર કરે કે તેથી તે મિલકતની કિંમતનો અથવા ઉપયોગી પણ્યનો નાશ થાય, અથવા તેની કિંમત કે ઉપયોગીપણું ઓછું થાય, અથવા તેથી તે ઉપર નુકશાન બરેલી અસર થાય તો તે માણસે બિગાડ ક્યો એમ સમજવું.

ખુલાસો ૧ લો—જે મિલકતને નુકશાન કર્યું હોય અથવા જેનો નાશ ક્યો હોય તે મિલકતના ધણીને કાંઈ દાની અથવા નુકશાની કરવાનો ધરાદો તે ગુન્હો કરનારે કરવો જોઈએ, એવું કાંઈ બિગાડના ગુન્હામાં જરૂર નથી. અગર મિલકતને નુકશાન કરીને કાંઈ પણ સખસને ગેરવાજખી દાની અથવા નુકશાની કરવાનો તેનો ઈરાદો હોય અથવા તેવી દાની કે નુકશાની પોતાથી ચવાનો સંભવ છે, એમ તેના જાણ્યામાં હોય તો ખસ છે. પછી તે મિલકત તે સખસની હોય કે નહીં તોપણ.

ખુલાસો ૨ જો—પોતાનીજ અથવા પોતાનીજ સાથે ખીન સખસોના રાસ ખાતાની કાંઈ મિલકત ખાખત પણ કાંઈ કામ કરીને તે કામ કરનાર તે કામથી બિગાડ કરી શકે.

(પી. કો. ક. ૪૨૫)

દૃષ્ટાંત—(અ) જ ને ગેરવાજખી દાની કરવાના ધરાદાથી જ નો એક કિંમતી દસ્તાવેજ અ બુદ્ધિપૂર્વક આળી માંખે લેો અ એ બિગાડ ક્યો એમ સમજવું.

દૃષ્ટાંત—(બ) એક ઘોડો જ તથા અ એ બંનેની રાસ ખા.

તાની ગિલકત છે તે સોમને અ જોખી મારે, એવા ધરાદાથી કે તેમ કરીને જ તે ગેરવાજબી હાની કરવી તો અ એ બિગાડ ક્યો એમ સમજવું.

સાપરાધ પ્રવેશ.

૪૨ જે સખસના કળબગાં કાંઈ ગિલકત હોય, તે સખસને ધમકી દેવાના, તેનો તિરસ્કાર કરવાના, અથવા તેને દુખ આપવાના ઈરાદાથી અથવા કાંઈ ગુન્હો કરવાના ઈરાદાથી, તે ગિલકત મધ્યે અથવા તે ઉપર જે માણસ પ્રવેશ કરે; અથવા તે ગિલકત મધ્યે કે તે ઉપર કાયદા મુજબ પ્રવેશ કર્યા પછી તેવા કાંઈ સખસને ધમકી દેવાના, તેનો તિરસ્કાર કરવાના, અથવા તેને દુખ આપવાના ઈરાદાથી, અથવા કાંઈ ગુન્હો કરવાના ઈરાદાથી જે માણસ કાયદા વિરુદ્ધતા રહે તે માણસે સાપરાધ પ્રવેશ ક્યો એમ સમજવું.

(પી. કો. કલમ ૪૪૧)

ઘર પ્રવેશ.

૪૩ કાંઈ ધમારત, તંબુ, અથવા વહાણ જે માણસને રહેવાના ઠેકાણા દાખલ વપરાતું હોય તેમાં, અથવા કાંઈ ધમારત પુનઃસ્થાન અથવા માત્ર રાખવાના ઠેકાણા દાખલ વપરાતી હોય, તેમાં પેશીને અથવા તે મધ્યે રહીને, જે માણસ સાપરાધ પ્રવેશ કરે તેણે ગૃહ પ્રવેશ ક્યો એમ સમજવું.

ખુલાસો—પેસવામાં તે સાપરાધ પ્રવેશ કરનારના શરીરના કાંઈપણ ભાગનો પ્રવેશ થયો તો ગૃહ પ્રવેશ થવામાં તેટલો પ્રવેશ બસ છે.

(પી. કો. ક. ૪૪૨)

છીનાળુ.

૪૪. આ સખસ ખીજ પુરૂષની સ્ત્રી છે એવું જે જાણે છે અથવા એવું માનવાનું જેને કારણ છે તે માણસ તે સખસની સાથે પેલા ખીજ પુરૂષની રત્નમંદી શિવાય, અથવા તે ખીજ પુરૂષને જોઈ અભણ્યું ન કરતાં સંભોગ કરે, અને તે સંભોગ બળાત્કાર સંભોગનો ગુન્હો ન થતો હોય તો તે માણસે છીનાળાનો ગુન્હો ક્યો એમ

સગળવું અને તેને ખંચી જરસની મુદત સુધીની જોમાંના અગ્રે તે પ્ર-
કારની કેદની અથવા દંડની અથવા એ બંનેની શિક્ષા કરવામાં આવ-
શે. એવી બાબતમાં તે જીને મદદગારીની માફક શિક્ષા કરવામાં
આવશે નહીં. (પી. કો. કલમ ૪૯૭)

ટીપ—સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે જીને મદદગારીની માફક શિક્ષા
થઈ શકે છે. (ગુઓ રોહર ફો. જી. નં. ૪૪૭ તા. ૨૧-૮-૭૫)

સાપરાધ ધમકી.

૪૫ જે સખસ કોઈ બીજા સખસને, તેના શરીરને, આખ-
રને અથવા મિલકતને કાંઈ નુકશાન કરવાનો અથવા જોની સાથે તે
બીજા સખસને સંબંધ હોય તેના શરીરને અથવા આખરને કાંઈ
નુકશાન કરવાનો ડર દેખાડે, એવા ધરાદાથી કે તે સખસને ગભ-
રાટ પેંદા થાય, અગર તે ડર અગલમાં ન આવે એટલા માટે જે
કામ કરવાની તેની કાયદા પ્રમાણે ફરજ ન હોય તે કામ તે સખસ
કરે, અથવા જે કામ કરવાનો તેનો કાયદા પ્રમાણે હક હોય તે કામ
કરવામાં તે સખસ કસુર કરે તેણે સાપરાધ ધમકીનો ગુન્હો કર્યો
એમ સમજવું.

ખુલાસો—કોઈ મુલેલા સખસની સાથે જે સખસને સંબંધ
હોય તે સખસને તે મુલેલા સખસની આખરને નુકશાન કરવાનો
ડર દેખાડવો તે આ કલમમાં દાખલ થાય છે.

(પી. કો. કલમ ૫૦૩)

દૃષ્ટાંત—બ એક દિવાની દાવો ચલાવતો બંધ થાય એવા
હુતુથી અ, બ ને ડર દેખાડે કે હું તારૂં ઘર બાળી નાંખીશ તો અ
સાપરાધ ધમકીના ગુન્હાનો તકશીરવાર છે એમ સમજવું.

શ્રી.

પ્રકરણ ૩ ત્રીજું.

શિક્ષાના પ્રકાર તથા તે સંબંધી બાબતો સાચક મુખ્ય
મુખ્ય બાબતો.

૪૬ સ્થાનિક કાયદામાં શિક્ષાના પ્રકાર નીચે પ્રમાણે બતાવ્યા છે.

- ૧ દેહાંત (મોત)ની શિક્ષા. ૧૧ - ૫ દેહ. ૧
 ૨ હૃદય પાસ કરવો. ૧૨ મિલકત નષ્ટ કરવી.
 ૩ શાસનીક શિક્ષા. ૧૩ કટકા.
 ૪ કેદ એ પ્રકારની છે. ૧૪ દોડ.

૧ સખત.

૨ આસ્થાન.

મોત.

૪૭ મોતની શિક્ષા યુનના યુન્દામાં તથા રાજ્ય વિરુદ્ધ વગેરે મોટા યુન્દામાં થઈ શકે છે.

હૃદય પાસ કરવો.

૪૮ હૃદય પાસની શિક્ષા બાળત સ્થાનિક કાયદાના પેહેલા ઠરાવના અંક ૩૨ માં નીચે પ્રમાણે લખ્યું છે:—

૧ કોઈ યુન્દેગાર ચોરી કરનાર વગેરેને હૃદય પાસ કરવાનું નજરમાં આવે તો તે વિશે હજુરમાં જાહેર કરીને આજ્ઞા થાય તે પ્રમાણે અમલમાં લાવવું.

૨ હૃદય પાસ કરવાનું કારણ ગટથું એટલે હૃદયમાં રહેવા વિશે, હૃદય પાસ જનાનો ઠરાવ હજુર આજ્ઞાથી રદ કરવામાં આવશે.

આ સંબંધમાં વરિષ્ઠ કોર્ટનો એક ઠરાવ તારીખ ૧૨-૪-૭૬ નો થયેલો બિમોગનો હોવાથી તેની ગતલખ નીચે જણાવવામાં આવે છે તે ઉપરથી જણાશે કે હૃદય પાસ કરવો એ ચોરી વગેરે હલકા યુન્દાને માટે નહીં પણ ભારે યુન્દાને માટે છે, ઉપરથી કલમ ઉપરથી તેની શબ્દ રચના ઉપર નજર રાખી અમલ કરવાનો નથી.

વડોદરા શહેરના માજીસ્ટ્રેટ સુ. નં. ૧૮૬૬ ના કામમાં ચોરીના તોહોગવાળા એ આરોપીઓને ઉપરના અંક ૩૧ પ્રમાણે હૃદય પાસ કરવાનો ઠરાવ થવા સાથે પ્રકરણ હજુરમાં મોકલ્યું અને ત્યાંથી વરિષ્ઠ કોર્ટમાં ગયું ત્યાં એવું ઠર્યું કે—

“અમે કુદરતી આરાધનાની રીત નથી અને તેમાં કંઈ છે કે અમે અમારે આજ્ઞાઓ છીએ અહીં રહેતા નથી સખત. તેમને છોડી દેવામાં આવે છે.”

હરખર કરવો તે હજુર હુકમ પ્રમાણે કરવાનો છે અને હજુરમાંથી તે અધિકાર મલાવવાનો અખત્યાર આ કોર્ટને મળેલો છે; પરંતુ આવા કાગમાં સંસ્થાન રાખવી જોઈએ.

હરકોશ માણસને પોતાની મરજી હોય તે ગારામાં રહેવા નો સ્વભાવિક હક છે, તેને હદપાર કરવો એ સાધારણ પ્રકારની શિક્ષા નથી, અને તેવી શિક્ષા મોલીટીકલ ક્રિયા એવું જ થીવું કાંઈ કારણ હશે તોજ કરવાની છે, ચોરી વગેરે ગુન્હાને માટે હદપાર કરવો ગોચ નથી તેના ઉપર પોલીસે નજર રાખવી અને ગુન્હો કરશે તો બારે શિક્ષાને પાત્ર થશે.”

સાશનિક શિક્ષા.

૪૯ સાશનિક શિક્ષા કરવાનું પેહેલા દરાવના અંક ૫૬ માં કેદીઓનો બંદોબસ્ત રાખવા સંબંધમાં દેરેલું છે. શેહેરમી જેલના બંદોબસ્ત માટે મે. હજુર આસિસ્ટન્ટ સાહેબનો સરકયુલર નંબર ૧૦૮ તા. ૧૮-૧૨-૭૮ નો થયો છે, અને મહાલોનો જેલના બંદોબસ્ત માટે મેહેરબાન હજુર આસિસ્ટન્ટ સાહેબ તરફથી સરકયુલર નંબર ૧૦૯ તા. ૧૮-૧૨-૭૮ નો થયો છે તેમાં જેલ વિરુદ્ધ ગુન્હા કરનારાઓને શી શી શિક્ષા કરવી તે બતાવ્યું છે. આ શિક્ષામાં એકાંત કેદની શિક્ષા તથા સાશનિક ખાણું દેવાની શિક્ષા પણ દાખલ છે. આ ઉપરથી સાશનિક ખાણું એટલે શું તે જાણવાની જરૂર છે. તેનો ખુલાસો નીચે પ્રમાણે:—
એક શેર ઘઉંનો લોટ અથવા ચોખા એની કાંઈ તથા દરરોજ આપવામાં આવતું હોય તેટલું મીઠું.

ઉપરની હકીકતથી જાણારો કે સાશનિક શિક્ષા જેલ વિરુદ્ધ ગુન્હા કરનારને માટે દરાવેલી છે.

કેદ.

૫૦ કેદ બે પ્રકારની છે. ૧ સખ્ત, ૨ આસાન. સખ્ત કેદ એટલે સખ્ત મજુરી સાથેની કેદ; આસાન કેદ એટલે મજુરી વગરની કેદ.

૨ જે ગુન્હામાં બેમાંના ગમે તે પ્રકારની કેદ એમ કાયદામાં દરાવ્યું હોય તેવે ઠેકાણે કેદ સખ્ત અથવા આસાન કોર્ટને ક્રોચ/લાગે તે પ્રમાણે કરી શકે છે. પણ કાયદામાં

ફક્ત સખત અથવા ફક્ત આસાન એ પ્રમાણે એકજ દરાવી હોય ત્યારે જે પ્રકારની કાયદામાં દરાવી હોય તેજ પ્રકારની કેદ કોર્ટ કરી શકેછે.

૩. સ્થાનિક કાયદામાં એકાંત કેદ કરવા બાબત દરાવ થયેલો જણાતો નથી, પણ જેલ વિરૂદ્ધ ચુન્હા કરનારાઓને માટે જેલના બંદોબસ્ત સંબંધમાં ઉપરની કલમમાં સર-કચુલર થયેલા બતાવ્યા છે, તેમાં તેલો ચુન્હા કરનારને એકાંત કેદની શિક્ષા કરવા બતાવ્યું છે. પીનલકોડમાં એકાંત કેદની શિક્ષા કરવા બાબત જે નિયમ છે તે, તે કાયદાની કલમ ૭૩ અને ૭૪ માં આપેલા છે. આ હકી-કત જણાવા જોગ હોવાથી તે નીચે બતાવવામાં આવેછે.

૫૧ કોષ્ટ સખસની ઉપર એવો ચુન્હો સાળીત થાય કે તેને માટે આ કાયદા મુજબ તેને સખત કેદની શિક્ષા કરવાનો કોરટને અખત્યાર છે. તો તે ચુન્હોગારને જેટલી મુદતની કેદનો હુકમ કરવામાં આવે તે મુદતના આટલા ભાગ અથવા ભાગો સુધી તેને એકાંત કેદમાં રાખવો એ રીતે તેના શિક્ષાના હુકમમાં ફરગાવવાને કોરટ મુખત્યાર છે; પણ સખળું મળીને તે એકાંત કેદની મુદત ત્રણ ગહિનાથી વધારે હોવી ન જોઈએ. અને તે નીચેના હિસાબ પ્રમાણે હોવી જોઈએ. (એટલે)

જો કેદની મુદત છ ગહિનાથી વધારે ન હોય તો એકાંત કેદની મુદત એક ગહિનાથી વધારે ન જોઈએ.

જો કેદની મુદત છ ગહિનાથી વધારે હોય અને એક વરસ-થી વધારે ન હોય તો એકાંત કેદની મુદત બે ગહિનાથી વધારે ન જોઈએ.

જો કેદની મુદત એક વરસથી વધારે હોય તો એકાંત કેદની મુદત ત્રણ ગહિનાથી વધારે ન જોઈએ. (ઈ. પી. કો. ક. ૭૩)

પર એકાંત કેદની શિક્ષાનો હુકમ બળવવામાં તેવી કેદ એકી વખતે કદાપિ ચૌદ દિવસ કરતાં વધારે નહોતી જોઈએ. અને એકાંત કેદની મુદતની વચ્ચે તે મુદતો કરતાં એકી વેળા ન જવી જોઈએ અને બ્યારે કેદની શિક્ષા ત્રણ ગહિનાથી વધારે મુદતની હોય ત્યારે

તે દરગાવેલી આખી કેદની મુદતના કોઈ પણ એક ગહિનામાં સાતે દિવસ કરતાં વધારે એકાંત કેદ ન હોવી જોઈએ, અને એકાંત કેદની મુદતોની વચ્ચે તે મુદતો કરતાં ઓછી વેળા ન જવી જોઈએ.
(ઇ. પી. કો. કલમ ૭૪)

દંડ આપત.

૫૩ કેટલી રકમ સુધી દંડ કરવો એની રકમ જ્યાં ઠરાવી નથી ત્યાં ગુનેહગારને જે દંડ યદ્ય શકે તે દંડની કોઈ હદ બાંધી નથી પણ અતિશય દંડ કરવો નહીં. (પી. કો. કલમ ૬૩)

૫૪ દંડ ન આપે તો અસુક મુદત સુધી અસુક પ્રકારની કેદ ભોગવવી, એમ હુકમ કરવા શિક્ષા કરનારી કોર્ટ મુખત્યાર છે.

૫૫ દંડને બદલે કેદ કેટલી કરવી તે બાબત સ્થાનીક કાયદામાં નીચે પ્રમાણે ઠરાવ છે. (નવીન નિયમ બાબ ૩ ની કલમ ૧)

૧ ફર્સ્ટ ક્લાસ માજરટેટ દંડને બદલે જે કેદની શિક્ષા આપવાની તે છ ગહિનાથી જારતી હોવી ન જોઈએ.

૨ સેકન્ડ ક્લાસ માજરટેટ એવી જે કેદ આપવાની તે છ અઠવાડીયાંથી જારતી હોવી ન જોઈએ.

૩ થર્ડ ક્લાસ માજરટેટ દંડને બદલે જે કેદ આપવાની તે એક અઠવાડીયાથી જારતી હોવી ન જોઈએ.

ફર્સ્ટ ક્લાસ માજરટેટ કરતાં ઓછા દરજ્જાના ન્યાયાધીકારીએ પણ દંડબદલ કેદની જે શિક્ષા આપવી તે પોતાના અધીકારના વ મુજબ સજાની મુદતના ૧ કરતાં જારતી શિક્ષા આપવી નહીં. ખાસમાં સેશન જડજ બહુ કરીને દંડને બદલે છ ગહિનાથી જારતી શિક્ષા આપતા નથી એમ જણાય છે તેજ પ્રમાણે કામનું સ્વરૂપ જોઈને શિક્ષા આપવી જોઈએ. એમ વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફથી શેરા જ. નં. ૩૬ તા. ૧૨-૬-૭૬ થી ખુલાસો થયો છે.

૫૬ પીનલ કોડમાં દંડને બદલે કેદની શિક્ષા કરવાના નિયમ નીચે પ્રમાણે છે—

કોઈ ગુનેહને માટે કેદ તથા દંડ એ બંને શિક્ષા થઈ શકતી હોય તો તે ગુનેહ કરનાર દંડ ન આપે તો તેને આદેશી મુદત સુ-

ખી કેદ કરવો એ પ્રમાણે જે કાર્ટ કરવાવે તેણે તે મુદત તે ગુન્હાને આટે ઠરાવેલી ધણીમાં ધણી કેદની જે મુદત હોય તેના સતુર્થાંશ કરતાં વધારે ઠરાવવી નહીં.

ટીકા—તેની સાથે દંડ બદલની કેદ ગાજરૂટના અધિકાર ના ચોથા ભાગ કરતાં વધારે ઠરાવવી નહીં. (પી. કો. ક. ૬૫)

૫૭ ફક્ત દંડનીજ શિક્ષા થઇ શકે એવો ગુન્હો કયો હોય તો તે દંડને બદલે જે કેદ કરવાની તે નીચે પ્રમાણે હોતી જોઇએ.

દંડની રકમ રૂ ૫૦ થી વધારે ન હોયતો કેદની મુદત બે મહિનાથી વધારે હોવી ન જોઇએ.

દંડની રકમ રૂ ૧૦૦ થી વધારે ન હોય તો કેદની મુદત ચાર મહિનાથી વધારે હોવી ન જોઇએ.

દંડની રકમ રૂ ૧૦૦ ઉપરાંત હોય તો કેદની મુદત છ મહિનાથી વધારે હોવી ન જોઇએ.

ટીપ—આ પ્રમાણે જે કેદ કરવાની તે આસાન હોવી જોઇએ.

૫૮ દંડ નહીં આપવાથી જે કેદ કરી હોય તે કેદ દંડ આપવામાં આવે અથવા કાયદાના હુકમથી વસુલ કરવામાં આવે એટલે બંધ થશે. (પી. કો. ક. ૬૮)

૫૯ દંડ નહીં આપે તેને ગાર્ટ કેદની મુદત જે ઠરાવી હોય તે મુદત પુરી થતાં પેહેલાં અગર તે દંડનો એટલો ભાગ આપવામાં કે વસુલ કરવામાં આવે કે દંડનો જેટલો ભાગ બાકી રહ્યો હોય તેના પ્રમાણમાં દંડ ન આપ્યાથી ભોગવેલી કેદની મુદત ઝોઘી ન હોય તો કેદ બંધ થશે. (પી. કો. ક. ૬૯)

૬૦ દંડ અથવા તેનો જેટલો ભાગ આપવાનો બાકી રહે તેટલો ભાગ શિક્ષાનો હુકમ થયા પછી છ વરસ સુધીમાં કોઈપણ વખતે વસુલ થઇ શકશે અગર તે શિક્ષાના હુકમ મુજબ ગુન્હેગાર છ વરસ કરતાં વધારે મુદતની કેદને લાયક હોય તો તે મુદત પુરી થતાં પેહેલાં કોઈપણ વખતે વસુલ થઇ શકશે. અને ગુન્હેગારના મોતથી જે મિલકત તેનું મરણ થયા પછી તેના કરજને સાર કાયદા પ્રમાણે જવાબદાર હોય તે મિલકત તે દંડની જવાબદારીમાંથી છુટતી નથી.

ટીપ—સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે ગુન્હેગારને દંડ વરસ કરતાં વધારે મુદતની કેદની શિક્ષા થઈ હશે તોપણ દરા વરસ સુધીમાં જ દંડ વસુલ થઈ શકશે. તે પછી વસુલ થઈ શકશે નહીં.

(હજુર કચેરી સ. નં. ૨૨ તા. ૨૮-૬-૭૯)

૬૧ દંડ જંગમ ગિલકતર્જીથી વસુલ થઈ શકે છે. સ્થાવર ગિલકત દંડ વસુલ કરવામાં લેવી નહીં.

૬૨ એ ફાજલદારી કાગમાં ગુન્હેગારનો દંડ વસુલ કરવામાં નીચે લખેલી ગિલકત લેવાની નહીં.

૧ કુટુંબના નિર્વાહ માટે અવશ્ય જોઈએ એવાં લુગડાં તથા વાસણ.

૨ સ્ત્રીના શરીર ઉપર જોઈએ તેવાં સામાન્ય લુપણ.

૩ સ્ત્રી ધન. (જાતે સ્ત્રી સ્વતઃ આરોપી ન હોય તો.)

૪ ખાવાને બે માસ સુધીનું ધાન.

૫ ઉપજીવિકાના સાધનની વસ્તુ.

૬ કોરટની નજરમાં ચોગ્ય જણાય તેટલાં ખેતીના કામમાં જરૂર પડે એવાં ઢોર.

(વરિષ્ઠ અદાલત સ. નં. ૪૪૧ તા. ૧૧-૫-૭૮)

૬૨ ગુન્હેગાર દંડ ન આપ્યા બાબત કેદની શિક્ષા ભોગવતો હશે અથવા ભોગવી ચુક્યો હશે તોપણ તે ગુન્હેગારની જંગમ (ગિલકત) હશે તે જાત કરીને તથા વેચીને દંડ વસુલ કરવા વિશે હુકમ કરવાનો અધિકાર દંડ વસુલ કરનારી કોરટને છે.

(નવીન નિયમ બાબ પ ક. ૫)

૬૩ ચોગ્ય કારણ હોવા વગર દંડ વસુલ કરવામાં વિલંબ થવા કેવો નહીં. (ન. નિ. બાબ પ ક. ૬)

૬૪ એકબે દંડ કમો હોય અને ગુન્હેગારથી તુરત ન ભરી શકાય તો જામીન અથવા મુચરકો ભેરૂને આઠ દિવસ સુધી દંડ આજી રાખવા હુકમ કરવાનો અધિકાર દંડ કરનારી કોરટને છે.

(મ. કો. સ. નં. ૧૧ તા. ૦૮-૬-૮૧)

૬૫ દંડ વસુલ થયા પછી તે સર્વ દંડ ભાગવા તેમજ કાંઈ ભાગ ફરીયાદનું કાજ માંડવામાં જોઈએ તેથી ખર્ચ થયો હશે તે ખર્ચભંડ

મોબદલામાં આપવા વિશે હુકમ કરવાનો અખત્યાર કોરટનો છે. સદરકુ પ્રમાણે મોબદલા આપવો તે મોઝમ દેખાય તે પ્રમાણે ફરીયાદ કરનારને કિંવા તુકશાન અથવા માણસને કિંવા તે ખંનેને તેમજ દિલ સાર આપવો. એવા પ્રકારે આપવાની રકમ, તે કામગાં વરિષ્ટ કોર્ટ અપીલમાં કિંવા ખીજા કોષ્ટ પણ પ્રકારનો છેવટ નિકાલ કર્યા શિવાય આપવી નહી. (નવીન નિ. યાજ પ ક. ૭)

મિલકત જપ્ત કરવી.

૬૬ મિલકત ક્યારે જપ્ત કરવી તે સંબંધમાં નામદાર વરિષ્ટ કોર્ટ તરફથી સરકયુલર નંબર ૨૦ તારીખ ૩૧-૭-૮૮ નો થયો છે એવી મતલબનો કે-કોઈ સખસ ઉપર ફોજદારી મુન્દાતું તોહોમત હોવા છતાં તે નાસતો ફરતો હોય અને વારંટ કાઢ્યા છતાં હાથ આવતો ન હોય તો કિમિનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૮૭-૮૮ પ્રમાણે આ રાજ્યમાં પણ મિલકત જપ્ત કરવાનો અમલ કરવો જોઈએ.

૬૭ દિવાની કોર્ટના પ્રતિવાદીની જેટલી મિલકત જપ્ત કરવામાં આવે છે તે મુજબ આવા કામગાં પણ ધોરણ રાખવું જોઈએ.

૬૮ ઉપરની કલમ ૬૬ માં બતાવેલા સરકયુલર ઉપરથી દિવાની કોર્ટના પ્રતિવાદીની જેટલી મિલકત જપ્ત થઈ શકે છે તે જાણવાની જરૂર હોવાથી નીચે બતાવવામાં આવે છે.

રયાનિક દિવાની કાયદાની કલમ ૧૫૭.—પ્રતિવાદીના કુટુંબના નિર્વાહ વારતે અવશ્ય જોઈએ તેટલાં લુગડાં અને બાસણ, સ્ત્રીઓના શરીર ઉપર જરૂર જોઈએ તેવાં સૌભાગ્ય લુપણ, સ્ત્રી ધન, ખાવાને એ માસ પોહોચે એટલું ખાન્ય, અને પ્રતિવાદીની ઉપજીવિકાના સાધનની વસ્તુ માત્ર જપ્ત કરવી નહી.

૬૯ કિમિનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૮૭-૮૮ નીચે પ્રમાણે છે. કલમ ૮૭-ને કોષ્ટ કોર્ટને (પુરવો લીધા પ્રકી કે પેહેલો) એગ માન્યાતું કરણ હોય કે જે સખસની ઉપર એક વારંટ કાઢ્યું છે તે સખસ નારી ગયો છે અથવા અંતાર્થ જાય છે. તેથી સદરકુ અરજી જમાવી શકાય તેમ નથી. તો સદરકુ કોર્ટ એક લખેલું જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને તેમાં સદરકુ સખસને કોઈ મુકદ્દર કરેલી જગ્યાએ તથા કોષ્ટ મુકદ્દર કરેલી મુકદ્દર હાજર થવાનું ફરમાવવાને હુકમ આપે છે જે

મુદત સદરહુ જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કર્યાની તારીખથી ત્રીશ દિવસ કરતાં ઓછી ઠરાવવી નહીં.

કલમ ૮૮-કલમ ૮૭ પ્રમાણે જાહેરનામું કાઢ્યા પછી જે સખસ આપત તે જાહેરનામું કાઢ્યું હેય તે સખસની જગમ અથવા સ્થાવર મિલકત અથવા એ બંને મિલકત જપ્ત કરવાનું ફરમાવવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

ફટકા બાબત.

સ્થાનિક કાયદામાં ફટકા બાબત નીચે પ્રમાણે ઠરાવેલું.

૭૦ ચોરી, રસ્તામાં ઘુસું વગેરે એવા ગુન્હાને માટે માત્ર ફટકા ની શિક્ષા કરવી યોગ્ય છે.

(હ. ક. સ. નં ૩ તા. ૪-૬-૭)

૭૧ દેહાંત શિક્ષા સિવાય બીજો કોઇ ગુન્હો સોળ વરસની અંદરનો હોકરો કરે તો તેને બીજી શિક્ષાને બદલે ફટકાની શિક્ષા ફટકાના કાયદાને અનુસરીને કરવી. નિશાળમાં હોકરોને જે પ્રમાણે નેતરની સોટીથી શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે પ્રમાણે કરવી.

(વ. કો. ફો. જી. નં. ૬ તા. ૧૫-૧-૮૧)

૭૨ ગુન્હેગાર હલકી જાતનો છતાં જેને આખરની વિશેષ ગરજ નથી એવાનેજ ફટકા મારવાની શિક્ષા યોગ્ય છે એમ સાધારણુ રીતે સમજવું.

(હ. ક. સ. નં. ૩ તા. ૪-૬-૭૫)

૭૩ જે ગુન્હેગારને ફક્ત કેદમાં મોકલ્યાથી કિંવા દંડ કર્યાથી શરમ આવવા સરખું છે તેને ફટકાની શિક્ષા આપવાનું વિશેષ કારણુ નથી.

(સ. નં. ૩ સને ૧૮૭૫)

૭૪ ગુન્હેગારની આરોગ્યતા અને સમર્થતા ઉપર નજર રાખી ફટકાની શિક્ષા કરવી જોઈએ.

(સ. નં. ૩ સને ૧૮૭૫)

૭૫ ફટકા મારવાની શિક્ષાને કોઇ પણ હુકમ કડકે કડકે અમલમાં લાવવો નહીં; અને હેઠળ લખેલા સખસોમાંના કોઇપણુ સખસને ફટકા મારવાની શિક્ષા કરી શકાશે નહીં.

અ બીજાને.

જે જે મરદોની ઉપર મોતની અથવા સમુદ્રપારની અથવા

સ્થાનિક કાસતબની અથવા પાંચ વરસ કરતાં વધારે
મુદતની કેદની શિક્ષા થઇ હોય તેને.
કે પોસ્ટાળીસ વરસથી વધારે ઉમરના મરદોને.

પ્રકરણ ૪ થું.

૭૬ સ્થાનિક કાયદા અને પીનલકોડમાં જન કે જે કૃત્યને બંને
કાયદામાં ગુન્હા ગાનેલા છે તેપણ તેની અંદરની રચનામાં ફર છે
તેવા યોગ્ય મુખ્ય ગુન્હા નીચે જણાવવામાં આવેછે.

સ્થાનિક કાયદો.

નીચે જતાવેલા ગુન્હાઓના
પેટા ભાગ નીચે જતાવ્યા પ્રમા-
ણે પાડેલા જણાય છે.—

૭૭ ચોરી.

૧ આઠ વર્ષની ઉપરાંત અને
સોળ વર્ષની અંદરના છોકરાઓ
ચોરી કરવી. નિબંધ ૩ અંક ૪૫

૨ એક અથવા ત્રણ ગાણુસ
સુધી ગણીને સીમમાંથી અગર
ગામમાંથી આનાજ વગેરે હરેક
ગુજ કિંમતનો માલ ચોરી કરીને
સેધ જવો. નિબંધ ૩ અંક ૪૪

૩ વહાણમાંથી હરેક પ્રકરના
માલની ચોરી કરવી. (નિબંધ ૩
અંક ૫૨ પેટારકમ ૪)

૪ વગર મેહેનતની હલકા કિ-
વા ભારે, (દિવસે અગર રાત્રે ચો-
રી કરવા બાબત. (કસાવ ૧ અંક
૫૫ પેટારકમ ૫)

પીનલકોડ.

નીચે જતાવેલા ગુન્હાઓના
પેટા ભાગ નીચે જતાવ્યા પ્રમા-
ણે પાડેલા જણાય છે.—

ચોરી.

૧ નીચેની કલમોમાં જે
પ્રકાર જતાવ્યા છે તે સિવાયના
બીજા પ્રકારની ચોરી. (કલમ
૩૭૯)

૨ ઇમારત તંત્રુ, અથવા
વહાણ જે ગાણુસના રહેવામાં
આવતું હોય અથવા જેમાં મિલકત
રાખવામાં આવતી હોય તેમાંથી
ચોરી કરવી. (કલમ ૩૮૦)

૩ શેઠના કબજા માંહેલી
મિલકતની મેહેતા અથવા ચાકરે
ચોરી કરવી. (કલમ ૩૮૧)

૪ ચોરી કરવા સાડ મિત
અથવા બધા કરવાની તૈયારી
કરીને ચોરી કરવી. (કલમ ૩૮૨)

૭૮ જંગમ મિલકતનો ખોટો ઉપયોગ.

૧ જમીનમાંથી દોરેલું ધન જેને ગળશે તે સરકારમાં રજુ નહીં કરતાં છુપાવી રાખશે તે બાબત.
(નિબંધ ૩ અંક ૪૯)

૨ સમુદ્રમાંથી તરતો માલ મળેલો છુપાવી રાખવો.

(ની. ૩ અં. ૫૧ રકમ. ૨)

૩ સરકારી જમીન કિંતા નિવારણી મિલકત સરકારમાં જાહેર ન કરતાં કોઇ કમળમાં રાખશે.
(નિબંધ ૩ અંક ૪૮)

૭૯ વિશ્વાસઘાત;

૧ વિશ્વાસઘાત કરવો (નિબંધ ૧ અં. ૨ ની યાદી પૈકી રકમ નં. ૮૪)

૨ સરકારી હિસાબગા દગાબાજી કરવી.
(કસ્ટોમ ૧ અં. ૮૫ નિ. ૨૦ ની યાદી રકમ ૪૧)

૩ સરકારી કામદારે પોતાના કામમાં દગાબાજી કરીને સરકારનો અવેજ ઉડાવવો.

(કસ્ટોમ ૧ અંક ૬૨)

૮૦ ઠગાઈ.

૧ દગાબાજી કરવી.

(નિ. ૧ અં. ૨ ની રકમ ૮૩ તથા નિ. ૨૦ ની ક. ૪૯)

૨ કોઇ માલ નજર ચુકાવી ખરીદી માલ સંતોડી તેના ખર્ચામાંથી કોઇ અન્ય માલ ખરીદી તથા કોઇને

જંગમ મિલકતનો ખોટો ઉપયોગ.

ઉપયોગ.

૧ બદ્દાનતથી કાંઈ પણ જંગમ મિલકતનો ખોટો ઉપયોગ કરવા બાબત. (ક. ૪૦૩)

૨ કોઇ સખસ મરી જાય તે વખતે તેની પાસે જે મિલકત હોય તે મિલકતનો બદ્દાનતથી ખોટો ઉપયોગ કરવો. (ક. ૪૦૪)

વિશ્વાસઘાત.

૧ સાપરાધ વિશ્વાસઘાત કરવો.
(કસ્ટોમ ૪૦૬)

૨ ભારવાહક, હક્કા વાળા અથવા વખારવાળા ઢાખલ વિશ્વાસ ઘાત કરવો. (૪૦૭)

૩ કોઇ મેહુતા અથવા આકરે વિશ્વાસઘાત કરવો.
(ક. ૪૦૮)

૪ કોઇ સરકારી નોકરે અથવા સરકારી વેપારીએ કે આડતિયાએ સાપરાધ વિશ્વાસઘાત કરવો (૪૦૯)

ઠગાઈ.

૧ ઠગાઈ. (કસ્ટોમ ૪૧૭)

૨ જેનો જામ જાળવવાની જે સખસની ફરજ હોય તેને ગેરબાનખી. હાની થશે એવું જાણીને તે સખસને ઠગાઈ કરવી. (૪૧૮)

ત્યાંથી ખીલવું તામ જાહેરે વિવા
હરક પ્રકારે રૂગાળાથી માલ
લાવી ખાસે તે બાબત.

(નીબંધ ૩ અંક ૪૬)

૩ કોઇ સરકારી નોકર ખીલવે
એમ સગબતે કે ગતે સરકારી
ફલાણા હોદ્દાની નોકરી મળવાની
છે ત્યારે હું તમારું કામ કરી આપીશ
એ પ્રમાણે કમીને કાંઇ આવેજ
મેળવવો, અથવા નોકર થવાની
ઉમેદ રાખી ઉપર પ્રમાણે કરવું.
(ની. ૩ અ. ૫૬)

૪ કપાસના ગઠામાં કચરો નાં-
ખવો અથવા મેળવવો. (ની. ૧
ના ની. ૨ ની યાદો. ૨-૮૬)

૮૧ બિગાડ.

૧ જોરાવરીથી અથવા છાનામાના
કોઇની માલ મિલકત બગાડવી
અથવા કરેલી ઈમાસ્ત તોડવી
યા એતસ્તો માલ ઉમેળી નાંખવો.
(નીબંધ ૩ નો અં. ૬૯)

૨ જમીનના નીશાનનો નાશ
કરવો. (નીબંધ ૩ અં. ૫૦)

૩ એતરની તથા જમીનની
ખુણુ બગાડવી અથવા હદીઓ
કાઢી નાંખવો. (ની. ૧ અં. ૨
ની. ૨૬૫ ૭૮)

૪ ખાલ મેળવના છરાણથી કપ-
થી વડાણુ પુનાસરો અથવા મોં
જામી નો ખાલ વીચેર.

(નીબંધ ૩ અંક ૫૬)

૧ વેશ બધો કપાસ કરવી
(કલમ ૪૧૬)

૪ કોઈ કરીને બદોન તથા
કાંઇ મિલકત અપાવવી. (૪૨૦)

બિગાડ.

૧ બિગાડ. (કલમ ૪૨૬)

૨ ૩ ૫૦ તથા તેથી વધારે રકમ
નો બિગાડ કરવો. (કલમ ૪૨૮)

૩ દસ રૂપિયાની કિંમતના કોઈ
જાનવરને મારી નાંખીને અથવા
લગડું લુહું કરીને બિગાડ કરવો.

૪ પાણી સીંચવાનાં કામોને નુ-
કશાન કરીને અથવા ગેરબાજબી
રીતે પાણીનો રસ્તો બદલી બિ-
ગાડ કરવો. (કલમ ૪૩૬)

૫ દોર વિગેરેને અથવા કે મો
જા જાનવરને મારી નાંખીને કે
જામીન કરીને બિગાડ કરવો.

(કલમ ૪૩૭)

૬ કોઈ સરીયામ રસ્તાને, મુલને
અથવા નદીને નુકશાન કરીને બિ-
ગાડ કરવો. (કલમ ૪૩૧)

૭ નુકશાની થાય એવી રીતે કોઈ
સરીયામ ગટરને રેલાવીને અથવા
બંધ કરીને બિગાડ કરવો.
(કલમ ૪૩૨)

૮ કોઈ દાંડીનો દીવો અથવા દ-
રિઆઈ નીશાની હોય તેનો ના-
શ કરીને, ખશેડીને, ઓછી
ઉપયોગી કરીને અથવા ખોટી
નીશાની દેખાડીને બિગાડ કરવો.
(કલમ ૪૩૩)

૯ સરકાર અખત્યારથી ઉ-
ભી કરેલી કાંઈ જમીનની નિશા-
નીનો નાશ કરી, ખશેડીને બિગાડ
કરવો. (૪૩૪)

૧૦ રૂ. ૧૦૦ ની નુકશાની
કરવાના ઈરાદાથી અગ્નિ વડે અ-
થવા અવાજ સાથે પુટે એવા પ-
દાર્ય વડે બિગાડ કરવો. (૪૩૫)

૧૧ કાંઈ ધર વગેરેનો નાશ
કરવાના ઈરાદાથી અગ્નિ વગેરે
વડે બિગાડ કરવો. (૪૩૬)

૧૨ કુલખાખા અથવા ૨૦
કમના આરજ પદાર્થનો નાશ ક-
રવાના ઈરાદાથી અથવા બેખાખા
અથવા કુલખાખા ઈરાદાથી બિગાડ
કરવો. (૪૩૭)

૧૩ ઉપર પ્રમાણે બિગાડ
અગ્નિ વડે અથવા અવાજ સાથે
કુટે એવા પદાર્થ વડે કરવો.

(૪૩૮)

૧૪ ચોરી કરવાના ઈરાદા-
થી વહાણને જમીનપર કે કિનારા
પર ચઢાવી દેવું. (૪૩૯)

૧૫ મોત અથવા વ્યથા
કરવાની તૈયારી કરીને બિગાડ ક-
રવો. (૪૪૦)

શ્રી.

પ્રકરણ ૫ મું.

સાધારણ અપવાદ અને ખાનગી બચાવના હક વિશે.

૧ સાધારણ અપવાદ.

૮૨ જે સખસની જે વસ્તુ કરવાની કાયદા પ્રમાણે ફરજ છે,
અથવા કાયદાની કાંઈ ભુલના સખબથી નહીં પણ હકીકતની કાંઈ
ભુલના સખબથી જે સખસ શુધણ્ણિથી એમ માનેછે કે એ વસ્તુ
કરવાની મારી કાયદા પ્રમાણે ફરજ છે તે સખસને તે વસ્તુ કરે તે
તે ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.

દુષ્કર્મ—જેક કનસાફની કોરટના અમલદારે પોતાના જવા-
રસીમ નમના સિવાયને કરમચંદ નામના માણસને પકડવાનો હુકમ
કર્યો હોયથી પકીત તાજવીજ કરીને વખતચંદને કરમચંદ માનીને પ-
કડે તેથી જવારસીમ કાંઈ ગુન્હો કીધો એમ સમજવું નહીં.

(પી. કો. કં. ૭૧)

૮૩ જે અખત્યાર જે જડજને કાયદાએ આપેલો છે, અથવા જે જડજ શુધ્ધબુદ્ધિથી એમ ગાનેછે કે આ અખત્યાર મને કાયદાએ આપેલો છે તેવો કોઇ અખત્યાર અગલમાં લાવતાં તે જડજ ઈનસાફતું કામ કરવામાં જે વસ્તુ કરે તે ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.
(પી. કો. ક. ૭૭)

૮૪ કોઈ ઇનસાફતી કોરટનો ફેસલો અથવા હુકમ કાયમ હોય તે દરમ્યાનમાં તે ફેસલો અથવા હુકમ મુજબ કરેલી કાંઇ વસ્તુ અથવા તે ફેસલો અથવા હુકમથી થઇ શકે એવી કાંઇ વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં. પછી તે ફેસલો અથવા હુકમ કરવાનો તે કોરટને અધિકાર ન હોય તેની કાંઇ ચીંતા નહીં. પરંતુ તે કામ કરનાર સખસે શુધ્ધબુદ્ધિથી એમ ગાનવું જોઇએ કે તે કોરટને તે અધિકાર છે.
(પી. કો. ક. ૭૮.)

૮૫ જે સખસને જે વસ્તુ કરવાની કાયદાથી રબ્બ છે, અથવા કાયદાની કાંઇ ભુલના સખગથી નહીં પણ હકીકતની કાંઇ ભુલના સખગથી જે સખસ શુધ્ધબુદ્ધિથી એમ ગાનેછે કે એ વસ્તુ કરવાની મને કાયદાથી રબ્બ છે તે સખસ જો તે વસ્તુ કરે તો તે ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.
(પી. કો. ક. ૭૯)

દૃષ્ટાંત—જ ખુન કરે છે એવું સમજીને અ, જને પકડે એવા હેતુથી કે તેને યોગ્ય અગલદારની આગળ હાજર કરવો, તો અએ કાંઈ ગુન્હો કર્યો એમ સમજવું નહીં. પછી એમ ગાલમ પડે કે જ પોતાના જવાબમાં કાંઈ કામ કરતો હતો તોપણ.

૮૬ કાંઇ કાયદેસર કામ, કાયદેસર રીતે, કાયદેસર ઉપાયોથી, તથા ધટતી સંભાળ અને ખચરદારીથી કરતાં ઇન્ટેક્ષકન અથવા કમનશીબથી અને સાપરાધ ઈરાદા કે માન વિના થયેલી કાંઈ વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.
(પી. કો. ક. ૮૦)

દૃષ્ટાંત—અ એક કુહાડો લેઇ મજૂરીનું કામ કરે છે એટલામાં તેનું માથું હાથમાંથી જુદું થઈને ઉડીને પાસે ઉભેલા એક માણસને ભાગીને તે માણસ મરી જાય તો એ ઠેકાણે જો બરાબર ખચરદારી રાખવામાં આવી તરફથી કાંઇ કસુર ન હોય તો અનુ

કામ માફ કરવા જેવું છે, ગુન્હો નથી એમ સમજવું.

૮૭ જે કાંઈ વસ્તુ હાની કરવાના સાપરાધ કરાદા વગર તથા શુધ્ધયુદ્ધિથી શરીર અથવા મિલકતને થતી ખીજ હાની અટકાવવાને અથવા તેથી તે બચાવવાને કરી હોય, તો તે વસ્તુથી હાની થશે એવો સંભવ છે એમ જાણીને તે વસ્તુ કીધી એટલાજ સળગ પરથી તે ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી. (પી. કો. ક. ૮૧)

૮૮—એક મોટી આગમાં અ લોકોનાં ઘરો તોડી પાડે, એટલા સાફ કે તે આગ પથરાતી અટકે, અને એ કામ તે શુધ્ધ-યુદ્ધિથી ગાણુસની જીંદગી અથવા મિલકત બચાવવાના ઈચ્છાથી કરે તો એ ઠેકાણે જે એવું માલમ પડે કે અટકાવવાની હાની એ-વી તરેહની તથા એટલી નજીકની હતી કે તેથી અંતુ કામ માફ થાય તો અંતે ગુન્હો કીધો એમ સમજવું નહી.

૮૯ સાત વરસથી ઓછી ઉમરના બાળકે કરેલી કાંઈ પણ વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી. (પી. કો. કલમ ૮૨)

૯૦ સાત વરસથી વધારે અને ૧૨ વર્ષથી ઓછી ઉમરનું બાળક જેની અકલ તે વખતે પોતાની ચાલ કેવી છે તથા તેથી શું પરીણામ થશે, એ બાબત વિચાર કરી શકે એટલી પુખ્ત થઇ નથી તેણે કરેલા કાંઈ વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી.

(પી. કો. કલમ ૮૩).

૯૦ જે સખસ કાંઈ કામ કરતી વખતે દિવાનગીના સળગથી હું કેવી રીતનું કામ કરું છું એ, અથવા જે કામ હું કરું છું તે જોતું છે અથવા કાયદાથી ઉલટું છે એવું જાણી શકતો નથી તેનું કરેલું તે કામ ગુન્હો નથી. (પી. કો. ક. ૮૪)

૯૧ જે સખસ કાંઈ કામ કરતી વખતે કેદના સળગથી હું કેવી રીતનું કામ કરું છું એ અથવા હું જે કામ કરું છું તે જોતું છે અથવા કાયદાથી ઉલટું છે એવું જાણી શકતો નથી તેનું કરેલું તે કામ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી; પણ જે વસ્તુથી તેને કેદ અહીં તે વસ્તુ તે ન જાણે એમ અથવા તેની પુષ્ટી ન હતાં તેને અવાકિ હું તેમ

(પી. કો. ક. ૮૫)

૬૨ જે વસ્તુથી મોત થાય અથવા મહાબ્યથા કરવાનો ઈરાદો ક્યો નથી અને જેથી મોત થાયવા બ્યથા થશે એવો સંભવ છે એમ તેને કરનાર જાણતો નથી, તે વસ્તુ કરવાથી થતી હાની ખગવાની જે સખસે સાફ રીતે અથવા અર્થ સમજાય એવી રીતે રજમંદી આપી હોય એવા અદાર વરસથી વધારે ઉમરના કોઈ સખસને કાંઈ હાની થાય અથવા કાંઈ હાની કરવાનો તે વસ્તુ કરનારે ધરાદો ક્યો હોય તે હાનીના સખગથી, અથવા એવા જે સખસે તે હાનીનું જોખમ ગાયે લેવાની રજમંદી આપી હોય તે સખસને તે વસ્તુથી કાંઈ હાની થશે એવો સંભવ છે એમ તે વસ્તુ કરનાર જાણતો હોય તે હાનીના સખગથી તે વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી. (પી. કો. ક. ૮૭)

૬૨માં—અ તથા જ અગથા રમતને સાફ એક ખીજ સાથે પટ્ટો ખેલવાનું કયુલ કરે તો એ કયુલતમાં અર્થાંત હરેકની એવી રજમંદી સમજાય છે કે વગર દગલખાણએ તે પટ્ટો ખેલતાં જે હાની થાય તે ખમવી. હવે અ થી વાજળી રીતે ખેલતાં જ ને કાંઈ બ્યથા થાય તો અ એ કાંઈ ગુન્હો ક્યો એમ સમજવું નહી.

૬૩ જે વસ્તુથી મોત થાય એવો ઈરાદો ક્યો નથી તે વસ્તુથી થતી હાની ખગવાની અથવા તે હાનીનું જોખમ ગાયે લેવાની જે સખસે સાફ રીતે અથવા અર્થાત સમજાય એવી રીતે રજમંદી આપી હોય તે સખસના ફાયદા માટે શુધયુદ્ધિથી તે કરવામાં તે સખસને કાંઈ હાની થાય અથવા તેને કાંઈ હાની કરવાનો ઈરાદો તે કરનારે ક્યો હોય અથવા તેને તેથી કાંઈ હાની થશે એવો સંભવ છે, એમ તે કરનારે જાણ્યું હોય તે હાનીના સખગથી તે વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહી. (પી. કો. કલમ ૮૮)

૬૪ કાંઈ નુકશાનની દેહેસતથી અથવા હકીકતની ખોટી સમજથી કાંઈ રજમંદી કોઈ સખસથી અપાઈ હોય, અને તે રજમંદી તેવી દેહેસતથી અથવા ખોટી સમજથી અપાઈ છે એમ તે કામ કરનાર સખસ જાણતો હોય અથવા એમ માનવાનું તેને કારણ હોય, અથવા જે સખસ દીક્ષાગી અથવા ક્રેતા સખગથી જે કામ અપાત મોતથી રજમંદી અપાતી હોય તે કામ કેવી રીતનું છે તથા

તેને પરિણામ ક્ષમા રાજીને ધરી તે સમજવાને અસાધ્ય હોય, એવા સખસે આપેલી રત્નમંદીને, અથવા ધામ્ય સંબંધથી એથી હસતું ન દેખાય તો બાર વરસથી જોઈ જીગરના સખસે રત્નમંદી આપી હોય તો આ કાયદાની કોઈપણ કસગમાં લખેલી રત્નમંદી જેવી સમજવી નહીં. (પી. કો. ક. ૯૦)

૯૫ કોઈ સખસના કાયદાને સાર તેને શુદ્ધબુદ્ધિએ કાંઈ કહેવામાં આવે, અને તેથી તે સખસને કાંઈ હાની થાય તો તે હાનીના સખખથી તે કહેવું ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.

(પી. કો. કલમ ૯૩)

દૃષ્ટાંત—એક માંદા ગાયુસને તેનો વેદ અ, શુદ્ધબુદ્ધિએ પોતાનો અભિપ્રાય કહે કે તું જીવી શકવાનો નથી, અતઃ તે હુલકથી માંદો ગાયુસ મરી જાય તો અગર અ ને ખચર હતી કે એ પ્રમાણે કહેવાથી તે માંદા ગાયુસનું મોત થાય એવો સંભવ છે તો પણ અ એ કાંઈ ગુન્હો ક્યો એમ સમજવું નહીં.

૯૬ ખુન તથા રાજ્ય વિરુદ્ધ જે ગુન્હાને મારે મોતની શિક્ષા દરાવેલી છે તે ગુન્હાઓ શિવાય જે કામ કોઈ સખસને કાંઈ ધમકીને લીધે કરવું પડે, અને તે ધમકી એવી હોય કે જેથી તે કામ કરતી વેળાએ તે સખસના મનમાં કારણસર એવી દેહેસત પેદા થાય કે જો હું એ કામ નહીં કરીશ તો મારું તાત્કાલીક મોત થશે તો તે કામ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં. પણ તે કામ કરનાર સખસ પોતાની ખુશીથી અથવા પોતાને તાત્કાલીક મોત કરતા કાંઈ જોઈ હાનીના કારણસર દેહેસતથી એવી હાલતમાં પોતે આવ્યો હોય કે તેથી તેની ઉપર તે દાખ થયો હોય એમ ન થવું જોઈએ.

(ક. ૯૪)

૯૭ કાંઈ વસ્તુથી કાંઈ હાની થાય અથવા કાંઈ હાની કરવાનો ધરાદો ક્યો હોય અથવા કાંઈ હાની થશે એવો સંભવ જાણ્યામાં હોય પણ તે હાની જોટલી જુજ હોય કે સાધારણ સખજ તથા સ્વભાવનો કોઈ સખસ તે હાની જાળત ફરીયાદ કરે નહીં, તો તે હાનીના સખખથી તે વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.

(પી. કો. કલમ ૯૫)

તેની રાજમંદી શિવાય કશું જોવા મળે છે. તે ચોરીના ચુલ્હાની આગથી પ્રભાણે ચોરીમાં આવી શકે, પણ આ અપવાદના આધારે તે ચોરીનો કુન્દો અત્યંત વધી જાય સમજવું.

૨. ખાનગી ખચાવના હક ખાખત.

૯૬ સર્વ કોષ્ટ સમસને ખાનગી ખચાવ કરવાનો હક છે. આ ખાખત આ રાજ્યમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ થયું છે તે નીચે આપવામાં આવે છે.

હુ. જાહેરનામું નંબર ૬ તારીખ ૨૦-૧૧-૭૭.

સર્વ મુસાફર લોકોને ખચર આપવામાં આવે છે કે ચોર કિંવા છુટાર અંગ પર આવ્યો છતાં સામે થયાથી પોતાના જીવને ધોકા આવશે અથવા મહાભય થશે એવું સમજવા યોગ્ય કારણે હરો તે તે ચોરને કિંવા છુટારને જખમી કરવાનો અને જા કરવાનો હરેક માણસને અધિકાર છે અને તેવું કર્યાથી તે ગુન્હો સમજવામાં આવશે નહીં.

એજ પ્રમાણે જખમીની ચોરી એવા કામમાં પણ પોતાના ખચાવ ગાટે કિંવા પોતાના માલના ખચાવ માટે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તજવીજ કર્યાથી તે ગુન્હો નથી, તે માટે રસ્તે જતાં બંદોબસ્ત સાથે માણસો હથિયારબંધ રાખી પ્રસંગ જોઈ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હથિયાર અલાવવાને હરકત નથી. પરંતુ એ પ્રમાણે જની આવ્યાથી સરકારમાં તાબડોતોળ વરધી આપવી.

૯૭ નિર્જન ક ના અંક ૧૦ ની પેટા કલમ પ. બીજીનો સામનો કરે તથા શરીર ઉપર કિંવા નિશકત ઉપર નોશવરી કરનારને જાણી જતાં તે મરે તો મારી નાખનારને તથા ખુન કરનાર કે હુલ્લ કરનાર તથા એવી એટલી અથડાઈ ગુન્હો કરનારને જીવતો પકડવાનો જવાબ નથી એમ પ્રત્યક્ષ જણાય તો તેને મારી નાખનારે ખુન કર્યું એમ જાણવું નહીં.

ખાનગી બચાવના હક વિશે ખીનસકોડની કલમ ૯૬ થી ૧૦૬ સુધીની નીચે આપવામાં આવે છે.

૧૦૦ ખાનગી બચાવનો હક અમલમાં લાવતાં કરેલી કાંઈ પણ વસ્તુ ગુન્હો છે એમ સમજવું નહીં.

(પી. કો. કલમ. ૯૬)

૧૦૧ જે કામ ખીજી હાલતમાં થયેથી અસુક ગુન્હો ગણાય તે જો કામના કરનારની નાની ઉમરના, બુદ્ધિની ક્યાર્થના, અથવા દીવાનગીના સખગથી, અથવા તેને કેટ્ટ ચઢી હોય, અથવા તે સખસની કાંઈ ખોટી સમજ હોય તે સખગથી તે ગુન્હો થઈ શકતો ન હોય, તોપણ જાણે તે કામ તે ગુન્હો હોય એવી રીતે તેથી ખાનગી બચાવ કરવાનો હરેક સખસનો તેવોજ હક છે.

(કલમ ૯૮)

દૃષ્ટાંત—દીવાનગીના સખગથી જ, જોના જીવ લેવાની કોશીશ કરે તો જાણે કાંઈ ગુન્હો ક્યો એમ સમજવું નહીં. પણ જ કહ્યો હોય એવીજ રીતે ખાનગી બચાવ કરવાનો જોના હક છે.

૧૦૨ હરેક સખસને નીચે લખેલા બચાવ કરવાનો હક છે; પણ તે હકને કલમ ૧૦૭ માં લખેલી હદો લાગુ પડે છે.

૧ શરીર સંબંધી, એટલે—શરીર સંબંધી કોઈ પણ ગુન્હાથી પોતાના અથવા ખીજા કોઈ પણ સખસના શરીરનો બચાવ.

૨ મૌલિકત સંબંધી, એટલે—ચોરી, અપહરણ, ખિગાડ અથવા સાપરાધ પ્રવેશ એ ગુન્હાઓનાં લક્ષણોમાં દાખલ થઈ શકે એવો ગુન્હો જે કામ હોય, અથવા જે કામ ચોરી, અપહરણ, ખિગાડ અથવા સાપરાધ પ્રવેશ કરવાની દ્રશીશ હોય તે કામથી પોતાની અથવા ખીજા કોઈ સખસની સ્થાવર કે જંગમ મિલકતનો બચાવ.

(કલમ. ૯૭)

૧૦૩ જે ગુન્હો ઉપરથી ખાનગી બચાવનો હક અમલમાં

લાવવો પડે તે ગુન્હો જો નીચે લખેલા પ્રકારોમાંના કોઈ
પણ પ્રકારનો હોય તો દુમલો કરનારને સુદ્ધિપૂર્વક એવો
અથવા બીજો કાંઈ પણ દાની કરતાં સુધી શરીરના આનમી
અચાવનો હક પોહોચે છે; પણ તે હકને ૧૦૭ મી કલમમાં કહેલી
હદો લાગુ પડે છે.

પહેલો—જો અચાવનો હક એટલે સુધી અગલમાં ન લ-
વાય તો તેનો પરિણામ મોત થશે એવો
કારણસર ભય જેથી ઉત્પન્ન થાય એવો દુમલો.

બીજો—જો અચાવનો હક એટલે સુધી અગલમાં ન લ-
વાય તો તેનો પરિણામ મહાઅથા થશે એવો
કારણસર ભય જેથી ઉત્પન્ન થાય એવો દુમલો.

ત્રીજો—અળાતકાર સંભોગ કરવાના ઈરાદાથી દુમલો.

ચોથો—સૃષ્ટિ કર્મ વિરુદ્ધ મૈથુને ઈચ્છા પુરણ કરવાના
ઈરાદાથી દુમલો.

પાંચમો—મનુષ્ય હરણ તથા મનુષ્ય નયન કરવાના ઈરા-
દાથી દુમલો.

છઠ્ઠો—કોઈ સખસને ગેરવાજબી રીતે કેદ કરવાના ઈરા-
દાથી દુમલો અને તે એવી હાલતમાં હોય કે
તેથી પેલા સખસને કારણસર એવો ભય ઉત્પન્ન
થાય કે પછી એ કેદમાંથી છુટવાને સાર સરકારી
અધિકારીઓને અરજ કરવાનું સારાથી બની
શકશે નહીં. (કલમ ૧૦૦)

૧૦૪ દિપરતી કલમમાં લખેલા શિવાય બીજો કાંઈ ગુન્હો હોય
તો અચાવનો હક મોત શિવાયની સુદ્ધિપૂર્વક બીજો કાંઈ દાની કરતાં
સુધી પોહોચે છે. (પી. કો. ક. ૧૦૧)

૧૦૫ જે ગુન્હો કરવા અથવા જેની કોસીશ કરવા ઉપરથી
આનમી અચાવનો હક અમલમાં લાવવો પડે, તે ગુન્હો જો નીચે
લખેલા પ્રકારોમાંના કોઈ પણ પ્રકારનો હોય તો ગુન્હો કરનારને

બુદ્ધિપૂર્વક મોત અથવા બીજી કાંઈ પણ હાની કરતાં સુધી મિલકતના ખાનગી અચાવનો હક પોતાએ છે પણ તે હકને ૧૦૭ મી કલમમાં કહેલી હદો લાગુ પડે છે. ગુન્હાઓના પ્રકાર. —

પહેલો—અપહરણ.

બીજો—રાતને વખતે ઘર ફાડવું.

ત્રીજો—કોઈ ઇમારત, તંબુ અથવા વહાણ, માણસના ઘર દાખલ વપરાતું હોય અથવા મિલકત રાખવાની જગા દાખલ વપરાતું હોય, તે ઇમારત, તંબુ, અથવા વહાણ પર આગથી જીગાડ કરવો.

ચોથો—ચોરી, જિગાડ, અથવા ઘર પ્રવેશ, અને તે એવી હાલતમાં કરવો કે તેથી કારણસર એવો ભય ઉત્પન્ન થાય કે જે ખાનગી અચાવનો તે હક અગલમાં નહીં લવાય તો તેનો પરિણામ મોત અથવા મહાવ્યથા થશે. (પી. કો. ક. ૧૦૩)

૧૦૬ ઉપરની કલમ ૧૦૫ માં લખેલા પ્રકારોમાંના કોઈ પણ પ્રકારની ચોરી, જિગાડ અથવા સાપરાધ પ્રવેશ નહીં હોય તો મિલકતના અચાવનો હક, ગુન્હેગારને મોત શિવાયની બુદ્ધિપૂર્વક બીજી કાંઈ પણ હાની કરતાં સુધી પોતાએ છે અને તે હકને ૧૦૭મી કલમમાં લખેલી હદો લાગુ પડે છે. (પી. કો. ક. ૧૦૪)

૧૦૭ નીચે લખેલાં કામોમાં ખાનગી અચાવનો હક નથી. તેની વિગત:—

પહેલો—જે કામથી મોત અથવા મહાવ્યથા થવાનો કારણસર ભય જેથી ઉત્પન્ન થતો નથી, એવું કાંઈ કામ કોઈ સરકારી નોકર પોતાના હોદ્દાની રૂઢી શુધ્ધ બુદ્ધિએ અગલ કરતાં જો કરે અથવા કરવાની કોશીશ કરે, તો પ્રધીને કામ અગામર કાયદા હિજાબ ન હોય તો જુદાં તે કામથી ખાનગી અચાવનો હક નથી.

ખીજી—જે કામથી મેં તે અથવા મહાવ્યથા થવાનો કારણ સર ભય ઉત્પન્ન થતો નથી એવું કાંઈ કામ કોઈ સરકારી નોકર પોતાના હોદ્દાની રીતથી શુધ્ધબુદ્ધિ-એ અમલ કરતાં કરેલા હુકમ ઉપરથી જો કાંઈ કરે અથવા કરવાની કોશીશ કરે તો પછી તે હુકમ બરાબર કાયદા મુજબ ન હોય તોપણ તે કામથી ખાનગી બચાવનો હક નથી.

ત્રીજી—સરકારી અધિકારીઓનો આશરો માગવા જવાની વેળા હોય એવી બાબતોમાં ખાનગી બચાવનો હક નથી.

ચોથી—કોઈ પણ બાબતમાં જાગૃત કરવાના કારણસર કરવી જરૂર હોય તે કરતાં વધારે હાની કરવા સુધીનો ખાનગી બચાવનો હક નથી.

ખુલાસો ૧ લો—આ કામ કરનારો સરકારી નોકર છે એવું જે સખસ બજાવતો નથી, અથવા એવું માનવાને જેને કારણ નથી; તે સખસનો તે સરકારી નોકર જે કામ કરે અથવા કરવાની કોશીશ કરે તે કામથી ખાનગી બચાવનો હક જતો નથી.

ખુલાસો ૨ જો—આ કામ કરનારો માણસ કોઈ સરકારી નોકરના હુકમથી એ કરે છે એવું જે સખસ બજાવતો નથી અથવા એવું માનવાને જેને કારણ નથી, અથવા ફક્ત અખત્યારથી એ કામ કરે છે એમ તે માણસ કહે નહીં, અથવા અગર તે અખત્યાર બખેલો હોય તો માગેથી તે અખત્યાર ખતાવે નહીં, તો તે સખસનો તે સરકારી નોકરના હુકમથી તે માણસ જે કામ કરે અથવા કરવાની કોશીશ કરે તે કામથી ખાનગી બચાવનો હક જતો નથી.

(કલમ ૯૯)

૧૦૮ શરીરના ખાનગી બચાવના હકની શરૂઆત અને તેવું બરી રહેવું.—અગર ગુન્હો થયો નહીં હોય તોપણ ગુન્હો કરવાની કોઈ કોશીશ અથવા ધમકીથી શરીરને જેખમ પોહોચવાનો કારણસર ભય ઉત્પન્ન થાય કે તુરંત શરીરના ખાનગી બચાવનો હક શરૂ

થાય છે. અને જ્યાં સુધી શરીરને જોખમનો તે બય જારી રહે ત્યાં સુધી તે હક જારી રહે છે. (ક. ૧૦૨)

૧૦૬ મિલકતના ખાનગી બચાવનો હકની શરૂઆત અને તેનું જારી રહેવું.

૧ પેહેલી—જ્યારથી કાંઈ મિલકતને જોખમનો કારણસર બય ઉત્પન્ન થાય ત્યારથી તે મિલકતના ખાનગી બચાવનો હક શરૂ થાય છે.

૨ બીજી—ચોરીથી મિલકતના ખાનગી બચાવનો હક, મિલકત લેખને ગુન્હેગાર નાશી જાય અથવા સરકારી અધિકારીઓનો આશરો મળે, અથવા તે મિલકત પાછી હાથ લાગે ત્યાં સુધી જારી રહે છે.

૩ ત્રીજી—અપહરણથી મિલકતના ખાનગી બચાવનો હક જ્યાં સુધી ગુન્હેગાર કોઈ સખસને મોત અથવા મદાવ્યથા, ગેરવાજબી અટકાવ કરે અથવા કરવાની કોશીશ કરે, અથવા જ્યાં સુધી તાત્કાલીક મોતનો અથવા તાત્કાલીક વ્યથાનો અથવા શરીર સંબંધી તાત્કાલીક અટકાવનો બય જારી રહે ત્યાં સુધી જારી રહે છે.

૪ ચોથી—સાપરાધ પ્રવેશ અથવા ખિગાડથી મિલકતના ખાનગી બચાવનો હક, જ્યાં સુધી ગુન્હેગાર સાનપરાધ પ્રવેશ અથવા ખિગાડ કરવામાં જારી રહે ત્યાં સુધી જારી રહે છે.

૫ પાંચમી—રાતને વખતે ઘર ફોડવાથી મિલકતના ખાનગી બચાવનો હક તે ઘર ફોડવાથી શરૂ થવાનો ગૃહ પ્રવેશ જ્યાં સુધી જારી રહે ત્યાં સુધી જારી રહે છે. (પી. કો. કલમ. ૧૦૫)

૧૧૦ જો કાંઈ હુમલો એવો થાય કે તેથી મોતનો કારણસર બય ઉત્પન્ન થાય, અને તે હુમલાથી ખાનગી બચાવનો હક અમલમાં લાવતાં પોતાનો બચાવ કરનાર સખસ એવી હાલતમાં આવી

ગયેલો હોય કે કોઈ એશુન્હા સખસને હાની કરવાના જોખમ શિ-
વાય તેથી તે હક ધાર્યું થાય એવી રીતે અમલમાં લાવી શકાય
નહી. તો તે જોખમમાં પડતાં સુધી ખાનગી બચાવનો તેનો હક
પોહાયે છે. (પી. કે. ક. ૧૦૬)

દૃષ્ટાંત—અની ઉપર એક ટાળાજો હુમલો કર્યો જે અને તે-
ઓ તેનું ખુન કરવાની કોશીશ કરે છે. તે ટાળાની ઉપર બંદુક
છોડ્યાથી ધારેલું થાય એવી રીતે ખાનગી બચાવનો હક આ અમ-
લમાં લાવી શકે એવું નથી, અને ટાળામાં કેટલાંએક બાળક છોકરાં
છે તેઓને હાની કરવાના જોખમ શિવાય આ બંદુક છોડી શકતો
નથી. હવે એવું છતાં બંદુક છોડેથી જો અંધા તે છોકરાંઓમાંના
કોઈ છોકરાંઓને કાંઈ હાની થાય તો આ એ કાંઈ એશુન્હા કર્યો એમ
સમજવું નહી.

શ્રી.

પ્રકરણ ૬ હું.

એશુન્હા કરવામાં મદદગારી તથા કોશીશ બાબત.

૧ મદદગારી.

૧૧૧ સ્થાનિક કાયદામાં મદદગારી બાબત જુદો ઠરાવ નથી
તેમ મદદગારી કોને ગણવી એ બાબતમાં જોષએ તેવી વ્યાખ્યા ન-
થી તેથી પીનલકોડના બાબ ૫ મામાંથી જાણવાએગ હકીકત નીચે
આપવામાં આવે છે.

૧૧૨ કાંઈ વસ્તુ સંબંધી નીચે લખ્યા પ્રમાણે જે ગાણસ કરે તે
માણસે તે વસ્તુ કરવામાં મદદગારી કરી એમ સમજવું.

૧ પેહેલું—જે ગાણસ તે વસ્તુ કરવાને કોઈ માણસને
ઉશ્કેરે, અથવા.—

૨ બીજું—જે ગાણસ તે વસ્તુ કરવાને સાર કોઈ સખસ
અથવા સખસોની સાથે કાંઈ મસમતમાં સા-
ગીલ થાય, પણ તે ક્યારે કે તે મસમત મુ-

((૧૧૦))

જાણીને જો વરસું કાઢા માટે કાંઈ કામ અથવા કાયદા વિરુદ્ધ કસુર કરવામાં આવે તો કસુરખાની કરી એમ સમજવું.

૩ ઝીણું—જે માણસ કાંઈ કામ અથવા કાયદા વિરુદ્ધ કસુર કરીને તે વસ્તુ કરવામાં પ્રતિબંધ સહાય કરે.

ખુલાસો ૧ લો—અગર કોઈ સખસ જાણીને જો કાંઈ વાત કહીને અથવા જે જરૂરની હકીકત જાહેર કરવાની પોતાની ફરજ હોય તો હકીકત જાણી જોઈને છુપાવીને બુદ્ધિપૂર્વક કાંઈ વસ્તુ કસુર અથવા કરાવવાની કોશિશ કરે તો તેણે તે વસ્તુ કરાવવાની ઉત્કેરણી કરી એમ સમજવું.

ખુલાસો ૨ જો—કાંઈ કામ કરતાં પેહેલાં અથવા કાંઈ કામ કરતી વખતે તે કામ કરવું સેહેમ કરવા સાર જે માણસ કાંઈ વસ્તુ કરે અને તેમ કરીને તે કામ કરવું સેહેમ કરે તે માણસે તે કામ કરવામાં સહાય કર્યું એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૧૦૭)

૧૧૩ જે સખસ કાંઈ ચુનહો કરવામાં ગદદગારી કરે અથવા જે કામ ગદદગાર સખસના ધરાદા અથવા જ્ઞાનથી ચુનહો કરવાને કાયદા પ્રમાણે કાંઈ શક્તિમાન સખસે કર્યું હોય તો ચુનહો થાય એવું કાંઈ કામ કરવામાં ગદદગારી કરે તો તે સખસે ચુનહોમાં ગદદગારી કરી એવું સમજવું.

ખુલાસો ૧ લો—કાંઈ કામની કાયદા વિરુદ્ધ કસુર કરવામાં ગદદગારી કરવી તે ચુનહો થઈ શકે છે પછી તે કામ કરવાની અગર તે ગદદગારની પોતાની ફરજ નહીં હોય તો પશ્ય.

ખુલાસો ૨ જો—ગદદગારીના ચુનહો થવામાં એવું કાંઈ જરૂર નથી કે ગદદગારી કરેલાં કામ થવું જોઈએ, અથવા જે અસર તે ચુનહો થવામાં જરૂર છે તે અસર પેદા થવી જોઈએ.

(પી. કો. ક. ૧૦૮)

દર્શન—અ, બ ને ડ વ ખુન કરવાને ઉત્કેરે, તે ઉત્કેરણી મૂળ્ય કરવાનું ના કહે તો પશ્ય બને ખુન કરવામાં અ એ ગદદગારી કરી એમ સમજવું.

ખુલાસો ૩ જો—જીવું કાંઈ જરૂર નથી કે જે સખસને મદદગારી કરી હોય તે સખસ કાંઈ ગુન્હો કરવાને કાયદા પ્રમાણે શિક્ષિતમાન જોઈએ. અથવા જે મદદગારમાં જોવોન તે સખસનો સાપસય ઈસદો કે જ્ઞાન જોઈએ, અથવા તે સખસનો કાંઈ પણ સાપરાય ઈસદો અથવા જ્ઞાન જોઈએ.

દૃષ્ટાંત—અ એક ગાંડા માણસને ઉશ્કેરીને એક ઘરને આગ લગાડાવે તો આશરે જે તે ગાંડો માણસ દીવાનગીના સખસથી તે કામ કાયદા વિરુદ્ધ છે એમ જાણવાને અશક્ત હોય તો તે ગાંડા માણસે કાંઈ ગુન્હો કર્યો છે એમ સગજનું નહીં; પણ અ એ આગ લગાડવાના ગુન્હામાં મદદગારી કરી તેથી તે ગુન્હાને ગાટે ઠરાવેલી શિક્ષાને અ લાયક છે એમ સમજવું.

ખુલાસો ૪ જો—કાંઈ ગુન્હામાં મદદગારી કરવી એ ગુન્હો છે ગાટે એવી મદદગારીમાં મદદગારી કરવી તે પણ ગુન્હો છે એમ સગજવું.

દૃષ્ટાંત—જનું ખુન કરવાને ક ને ઉશ્કેરવાને અ, બ ને ઉશ્કેરે, તે ઉપરથી જનું ખુન કરવાને બ, ક ને ઉશ્કેરે, અને બ ની ઉશ્કેરણી ઉપરથી ક તે ગુન્હો કરે તો પોતાના ગુન્હાને ગાટે બ ખુનની શિક્ષાને લાયક છે, અને તે ગુન્હો કરવાને અ એ બ ને ઉશ્કેર્યો ગાટે અ પણ તેજ શિક્ષાને લાયક છે એમ સગજવું.

ખુલાસો ૫ જો—અસ્વરતથી મદદગારીનો ગુન્હો કરવામાં જીવું કાંઈ જરૂર નથી કે જે સખસ ગુન્હો કરે તે સખસની સાથે તે મદદગારે તે ગુન્હો ખાખત ગનસુખો કરવો જોઈએ. જે અસ્વરત ધુનખ તે ગુન્હો કરવામાં આવે તે અસ્વરતમાં તે સામીક થયો તો ખસ છે.

દૃષ્ટાંત—અ, બ ની સાથે ગનસુખો કરીને તેઓ જ ને એર દેવાની જોઈયણ કરે તેમાં એમ ઠરે કે અ એ એર આવવું. પછી તે જોઈયણ બ, ક ને સમજાવે, અને એમ કહે કે એક ત્રીનો સખસ એર આવવાનો છે પણ અનુ નામ કહે નહીં; ક એર કાંઈ આવવું જોઈએ કરે, અને સખસપેલી રીતે વાપરવા સાદું તે એર બ ને ઉપ-

લે કરે, પછી અ તે ઝેર આપે અને તેના જોડથી જ મરી જાય
તો એ ઠેકાણે અ તથા ક એઓએ મળીને કાંઈ મરણસ્ત કરી નથી,
તોપણ જે મરણસ્ત મુજબ જાનું પુન થયું તે મધ્યે ક સામીલ
થયો માટે ક એ આ કલમમાં જ્યાન કરેલો ગુન્હો ક્યો, અને તે
પુનની શિક્ષાને લાયક છે એમ સમજવું. (પી. કો. ક. ૧૦૮)

૧૧૪ અગર કોઈ માણસ કાંઈ ગુન્હામાં મદદગારી કરે અને
તે મદદગારી ઉપરથી તે મદદગારી કરેલું કામ કરવામાં આવે અને
તે મદદગારીની શિક્ષાને માટે આ કામદારમાં કાંઈ સાફ ઠરાવ કરેલો
નહી હોય તો તે ગુન્હાને માટે ઠરાવેલી શિક્ષા તે માણસને કરવામાં
આવશે. (પી. કો. ક. ૧૦૯)

ખુલાસો—કાંઈ કામ અથવા ગુન્હો મદદગારી ઉપરથી કરવામાં
આવ્યો એમ ક્યારે સમજવું કે ક્યારે તે કામ અથવા ગુન્હો, તે
મદદગારીમાં જે ઉશ્કેરણી અથવા મસલત અથવા સહાય આવ્યું
હોય તે ઉશ્કેરણી ઉપરથી અથવા તે મસલત મુજબ અથવા તે
સહાયથી કરવામાં આવે ત્યારે.

દૃષ્ટાંત—ખોટી સાહેલી આપવાને અ, બ ને ઉશ્કેરે અને તે
ઉશ્કેરણી ઉપરથી બ તે ગુન્હો કરે તો અ એ તે ગુન્હામાં મદદગારી
કરી તથા બ ના જેવીજ શિક્ષાને તે લાયક છે એમ સમજવું.

૧૧૫ અગર કોઈ ગુન્હામાં કોઈ માણસ મદદગારી કરે, અને
મદદગારી કરેલો સખસ મદદગારના ઈરાદા અથવા માન કરતાં જુદાજ
ઈરાદા કે માનથી તે કામ કરે તો ખીજા ઈરાદા અથવા માનથી નહી
પણ મદદગારના જેવાજ ઈરાદાથી અથવા માનથી અગર તે કામ
કયું હોય તો જે ગુન્હો થાય તે ગુન્હાને માટે ઠરાવેલી શિક્ષા તે
માણસને કરવામાં આવશે. (પી. કો. ક. ૧૧૦)

૧૧૬ અગર એક કામમાં મદદગારી કરવામાં આવે અને ખીજું
કામ અને તો જાણે તેજ કામમાં મદદગારી કરી હોય એવીજ રીતે
તથા તેદેજ દરજ્જે તે મદદગાર તે બંનેમાં કામને માટે જવાબદાર
છે. પણ તે બંનેમાં કામ તે મદદગારીનું મુજાબ ૧૧૭ હોય એમ
તથા જે ઉશ્કેરણી અથવા સહાય અથવા મરણસ્ત તે મદદગારીમાં

આવી હોય તે ઉશ્કેરણીના જોરથી અથવા તે સહાયથી અથવા તે
(અરવરત મુજબ તે કામ થવું જોઈએ. (પી. કે. ક. ૧૧૧)

દૃષ્ટાંત—જી ના ખોરાકમાં જેર ધાલવાને એક બાળકને ઉ-
શ્કેરીને અ તે કારણસર તે બાળકને કાંઈ જેર સેવે, પછી તે ઉશ્કે-
રણી ઉપરથી યના ખોરાક જી ના ખોરાકની પાસે છે તેમાં ચુકથી તે
જેર ધાલે તો એ ઠેકાણે જો તે બાળક તે ઉશ્કેરણીના જોરથી કામ
કર્યું હોય અને સહાય હાલ જોતાં જે કામ થયું તે મદદગારીનું સંભાવ્ય
ફળ હોય તો અગર અ એ તે બાળકને યનાજ ખોરાકમાં જેર ધાલ-
વાને ઉશ્કેર્યો હોય એવીજ રીતે તથા તેટલેજ દરજ્જે અ જવાબદાર છે.

૧૧૭ મદદગારી કરેલું કામ પણ કરવામાં આવે અને ઉપલી
કલમ મુજબ જે કામને માટે મદદગાર જવાબદાર છે તે કામ પણ
કરવામાં આવે અને તે કામ જુદોજ ગુન્હો થાય તો તે મદદગાર
તે ગુન્હાઓમાંના હરેક ગુન્હાની શિક્ષાને લાયક છે.

(પી. કે. ક. ૧૧૨)

દૃષ્ટાંત—એક સરકારી અમલદારે કરેલી જપ્તીના સામો થ-
વાને અ, બને ઉશ્કેરે, પછી તે ઉપરથી બ તે જપ્તીની સામો થાય
અને સામો થવામાં બ તે જપ્તી કરનાર અમલદારને પુદ્ધિપૂર્વક
મહાવ્યથા કરે તો તે જપ્તીની સામે થવાનો ગુન્હો તથા પુદ્ધિપૂ-
ર્વક મહાવ્યથા કરવાનો ગુન્હો એ બંને ગુન્હા બંને કયાં માટે બ એ
બંને ગુન્હાની શિક્ષાને લાયક છે અને અગર અ એ એમ બંનેયું હોય
કે તે જપ્તીની સામે થવામાં બ પુદ્ધિપૂર્વક મહાવ્યથા કરશે એ-
વો સંભવ છે તો અ પણ એ ગુન્હાઓમાંના હરેક ગુન્હાની શિક્ષાને
લાયક છે એમ સમજવું.

૧૧૮ એક મુકરર અસર પેદા કરવાના ધરાદાયી મદદગાર
સખસ કાંઈ કામમાં મદદગારી કરે અને તે મદદગારી ઉપરથી જે
કામને માટે તે મદદગાર જવાબદાર હોય એવું કાંઈ કામ તે મદદ-
ગારે ધારેલી હોય તે કરતાં જુદી અસર પેદા કરે તો અગર તે
મદદગારે તેજ અસર પેદા કરવાના ધરાદાયી તે કામમાં મદદગારી
કરી હોય એવીજ રીતે તથા તેટલેજ દરજ્જે તે મદદગાર તે પેદા
કરેલી અસરને માટે જવાબદાર છે, પણ તે મદદગારી કરેલા કામથી

તે અસર મેંદા થવાનો સંભવ છે એમ તેણે જણાવ્યું હોય તો.

(કક્ષા- ૧૧૭)

દૃષ્ટાંત—જ ને મહાવ્યથા કરવાને, ઓ, જ ને હૃદયે પછી જ તે ઉપરથી ઉપરથી જને મહાવ્યથા કરે અને તેથી કરીને જ મરી જાય તો એ કેટલું અગર એક એમ જણાવ્યું હોય કે મદદગારી કરેલી મહાવ્યથાથી જ તું મોત મરે એવો સંભવ છે તો ખુનને માટે કરાવેલી શિક્ષા પાગવાને એ લાભક છે એમ સમજવું.

૧૧૯ સ્થાનિક કાયદામાં મદદગારી બાબત જે કલમોમાં ઉલ્લેખ કરેલો છે તેમાંની કેટલીક કલમો નીચે જણાવવામાં આવે છે.

૧ ગુન્હો કરવા શીખવવું તથા મદદ આપવી.

(નિ. ૧ અં. ૨ ની યાદી ની. ૨૦ રકમ ૧૦)

૨ કોઈ સખસ ખુન, ચોરી તથા અસો એ ગુન્હો કાઢને શીખવશે અથવા તેમાં મદદ આપશે, કિંવા જણાવ્યા છતાં સરકારમાં જાહેર ન કરતાં છુપાવી રાખ્યાનું માલમ પડશે.

(હરાવ ૧ અંક ૨૨ ની પેટા રકમ ૧)

૩ ત્રાયુ વગેરે કરવામાં સામેલ થશે તે બાબત.

(હરાવ ૧ અંક ૩૯)

૪ ધાડ પાડવાનો ગુન્હો કરવામાં જે મદદ કરશે અથવા સાગીલ થશે અથવા શીખવશે તે બાબત.

(નીબંધ ૩ અંક ૪૭ બાબ ૪)

૫ સરકારી કામદારની નાલાશ કરવામાં સાગીલ થવું. અથવા મદદ આપવી અથવા શીખવવું તે બાબત.

(નીબંધ ૩ અંક ૬૫)

૬ ચોરીના કામમાં સામેલ રહેવા બાબત.

(હરાવ ૧ અં. ૫૫ રકમ ૪)

૭ દેહાંત અથવા જન્મ ટીપની શિક્ષા થઈ શકે એવા કાંઈ ગુન્હો કરવામાં મદદગારી કરવી અને તે ઉપરથી ગુન્હો કરવામાં આવે મહો તથા તે મદદગારને ગુન્હો કરવામાં મદદ કરવાનો સંભવ છે એમ તેણે જણાવ્યું હોય તો.

મણી શિક્ષા આપવા બાબત.

નિ. ૩ નો અંક ૫૬ રકમ ૨)

પણ તે મદદગારી ઉપરથી જે કાગને માટે મદદગાર
જવાબદાર હોય અને જે કામથી કોઈ સમસને વ્યથા
આપ એવું કાંઈ કામ કરવામાં આવે તે બાબત.

નિ. ૩ નો અંક ૫૬ ની પેટા રકમ ૨)

—+—+—+—

૨. ગુન્હો કરવાની કોશીશ બાબત.

૧૨૦ ગુન્હો કરવાની કોશીશ બાબત સ્થાનિક કાયદામાં બુદ્ધા ઠ-
રાવ જણાતા નથી, પણ પીનલકોડમાં એ બાબત એક જનરલ નિયમ
આપેલો છે તે નીચે પ્રમાણે:—

જે ગુન્હાને માટે આ કાયદામાં (પીનલકોડમાં) સમુદ્રપારની
અથવા કેદની શિક્ષા ઠરાવી હોય એવો કોઈ ગુન્હો કરવાની અ-
થવા એવો કોઈ ગુન્હો કરાવવાની જે માણસ કોશીશ કરે અને તે
કોશીશમાં તે ગુન્હો કરવા તરફ કાંઈ કામ કરે તે માણસને તેવી
કોશીશને માટે શિક્ષા સંબંધી આ કાયદામાં કાંઈ સાફ ઠરાવ ન કર્યો
હોય તેવે ઠેકાણે તે ગુન્હાને માટે જે પ્રકારની કેદની શિક્ષા ઠરાવી
હોય તે પ્રકારની તથા તે ગુન્હાને માટે કેદની અથવા :સમુદ્રપારની
ધણામાં ધણી જે સુદત ઠરાવી હોય તેની અરધી સુદત સુધીની
કેદની અથવા સમુદ્રપારની અથવા તે ગુન્હાને માટે ઠરાવેલા દંડની
અથવા એ બંનેની શિક્ષા કરવામાં આવશે. (પી. કો. કલમ ૫૧૧)

દૃષ્ટાંત—રાગચંદ્રના ખીરસામાં હાથ ધાલીને તોગાંથી ચોરી
કરવાની કાળીદાસ કોશીશ કરે પણ રાગચંદ્રના ખીરસામાં કાંઈ ન
હોવાને લીધે તે કોશીશમાં કાળીદાસ અગર જો પાર ન પડે તો પણ
તે આ કલમ પ્રમાણે તકશીરવાર યાચ છે એમ સમજવું.

૧૨૧ એ વાત ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે કોશીશનો
ગુન્હો થવામાં તે ગુન્હા તરફ કાંઈ પણ કામ કરેલું હોવું જોઈએ.
માત્ર આગળથી તૈયારી કરી રાખી બેસી રહેવાથી કોશીશનો ગુન્હો
થતો નથી.

દર્શાવે—પોતાના એક દુશ્મનને બારીમાં બધા માટે એક બંદુક અંગે ખરીદ કરી, તેટલા ઉપરથી અંગે ખુન કરવાની કોશીશ કરી એમ સમજવું નહીં; પણ આ તે બંદુક લેખને તેમાં ગોળી બારી દુશ્મનને મારવા બધા પણ તે મારતાં પેહેલાં આ પકડાઈ બધા તોપણ આ ખુનની કોશીશનો તકસીરવાર થયો એમ સમજવું.

૧૨૨ કોશીશના સંબંધમાં આ રાજ્યની નાગદાર વરિષ્ઠ કોર્ટ રીબીજન મુકરદમા નંબર ૮૫ તારીખ ૩૧-૧-૮૭ માં સાફ વિવેચન કરેલું હોવાથી તે બાબત ઉપયોગી બાબતી તેની મતમુજબ આ નીચે આપવામાં આવે છે.

“ગુન્હો કરવા તરફ કાંઈ કામ કરે તોજ યત્ન કર્યોતો ગુન્હો થાયછે. અને એજ ધોરણે આપણા રાજ્યના કાયદામાં રાખીને ફરમાવુંછે જે યત્ન એટલે ગુન્હો કરવા લાગવો. (ગુઓ નિબંધ ૧ અંક ૨ રકમ ૧૨)

હવે ગુન્હો કરવા માટે તૈયારી કરવી અને યત્ન કરવો એમાં ફરછે. શા ફરછે તે મિત્ર મેને પોતાના પીનલકાડની ટીકાના અંતમાં બતાવ્યોછે તે એ કેન્દરેક ગુન્હો સંપૂર્ણ થતા પેહેલાં ત્રણ વાત થઈ ગયેલી હોવી જોઈએ.”

૧ તે ગુન્હો કરવા માટે તોહોમતદારે ઇરાદો કર્યો.

૨ તે ગુન્હો કરવા માટે તોહોમતદારે તૈયારી કરી.

૩ તે ગુન્હો કરવા માટે તોહોમતદારે પ્રયત્ન કર્યો.

“માત્ર ઇરાદો કર્યાથીજ શિક્ષા થાય નહીં. તેમ ગુન્હો કરવાની તૈયારીથીજ માત્ર તોહોમત લાવી શકાય નહીં. કોશીશ કરવા માટે તૈયારી કરવી અને કોશીશ કરવી તેમાં ઘણો તફાવત છે. તૈયારી કરવાનો અર્થ એવો છે જે-એ ગુન્હો કરવા માટે જે સાધન ક્રિયા યોજના કરવાની હોય તે કરવી. કોશીશનો અર્થ એ છે કે-તૈયારી કર્યા પછી તે ગુન્હો કરવા તરફ કાંઈ સીધું કૃત્ય કરવું. જેમકે કોઈ સખસ તેના પાડોશીને મારવાના ઇરાદાથી એક બંદુક વેચાતી લેખને તે બરે પણ તેના પાડોશીના શરીર ઉપર તે બંદુક મારવા માટેનું કાંઈ કૃત્ય ન કરે ત્યાં સુધી માત્ર તેણે બંદુક મારવાની તૈયારી કરી કહેવાય, કોશીશ કરી કહેવાય નહીં.”

“હાલના કામના આરોપી પાસેથી દારૂ ગાળવાનો ઘણો ખરો સામાન મળી આવ્યો છે. પણ તેમાં એક જથ્થાસ જેને ત્રાંસળું કહે છે તે કમી છે, અને તે વગર દારૂ ગાળવાનું કામ થાય નહીં એમ કલાલ જણાવે છે, સદરહુ કૃત્ય કદાપી તૈયારીમાં જમ્મ શકે, કાશીશ એટલે પ્રયત્નમાં જઈ શકતું નથી, કમજો તૈયારી કર્યા પછી પણ વિચાર ફેરવી તૈયારી મુજબ અગલ ન કરે એવો પણ સંભવ રહે છે. અને યત્ન એટલે કરેલી તૈયારી અમત્રમાં ભાવવાને વાસ્તે કંઈ કૃત્ય કરવું પણ ભોગજોગે તે કરેલા કૃત્યનું ધારેલું પરિણામ થતી આવે નહીં, ત્યારે પ્રયત્ન એટલે કાશીશનો ગુન્હો થાય છે. એ રીતે જોતાં હાલના કામમાં કાશીશનો ગુન્હો થતો નથી એટલુંજ નહીં પણ દારૂ ગાળવાની કાશીશને સ્વિટીશ કાયદાએ તેમજ આ રાજ્યના આપકારી નિયંધની કલમ ૩૩ એ ગુન્હો ગાનેલો નથી. પીનલકોડની કલમ ૫૧૧ ક્રૂર પીનલકોડમાં ઠરાવેલા ગુન્હાની કાશીશને માટે છે એટલે વિશેષ અગર સ્થાનિક કાયદાએ ઠરાવેલા ગુન્હાની કાશીશ એ પીનલકોડ કલમ ૫૧૧ પ્રમાણે ગુન્હો થતો નથી. સદરહુ ગુન્હાની કાશીશને ગુન્હો ઠરાવવો હોય તો તે વિશેષ અગર સ્થાનિક કાયદાએ ઠરાવવો જોઈએ. તે નિયમથી જોતાં સ્વિટીશ આપકારી કાયદામાં તથા સ્થાનિક આપકારી નિયંધની કલમ ૩૩ માં તેવી કાશીશને ગુન્હો ઠરાવેલો નથી.”

(૧૦૮)

શ્રી.

ભાગ ૫ મો.

ફાજદારી કોર્ટો સંબંધી તથા તેમાં કામ
ચલાવવાની રીત વગેરે સંબંધી.

પ્રકરણ ૧ લું.

ફાજદારી કોર્ટોની રચના તથા અધિકાર બાબત.

૧ શ્રીમંત સરકાર ગદારાજી ગાયકવાડના રાજ્યની ફાજદારી
કોર્ટોની તથા હોદ્દાઓની રચના તથા અધિકાર નીચે પ્રમાણે:-

કોર્ટો.

૧ વરિષ્ઠકોર્ટ.

૨ સુબા કોર્ટ.

૩ જજ્જ કોર્ટ.

૪ માલુમ્મેટોની કોર્ટ.

૧ પેહેલા વર્ગના (ફર્સ્ટ ક્લાસ) માલુમ્મેટ.

૨ બીજા વર્ગના (સેકન્ડ ક્લાસ) માલુમ્મેટ.

૩ ત્રીજા વર્ગના (થર્ડ ક્લાસ) માલુમ્મેટ.

કોર્ટોના અધિકાર.

૧ વરિષ્ઠ કોર્ટના અધિકાર.

૨ ચૌદ વરસ સુધી કેદ કરવાનો, ગમે તેટલી રકમ સુધી દંડ
કરવાનો તથા ત્રીસ સુધી નેતરના ફટકા મારવાનો અધિકાર છે.

૩ સર્વ માલુમ્મેટના ઠરાવ અથવા હુકમ ઉપર અપીલ લેવાનો.

૪ સર્વ સુબા અગર પ્રાંત ન્યાયાધિશ ઝોનના અવલ અગર
અપીલમાંના ઠરાવ અથવા હુકમ ઉપર અપીલ લેવાનો.

૫ નીચેની કોર્ટો આપેલી શિક્ષા બસ નથી. એવું વરિષ્ઠ

કોર્ટની નજરમાં આવે તો તે શિક્ષા આપી ત્યારથી છ મહિનાની અંદર કોઈ પણ વખતે શિક્ષા વધારવાનો અધિકાર છે.

૬ નીચેની કોર્ટે એકાદ ગુન્હેગારને નિર્દોષી ઠરાવ્યો હોય તો તે ઠરાવની મિતિથી ૬ મહિનાની અંદર ક્યારે પણ તે ઉપર અપીલ લેવાનો તથા તે ઠરાવ ગેરશિરસ્તે કરેલો જણાશે તો તે રદ કરવાનો અધિકાર છે.

૭ વરિષ્ઠ કોર્ટ પોતે થઈને મંગાવેલા અગર હુકમ લેવા સારૂ નીચેની કોર્ટે પોતાની પાસે રિપોર્ટ કરેલા અગર પોતાને ખબર પડેલા એવા કોઈ કાગમાં ગેરવાજબી રીતે ન્યાય થયેલો, અથવા ન્યાય થવો રહી ગયેલો, અગર હાથ નીચેની કોર્ટના કોઈપણ કામમાં મદદતબની સુક થયેલી એવું પોતાની નજરમાં આવે તો તે કાગમાં યોગ્ય દેખાય તેવો ઠરાવ અગર હુકમ કરવાનો અધિકાર છે.

૮ વરિષ્ઠ કોર્ટને યોગ્ય દેખાય ત્યારે કોઈ પણ ફોજદારી કામ કોઈપણ કોર્ટમાંથી કાઢી લેઈ તે કાગની પોતે ચોકશી કરવાનો અથવા તે કાગની ચોકશી કરવાનો અધિકાર હોય એવી બીજી કોઈ પણ કોર્ટ પાસે ચોકશી સારૂ મોકલવાનો અધિકાર છે.

૯ વરિષ્ઠ કોર્ટના કોઈપણ ન્યાયાધીશ એમને એકાદ ફોજદારી કામનો તપાસ પ્રથમથીજ ચલાવવાનો, તથા તેનો ઈનસાફ પોતેજ કરવાનો, અને તે બદલ પોતાના અધિકારની અંદર શિક્ષા આપવાનો અધિકાર છે. તથા એવા કાગને માટે પેહેલા વર્ગના ગાજરૂટનો કોઈ પણ અધિકાર વાપરવાને તેઓ મુખત્યાર છે. આવા ઠરાવ ઉપર અપીલ, વરિષ્ઠ કોર્ટના સર્વે ન્યાયાધિસ એમની આગળ ચાલશે.

૧૦ સુબા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમના અધિકારથી જસ્ટી શિક્ષાની જરૂર હશે એવાં સર્વે કામની ચોકશી પ્રથમ સુબા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમણે કરીને તે કાગ વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફ પોતાના અભિપ્રાય સહ મોકલવાં જોઈએ. આવેલું કામ પોતાના અધિકારનું હશે તેનો નીકાલ કરવો. અને જે કાગમાં પોતાના અધિકારથી જસ્ટી શિક્ષા આપવાની જરૂર હશે તે કામો પોતાના અભિપ્રાય સહ વરિષ્ઠ કોર્ટ સરકાર હજુર રજુ કરવાં.

૨. સુખા અને પ્રાંત ન્યાયાધીશના અધિકાર.

૧૧ સાત વરસ સુધી કેદ કરવાનો, ગમે તેટલી રકમ સુધી ફેંડ કરવાનો, અને ત્રીશ સુધી નેતરની સોટીના ફટકા મારવાનો અધિકાર છે.

૧૨ અપીલકોર્ટનો તથા સેસનકોર્ટનો સર્વ અધિકાર સુખા અમને ચલાવવાનો અપત્યાર છે. ફોજદારી અધિકાર સુખા અને પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમને સરખોજ છે, પરંતુ હાલમાં એવું દ્યુ છે કે સર્વે ફોજદારી મુદ્દાની અપીલો પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમના તરફ થવી જોઈએ, અને તેમણેજ ચુકવવી જોઈએ. અને કબજા વિગેરેની ફરકાળ અપીલો સુખા તરફ થવી જોઈએ અને તેમણેજ ચુકવવી જોઈએ.

૧૩ કોર્ટપણુ સુખા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમને પોતાના હાથ નીચેની કોર્ટપણુ ફોજદારી કોર્ટ નિકાલ કરેલા કામમાં શિક્ષાનો દરાવ અથવા જીજ્ઞે હુકમ વાજળી છે કિંવા નથી એ જોવા સાફ મુકદ્દમાના કામો કોર્ટપણુ વખતે મંગાવીને તપાસ કરવાનો અપત્યાર છે. તેમજ એવા કામમાં પોતાને જોગ્ય લાગે તેવો હુકમ કરવો. અગર તે કામના કાગળ પોતાના અભિપ્રાય મુદ્દાંત હુકમ મેળવવા સાફ વરિષ્ટ કોર્ટ તરફ મોકલવા, જે પ્રાંત ન્યાયાધીશ પોતે હુકમ કરે તો તે હુકમની એક પ્રત વરિષ્ટ કોર્ટ પાસે મોકલાવવી, અને વરિષ્ટ કોર્ટ તે કામની હકીકત ઉપરથી તેમને જોગ્ય લાગે તેવો હુકમ કરવો.

૧૪ સુખા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમને એકાદ ફોજદારી કામનો તપાસ પ્રથમથીજ ચલાવવાનો તથા તેનો ધનસાફ પોતેજ કરવાનો, અને તે જાદલ પોતાના અધિકારની અંદર શિક્ષા આપવાનો અધિકાર છે. તથા એવા કામને ગાટે પેહેલા વર્ગના માજીસ્ટ્રેટનો કોર્ટ પણુ અધિકાર વાપરવાને તેઓ અપત્યાર છે. આવા કરેલા દરાવ ઉપર વરિષ્ટ કોર્ટ પાસે અપીલ ચાલશે.

૧૫ માજીસ્ટ્રેટ, સુખા અને પ્રાંત ન્યાયાધીશ, એમના દરાવ ઉપર અપીલ કરવાની મુદત જાળત નીચે પ્રમાણે કરાવશે.

૧ કોર્ટ પણુ વર્ગના માજીસ્ટ્રેટના ફેસલા ઉપર અપીલ

કરવાની હશે તે ફેસલની તારીખથી ૩૦ દિવસની મુદત સુધીમાં દાખલ થઇ શકશે.

૨ સુબા અને પ્રાંત ન્યાયાધિશના ફેસલા ઉપર ૬૦ દિવસની મુદત સુધીમાં વરિષ્ઠ કોર્ટમાં અપીલ દાખલ થઇ શકશે.

૩ ઉપરની પેટા કલમ ૧-૨ માં કહેલી મુદત મધ્યસ્થમાં કરાવની નકલ મળવા કાગળ રજુ કર્યા દિવસથી નકલ તૈયાર થઇને મળતા સુધી જે દિવસ દરમ્યાન ગયા હશે તે મળરે મળશે; પરંતુ નકલ તૈયાર થઇ ગયેલી છતાં તે લેવા આવવાને જેટલા દિવસ તેની કસુરથી ગયા હશે તે મળરે મળશે નહીં.

૩ માહિરૂટ્ટોના અધિકાર.

૧૬ પેહેલા વર્ગના માહિરૂટ્ટોને, જે વર્ષ સુધી કેદ કરવાનો, ૩ ૧૦૦૦ સુધી દંડ કરવાનો, અને ૩૦ સુધી નેતરની સોટીના ફટકા મારવાનો અધિકાર છે. દંડ ન આપેથી કેદની શિક્ષા આપવાની તે છ મહિનાથી જરૂરી હોવી ન જોઈએ.

૧૭ ચડ ક્લાસ તથા સેકન્ડ ક્લાસ માહિરૂટ્ટો પોતાના અધિકાર કરતાં જરૂરી શિક્ષા કરવાને માટે જે કામ કિમીનલ પ્રોસી-જરકોડની કલમ ૩૪૯ પ્રમાણે પેહેલા વર્ગના માહિરૂટ્ટ તરફ મોકલ્યું હોય તે કામની ચોકસી કરી પોતાના અધિકાર પ્રમાણે નીકાલ કરવાનો તેમને અધિકાર છે.

૧૮ બીજા વર્ગના માહિરૂટ્ટોને, છ મહિના સુધી કેદ કરવાનો, ૩ ૨૦૦ સુધી દંડ કરવાનો અને ૩૦ સુધી ફટકા મારવાનો અધિકાર છે. દંડ ન આપેથી કેદની શિક્ષા આપવાની તે છ અઠવાડિયાંથી જરૂરી હોવી ન જોઈએ.

૧૯ ત્રીજા વર્ગના માહિરૂટ્ટો એમને એક મહિના સુધી કેદ કરવાનો, ૩ ૫૦ સુધી દંડ કરવાનો અને ૩૦ સુધી ફટકા મારવાનો અધિકાર છે. દંડ ન આપેથી કેદની શિક્ષા તે આપવાની એક અઠવાડિયાંથી જરૂરી હોવી ન જોઈએ.

નોંધ—કોઇ જણ વર્ગના માહિરૂટ્ટો ફટકા મારવાની શિક્ષા

સુખા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ એમની મંજૂરી શિવાય અગમ્યતા લાવવી નહીં.

૨૦ પ્રાંતના પેટા ભાગનો આર્જ જે નાયબસુખા પાસે હશે તે સર્વેને જેહેલા વર્ગના ગાળસ્ટ્રેટનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, વહીવટદાર એમને જીભ વર્ગના ગાળસ્ટ્રેટનો, મહાસકરી વ વહીવટદારના અવલ કારકુન એમને ત્રીજા વર્ગના ગાળસ્ટ્રેટનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે. ચોથા કારણથી કેટલાક મહાસકરીને સેકન્ડ ક્લાસ ગાળસ્ટ્રેટનો પાવર આપવામાં આવ્યો છે.

કળજ સંબંધી કામોનો નિકાલ કરવા સંબંધી

અધિકાર બાબત તથા એકંદર અધિકાર સં-

બંધમાં ધ્યાનમાં રાખવા જોગ બાબતો.

૨૧ જમીન, ઝાડ, પીક, મારગ, પાણી જવાનો મારગ ઈ-ત્યાદીક અને તેથી થનાર ઉત્પન્ન, એનો કળજે ગેરકાયદાથી કોઈએ કોંઈના પાસેથી ખુંચી લીધો હશે તો જંગો કળજે હશે તેને તે ભાગલોજ પાછો અપાવવાનો અધિકાર સેકન્ડ ક્લાસ ગાળસ્ટ્રેટને અને મહાસકરી જંગને થઈ ક્લાસ ગાળસ્ટ્રેટનો અખત્યાર છે તેમને પણ છે; પરંતુ કળજે લેવા વિશે ચરજ, કળજે ખુંચી લીધાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર કરવી જોઈએ. આ પ્રમાણે જે માણસને કળજે એકદમ પાછો અપાવ્યો હશે તે દિવાની કોર્ટનો ઠરાવ થઈ તેનો કળજે લેવામાં આવે ત્યાં સુધી તેના તરફ કાયમ રહેશે.

૨૨ પોલીસને કળજ સંબંધીના કાગમાં હાથ ધાલવાનો અધિકાર નથી.

૨૩ કળજની, અંત વચ્ચની વગેરે કિરકાળ કામની ફરિયાદી-એ ૩૧. ૦-૮-૦ ના સ્ટાંપ કાગળ ઉપર થવી જોઈએ.

૨૪ આ રાજ્યના રથાનિક ફોજદારી કાયદામાં “હજુરનો હુકમ મંગાવો” એ પ્રમાણે લખ્યું છે તથા કેટલેક ઠેકાણે જોઈએ તેવી સ્પષ્ટતા થયેલી નથી એ બાબતમાં શી રીતે તજવીજ કરવી તે બાબત નીચે પ્રમાણે કહેલું છે.

૧ જે જે બાબતમાં હજુરનો હુકમ મંગાવવો એવું આ

રાજ્યના કાયદામાં કહ્યું હશે તે બાબતમાં હુકમ આપ-

વાનો અખત્યાર દરેક કોરટે પોતાની હકુમતમાં ચલાવવો.
૨ જે ઠેકાણે આ રાજ્યના કાયદામાં સ્પષ્ટ ખુલાસો કર્યો
નથી તે ઠેકાણે ન્યાય તથા ધનસાફ કરવા માટે જે
નિયમ ઠરેલા છે તથા પ્રસિદ્ધ થયેલા છે તે નિયમ પ્રમાણે
કોરટેએ ચાલવું.

૩ કોઈ પણ ફોજદારી કામમાં આ રાજ્યનો ઠરાવ ખુલ્લી
રીતે અપુર્ણ છે, અથવા ઉપર કહેલા નિયમ વિરુદ્ધ છે
એવું કોર્ટને દેખાઈ આવે ત્યારે તે કામ પરિષ્ટ કોર્ટ
પાસે મોકલવું એટલે પરિષ્ટ કોર્ટ સદરહુ નિયમને અ-
નુસરીને પોતાને યોગ્ય દેખાય તેવો હુકમ કરશે, સદરહુ
કામની એક પ્રત હજુરમાં મોકલવામાં આવશે, અને
તે હુકમ હજુરને પસંદ પડેથી સર્વેએ તે પ્રમાણે વ-
ર્તણું કરવા તે હુકમ હજુરથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

શ્રી

પ્રકરણ ૨ જી.

માજિસ્ટ્રેટ તથા પોલીસને લોકોએ મદદ તથા ખબર
આપવા આમત.

૨૫ માજિસ્ટ્રેટ અથવા પોલીસ અમલદાર હેઠળ સંબંધી
આખતોમાં જે માણસની વ્યાજબી રીતે મદદ માગે તેવા દરેક
માણસે તેમને મદદ કરવી જોઈએ.

(અ) ખીજ કોઈ પણ માણસને પકડવાનો સદરહુ
માજિસ્ટ્રેટને અથવા પોલીસ અમલદારને અધિ-
કાર હોય તેવા માણસને પકડવામાં, અથવા—

(બ) સુલેહના ભંગનો અથવા હરકોઈ રેલવે, નેહર, ટે-
લિગ્રાફ અથવા સાર્વજનિક મિલકતને નુકશાન
કરવાની કોશીશનો અટકાવ કરવામાં, અથવા—

(ક) હુકમો અથવા બંધોડા બંધ પાડવામાં. (કી.

પ્રો. કો. ક. ૪૨)

૩૬. હિંદુસ્થાનના ફોન્ટારી કમિટીની ત્રીજી બેઠકેલી કલમો પ્રમાણે શિક્ષા અર્થ સંકળી હોય એવે હરકોષ્ટ ગુન્હો કર્યા વિશે, અથવા કરવાના ખીજા કોઈ સખસના કરાણ વિશે, કલાકાનાં મુખ્ય શેહેરાની અંદર કે બહાર જે સખસ જાણતો હોય તેવા દરેક સખસે વ્યાજખી સખળ નહીં હોય તેા પાસેમાં પાસેના માજીએટને અથવા પોલીસ અગલદારને તે બાબતની ખબર તાજ્જતોજ આપવી. વ્યાજખી સખળ છે તે સાખીત કરવાનો બોળને સદરહુ પ્રમાણે જાણનાર સખસને માથે છે એવું સગળવું.

૧ રાજ્ય વિરહ ગુન્હાઓ—કલમ ૧૨૧, ૧૨૧ અ, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૪ અ ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૩૦ એ કલમો પ્રમાણેના.

૨ ખુન તથા શિક્ષણીય મનુખ વધ—કલમ ૩૦૨, ૩૦૩, ૩૦૪ પ્રમાણેના.

૩ મોદી ચોરી તથા અપહરણ—ડાકાર્ઠી સંબંધી ગુન્હાઓ—કલમ ૩૮૨, ૩૮૨, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯, ૪૦૨ પ્રમાણેના.

૪ બિગાડ કલમ ૪૩૫, ૪૩૬ પ્રમાણેના.

૫ ગૃહ પ્રવેશ તથા ગુપ્ત ગૃહ પ્રવેશ કલમ ૪૪૯, ૪૫૦, ૪૫૬, ૪૫૭, ૪૫૮, ૪૫૯, ૪૬૦ પ્રમાણેના.

(કી. પ્રો. કો. કલમ ૪૪)

શ્રી

પ્રકરણ ૩ જી.

વગર વારંટે પકડવા બાબત.

૨૭ કોર્ટપણ પોલીસ અગલદાર માજીસ્ટ્રેટના હુકમ વગર તપ્ત વગર વારંટે હેઠળ લખેલા સખસને પકડવાને મુખત્યાર છે.

૧ જે સખસ હરકોઈ ક્રિમિનેલ જુન્હામાં સાખીલ થયો છે, માથજી જે સખસની ઉપર સદરહુ પ્રમાણે સાખીલ થયો છે એવી વાજખી ફરિયાદ કરવામાં આવી હોય,

આથવા ખાત્રી લામક ખગર મળી હોય આથવા વાજખી
શક રહેશે હોય તે સખસને,

૨ જે સખસના કબજામાં ધર ફોડવાનું કાંઇ ઓગર કા-
યદેસર કારણ વગર હોય તે સખસને; કાયદેસર કારણ
જાણીત કરવાનો બોનો તે સખસને ગાયે છે એમ સમ-
જવું.

૩ જે સખસને આ કાયદા વગાણે અથવા સ્થાનિક સર-
કારના હુકમથી ઢંઢેરો કાઢીને ગુન્હેગાર તરીકે પ્રસિધ્ધ
કર્યો હોય તે સખસને,

૪ આ ચોરીની મિલકત છે એવા વાજખી રીતે શક હોય
તેવી કાંઇપણ વસ્તુ જે સખસના કબજામાં જડે, અને
જેણે સદરહુ વસ્તુના સંબંધમાં કાંઇ ગુન્હો કર્યો છે એવો
વાજખી રીતે શક હોય તે સખસને,

૫ કોઇ પોલીસ અગલદારને પોતાનું કામ કરવામાં જે સ-
ખસ હરકત કરે તે સખસને, અથવા જે સખસ કાય-
દાસર પેહેરામાંથી નાશી ગયો હોય અથવા નાશી જ-
વાની કોશ્ચિસ કરતો હોય તે સખસને, અને-

૬ મલીકા માયાજગાની જમીનપરની અથવા દરીયાઈ ફોજ-
માંથી ફલાણે સખસ નાશી ગયો છે એવો વાજખી રીતે
શક હોય તે સખસને. (ફિ. પ્રો. કો. કલમ ૫૪)

૨૮ અને તેમજ જેના હવાલામાં કોઇ પોલીસ થાણું હોય તેવો
હરકોઇ અગલદાર હેઠળ લખેલા સખસોને પકડવાને અથવા પકડાવ-
વાને મુખત્યાર છે, એટલે-

(બી) સદરહુ આણાની હદમાં કોઇપણ સખસ પોતે નજરે
ન પડે એવો પુર્વોચાય કરતો માલમ પડે અને તે સ-
ખસ કાંઇ કાઝિજબલ ગુન્હો કરવાના હેતુથી સદરહુ
પુર્વોચાય કરે છે એવું માનવાનું કારણ પ્રસંગ હપરથી
ફોજાઈ હોય તે સખસને, અથવા-

(૧) સદરહુ યાચુની હદમાં જે સખસની પાસે પોતાના યજ્ઞરાતને માટે કાંઈ સાધન જણાવું નહીં હોય, અથવા જે પોતાને વિશે ખુસાસા બરેલા જવાબ આપી શકતો ન હોય તે સખસને, અથવા-

(૨) જે સખસને અપહરણ કરવાની, ધર ફાડવાની અથવા ચોરી કરવાની અથવા પ્રલાણી મિલકત ચોરીની છે એમ જણીને તે ચોરીની મિલકત લેવાની ટેવ છે એવી રીતે મશહુર હોય તે સખસને, અથવા જેને જળ રીંથી કઢાવવાની ટેવ છે અથવા જળરીંથી કઢાવવાનાં કારણુ સાર કોઈ સખસોને હાની કરવાનો ભય દેખાડવાની, અથવા હાની કરવાનો ભય દેખાડવાની કોઈશ કરવાની ટેવ છે એવી રીતે મશહુર હોય તે સખસને.

(કિ. પ્રો. કો. કલમ ૫૫)

૨૪ કોઈ સખસ જમીન નહીં લેઈ શકાય એવો અને કાગિન એમલ યુન્હો કોઈ ખાનગી સખસના દેખતાં કરે તો તે ખાનગી સખસ તેને પકડવાને મુખત્યાર છે, અને કોઈ સખસ યુન્હોગાર છે એવું જાહેરનામું કાઢ્યું હોય તો તેને પકડવાને કોઈ પણ ખાનગી સખસ મુખત્યાર છે.

સદરહુ પ્રગણે પકડેલા સખસને તેણે નકામી દીલ કર્યા વગર કોઈ પોલીસ અમલદારને સ્વાધિન કરવો, અથવા પોલીસ અમલદારની ગેરહાજરીમાં સદરહુ સખસને પાસેમાં પાસેના પોલીસ યાચુનાં લેઈ જવો.

(કી. પ્રો. કો. ક. ૫૪)

૩૦ વગર વારંટે પકડેલા સખસને કોઈ પણ પોલીસ અમલદારે તે કામની સધળી હકીકત જોતાં યોગ્ય હોય તે કરતાં વધારે વખત સુધી પેહેરામાં અટકાવી રાખવો નહીં, અને કોઈ ગાંજરૂટ-ને ખાસ હુકમ નહીં થયો હોય તો સદરહુ મુદત ચોવીસ કલાકથી વધારે હોવી ન જોઈએ.

(કી. પ્રો. કો. ક. ૬૧)

૩૧ જે સખસને પોલીસ અમલદારે પકડ્યો હોય તેનું પોતાનું

અતઃ સર્વિધા વગર, અથવા તેના જમીન લીધા વગર, અથવા કોઈ માણસદેવના ખાસ હુકમ વગર તેને છોડી મુકવો નહીં.

(કી. પ્રો. કો. ક. ૬૩)

ઠર જ્યારે કોઈ ગુન્હો કોઈ માણસદેવની હકુમતની સ્થાનિક હદમાં તે-માણસદેવની સમક્ષ કરવામાં આવે ત્યારે તે ગુન્હેગારને પોતે જ તે પકડવાને અથવા પકડવાનો કોઈ પણ સખસને હુકમ કરવાને, અને ત્યાર પછી જમીન લેવા સંબંધી આ કાયદા માંહેના ઠરાવોને અનુસરીને તે ગુન્હેગારને કેદ કરવાને તે માણસદેવ મુખત્યાર છે.

(કી. પ્રો. કો. ક. ૬૪)

શ્રી

પ્રકરણ ૪ થું.

હાજર થવાની જરૂર પાડવા વિશે પ્રોસેસો ખાખત તથા ઝાડો લેવા ખાખત.

૧ સમન્સ ખાખત.

૩૩ કોરટે કાઢેલો સમન્સ લખેલો તથા દુપ્લીકેટ જોઈએ, અને તે ઉપર શિકકો તથા અગલદારની સહી જોઈએ.

૩૪ સમન્સ પોલીસ અગલદારે બખવવો.

૩૫ સમન્સ કરેલા સખસને એક પ્રત આપીને અથવા આપવા માટે કાઢીને દ્યો એમ કહીને ખુદ તેની ઉપર બખવવો.

૩૬ જેને સમન્સ પોહોચે તેણે બીજી પ્રત ઉપર પોતાની સહી કરી આપવી તથા પોહોચ્યાની તારીખ લખી આપવી.

૩૭ સમન્સ કરેલો સખસ જડે નહીં તો તેના કુટુંબના પાકી હમરના કોઈ ગરદ માણસને તે સમન્સની નકલ આપીને સમન્સ બખવવો, અને તેણે તે પોહોચ્યાની સહી કરી આપવી.

૩૮ ઉપરની કલમ ૩૭ પ્રમાણે સમન્સ ન બખવાય તો સમન્સ કરેલો સખસ જે ઘરમાં રહેતો હોય તે ઘરના પ્રસિદ્ધ ભાગ હમર સમન્સની પ્રત ચોઢવી.

(૪૪)

૪૦ સભ્યની નોકરી ઉપર સભ્યની અમલદારની લેખી કાગ-
રીની મારફત અમલવે.

૪૦ સભ્યને કહેલા સખસ, જે કાર્ટે સમન્સ કાઢ્યો હોય તેની હકુમતની સ્થાનિક સીમાની બહાર રહેતો હોય તો તે જે માજિસ્ટ્રેટની હકુમતની સ્થાનિક સીમામાં રહેતો હોય તે માજિસ્ટ્રેટની મારફત અમલવે.

૨ વારંટ બાબત.

૪૧ વારંટ લખેલું હોવું જોઈએ, અને તે ઉપર કોર્ટનો શિકકો તથા અમલદારની સહી જોઈએ.

૪૨ વારંટ ઘણું ફરીને પોલીસ અમલદારના નામનું કાઢવું, પણ જે વારંટ તાપડતોળ બળવવાની જરૂર હોય અને કોઈ પોલીસ અમલદાર તુરત ગળતો ન હોય તો બીજા કોઈ સખસના નામનું કાઢવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

૪૩ વારંટ કાઢનારી કોર્ટની નજરમાં આવે તો તે વારંટ ઉપર શેરો લખીને એવું ફરમાવવાને મુખત્યાર છે કે—જો સદરહુ સખસ કોઈ અમુક વખતે અને પછી કોર્ટ બીજી રીતે ફરમાવે ત્યાં સુધી તે કોર્ટની આગળ હાજર રહેવા સાફ જોઈએ તેટલા જમીન સાથે ખત કરી આપે તો જે અમલદારના નામનું વારંટ કાઢવું હોય તે અમલદારે સદરહુ તારણ લેવું અને સદરહુ સખસને ખેડેરામાંથી છુટા કરવો.

૪૪ વારંટ બળવનારે જે સખસને પકડ્યો હોય તે સખસને વારંટનો સાર જણાવવો, અને તે સખસ કહે તો તેને તે વારંટ બતાવવું.

૪૫ વારંટ બળવનાર અમલદારે પકડેલા સખસને નકામી દીલ ન કરતાં જે કોર્ટની આગળ કાયદા પ્રમાણે રજુ કરવો જોઈએ તે કોર્ટની આગળ તેને આજુવો.

૩ પ્રેસેસો સંબંધી બીજી કાનુનો.

૪૬ જે બાબતમાં હાજર થવા સાર જુરુર અમલદાર આજે

શિવાય ખીજા કોઈ પણ સખસની હાજર સમન્સ કાઢવાનો કોઈ કોર્ટને આ કાયદા પ્રમાણે અધિકાર હોય તેવી હરકાદ બાબતમાં તે કોર્ટ સદરહુ સખસને પકડવા સાર, પોતાના કારણ લખીને વારંટ કાઢવાને મુખત્યાર છે.

અ જો સદરહુ સમન્સ કાઢતાં પેહેલાં અથવા તે કાઢ્યા પછી પણ તે સખસ હાજર થાય તેને માટે મુકરર કરેલા વખત પેહેલાં તે કોર્ટને એવું માનવાનું કારણ જણાય કે તે સખસ નાશી ગયોછે, અથવા તે સમન્સ નહીં માને તો, અથવા—

(બ) જો સદરહુ વખતે તે સખસ હાજર ન થાય અને તે સમન્સ પ્રમાણે હાજર થવાનું તેનાથી બની શકે એવે વખતે તે સમન્સ યોગ્ય રીતે બજાવ્યાની સાખી-તી થાય અને એ પ્રમાણે હાજર નહીં થયા બાબત કાંઈ વાજખી કારણ આપવામાં ન આવે તો.

(કો. પ્રો. કો. ક. ૯૦)

૪૭. સમન્સ અથવા વારંટ પ્રમાણે જે સખસ કોર્ટમાં હાજર થાય ત્યારે કોર્ટ તેને જામીન સાથે કે જામીન વગર એક વખત કરી આપવાનું ફરમાવવાને મુખત્યાર છે.

૪૮ હાજર થવાને કરી આપેલા ખતનો કરાર તોડેથી તેને વારંટથી પકડી ગંભાવવાનો હુકમ કાઢવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

૪ દસ્તાવેજ વગેરે રજુ કરવા સંબંધી. પ્રોસેસો કાઢવા બાબત તથા ઝાડો લેવા સંબંધી નિયમ.

૪૯ કોઈપણ કોર્ટને અથવા પોલીસ થાણાના અમલદારને પોતાની આગળ ચાલતા તપાસના કામમાં કોઈપણ દસ્તાવેજ અગર ખીજા વસ્તુ રજુ થવાની જરૂર છે એમ લાગે તો જે સખસના કબજામાં તે દસ્તાવેજ અથવા ખીજા વસ્તુ હોય તે રજુ કરવાને માટે સમન્સ કરવાને સદરહુ કોર્ટ, અથવા તે બદલ લખેલો હુકમ કરવાને સદરહુ અમલદાર મુખત્યાર છે.

૫૦. હપરની કલમ પ્રમાણે જે સખસને ફરતાવેજ અથવા ખીજ વસ્તુ રજુ કરવાનું ફરમાવ્યું હોય તે સખસ તે રજુ કરશે નહીં એમ માનવાનું કોરટને કારણ જણાય ત્યારે, અથવા—

સદરહુ ફરતાવેજ અથવા ખીજ વસ્તુ ફલાણા સખસના ક-અબ્જમાં છે એવું કોર્ટના જાણવામાં ન હોય ત્યારે, અથવા—

સામાન્ય રીતે કામની મતલબ ઓડો લેવાથી અથવા જઈને જોવાથી સરશે એવું કોર્ટની નજરમાં આવે ત્યારે,

તે કોર્ટ ઓડો લેવાનું વારંટ કહાડવાને મુખત્યાર છે.

૫૧. ઓડો લેવા જનાર અમલદારે જે અથવા વધારે આગર-દાર માણસોને સાથે રાખીને ઓડો લેવો. અને જપ્ત કરેલી સબ-જી ચીજોની એક યાદી કરી તેના ઉપર તે સાહેબોની સહી લેવી. આવી રીતે જેના ઘરનો ઓડો લેવાનો હોય તેને ઓડો લેતી વખત સાથે રહેવા દેવો.

—*—

શ્રી

પ્રકરણ ૫ મું.

તપાસ કરવાના પોલીસના અધિકાર બાબત.

૫૨. પોલીસ થાણાના અમલદારને કોઈ કાગિજેબલ (વગર વારંટે પોલીસ પકડી શકે એવા) ગુન્હાની ખબર મળે તે હકીકત ઠરેલા નમુનાની બુકમાં નોંધવી.

૫૩. કાગિજેબલ ગુન્હાની તપાસ વગર વારંટે કરવાનો અધિકાર પોલીસ થાણાના અમલદારને છે. જે ગુન્હામાં તપાસ કરવાનો પુરતો સખબ નથી એમ ખબર મળ્યા ઉપરથી જણાય તો તે તપાસ કરવાની જરૂર નથી.

૫૪. કાગિજેબલ ગુન્હાની તપાસ સાર, જે સખસ તે કામની હકીકતથી વાકેફગાર છે એમ જણાય તેને લેખી હુકમ કરીને બોલાવવાનો થાણાના અમલદારને અધિકાર છે, અને એ પ્રમાણે આવેલા સખસની મુખ જુગાની લેવાને તે મુખત્યાર છે.

૫૫. મરતી વખતે કહેલા મજકુર શિવાય ખીજે જે મજકુર પોલીસ અમલદાર પાસે કાગિજેબલ ગુન્હાની તપાસ ચાલતી હોય

ત્યારે તેને કાંઈ પણ સખસે કહ્યો હોય તેનો કાંઈ પણ મજકુર લખી લેવામાં આવ્યો હોય તો તે મજકુર કહેનાર સખસે તે ઉપર સહી કરવી નહી, અથવા તે તોહોગતવાળાની વિરુદ્ધ પુરાવા તરીકે વાપરવો નહી.

૫૬ આરોપી ગુન્હો કબુલ કરે એટલા માટે તેને કાંઈ લાલચ દેખાડવી નહી અથવા ધમકી આપવી નહી.

૫૭ પોલીસ તપાસમાં કાંઈ આરોપી ગુન્હાની કબુલત કરતો હોય તો તેને નજીકના માલ્ટ્રેટ તાસે કબુલત જવાખ થવા સાથે મોકલવો. માલ્ટ્રેટ તે પોતાની આગળ આવે એટલે તે જો કહે તે બરાબર રીતે લખી લેવું અને તેને વાંચી સંભળાવી તથા સમજાવી તે ઉપર તેની સહી લીધા બાદ તેની નીચે માલ્ટ્રેટ નીચે પ્રમાણે શેરો લખી સહી કરવી.

“મને લાગે છે કે આ કબુલત આરોપીએ રાજી ખુશીથી કરી છે. આ મારી સગક્ષ તથા મારા સાંભળતાં લીધી છે અને આ કબુલત કરનાર સખસને તે વાંચી સંભળાવી છે, અને તે ખરી છે એવો તેણે અંગીકાર કર્યો છે, અને તેણે કહેલા મજકુરનો પુરેપુરો તથા ખરેખરો હેવાલ તેમાં છે.”

૫૮ આરોપીને પકડ્યા પછી ચોવીશ કલાકની અંદર તપાસ પુરો ન થાય, અને વધારે તપાસ કરવાની અગત્ય હોય તથા તોહોગત પાકા આધાર વાળું છે એમ માનવાને સમર્થ હોય તો આરોપીને વધારે વખત અટકાયતમાં રાખવા માલ્ટ્રેટ પાસેથી મંજૂરી મેળવવી જોઈએ. વગર મંજૂરીએ ચોવીસ કલાક કરતાં વધારે અટકાયતમાં રાખવા પોલીસ અમલદારને અધિકાર નથી.

૫૯ પોલીસ તપાસ પુરો થઈ રહે એટલે નમુના પ્રમાણે તખ્તો ભરી આરોપીને યોગ્ય માલ્ટ્રેટ તરફ કમીટ કરવો.

૬૦ કાંઈ પણ ચાણાના પોલીસ અમલદારને એવી ખબર મળે કે—

(અ) કોઈ સખસે આગધાત ક્યો છે, અથવા—

(બ) કોઈ સખસને કોઈ ખીન્ન સખસે અથવા કોઈ જન-
નવરે ગારી નાંખ્યો છે. અથવા કોઈ સખસ સંચાથી
અથવા અકસ્માતથી મરણ પામ્યો છે, અથવા—

(ક) કોઈ સખસ એવી રીતે મરણ પામ્યો છે કે તે ઉપ-
રથી કોઈ ખીન્ન સખસે ગુન્હો કર્યાનો વાજખી શક
ઉત્પન્ન થાય છે,

એટલે તુરત તે અગલદારે પાસેમાં પાસેના માછરૂંટને ખબર
આપવી. અને પોતે જે જગ્યાએ સદરહુ મરેલા સખસનું મડદું હોય
તે જગ્યાએ જવું, અને ત્યાં પડોશમાંના એ અથવા વધારે આગરદાર
રેહેવાશીઓની સમક્ષ તપાસ કરીને મોતનાં દેખાઇતાં કારણોનો રિ-
પોર્ટ તૈયાર કરવો. અને તેમાં તે મુદ્દા ઉપર જે જખમ, ભાગેલા
અવયવ, અગદાયની તથા તુકશાનની ખીજ નિશાનીઓ માલમ પડે
તેનું વર્ણન કરવું. તથા શી રીતે અથવા કેવાં (જે હોય તે) શસ્ત્રો
વડે અથવા હથિયાર વડે સદરહુ નિશાનીઓ કરેલી જણાય છે તે
લખવું. તે રિપોર્ટ ઉપર પોલીસ અગલદારે તથા ખીન્ન સખસોએ
સહી કરવી, અને માછરૂંટ તરફ મોકલી દેવો. જ્યારે મોતનાં કારણ
સંબંધી શક હોય ત્યારે મડદું પાસેના સિવિલ સરજન તરફ મોકલવું.
અને શક ન હોય તો બાળવાની અથવા ઘાટવાની પરવાનગી આપવી.

૬૧ નાનકાગિજેબલ ગુન્હાની તપાસ કરવાનો પોલીસ થાણાના
અમલદારને અધિકાર નથી. તેવી કોઈ ફરિયાદ પોતાની પાસે આવે
તો ફરિયાદીને યોગ્ય માછરૂંટ તરફ જવા ફરમાવવું.

૬૨ યોગ્ય માછરૂંટના હુકમથી નાનકાગિજેબલ ગુન્હાની
તપાસ પોલીસ અગલદારે કરવાને હરકત નથી.

શ્રી.

પ્રકરણ ૬૬.

ફરિયાદ થયા ઉપરથી માલુમ્મોટોએ આગળ કામ

કેવી રીતે ચલાવવું તે આખતની હકીકત.

૬૩ માલુમ્મોટની પાસે ફરિયાદ આવે એટલે તે પોતાના અધિકારની છે કે નહીં તે જોવું. જો અધિકારની ન હોય તો તેણે તે ફરિયાદ યોગ્ય કોર્ટની આગળ રજુ કરવા સાર તેના ઉપર તે મતલબનો શેરો લખી પાછી આપવી. અને પોતાના અધિકારની હોય તો ફરિયાદ કરનારને પ્રતિજ્ઞા આપી તે ફરિયાદ ખરી કરી લેવી, અને તેના ઉપર તેની સહી લેવી તથા માલુમ્મોટે રખડની સહી કરવી. ફરિયાદ મોટથી કરવામાં આવી હોય તો તુરત ફરિયાદીની કસમ ઉપર જુગ્યાની લેવી, અને તે ઉપર ફરિયાદીએ અને માલુમ્મોટે સહી કરવી.

૬૪ જે માલુમ્મોટની આગળ ફરિયાદ કરી હોય તેને ફરિયાદીની જુગ્યાની ઉપરથી અથવા તેની અરજ ઉપરથી આગળ કામ ચલાવવાનો પુરતો સળળ નથી એવું તેની નજરમાં આવે તો ફરિયાદ કાઢી નાંખવાને મુખત્યાર છે.

૬૫ આગળ કામ ચલાવવાનો પુરતો સળળ છે એમ માલુમ્મોટને જણાય, તો પ્રથમ સમન્સ નીકળવો જોઈએ એવો તે મુકરદમો જણાય તો તોહોમતવાળો હાજર થાય એટલા માટે માલુમ્મોટે તેના ઉપર સમન્સ કાઢવો. અને પ્રથમજ વારંટ નીકળવું જોઈએ એવો તે મુકરદમો જણાય તો તોહોમતવાળાને પોતાની આગળ અમુક વખતે પકડી મંગાવવા સાર વારંટ કાઢવાને (અથવા પોતાને યોગ્ય લાગે તો સમન્સ કાઢવાને) તે માલુમ્મોટ મુખત્યાર છે.

ખુલાસો—પણ કરીને પ્રથમજ વારંટ નીકળે એવા કયા કયા પ્રકારના ગુન્હાઓ છે તે કેટલાક નીચે જણાવવામાં આવે છે.

(ક્રીમીનલ કોડ. છે. ઉપરથી)

- ૧ રાજ્ય વિરૂદ્ધ ગુન્હાઓ.
- ૨ જમીનપરની તથા દરિઆમાં ફેંજ સંબંધી ગુન્હાઓ.
- ૩ ખોટા પુરાવા તથા સરકારી ઈનસાફ વિરૂદ્ધ ગુન્હાઓ.
- ૪ સરકારી શિક્કા તથા સ્ટાંપ સંબંધી ગુન્હાઓ.
- ૫ માણસની જીંદગી સંબંધી ગુન્હાઓ.
- ૬ ગર્ભપાત સંબંધી ગુન્હાઓ.
- ૭ ગદાબચા સંબંધીના ગુન્હા.
- ૮ મનુષ્ય હરણુ તથા મનુષ્ય નયન સંબંધીના ગુન્હા.
- ૯ ચોરી, જળરાંધથી કઢાવવું, વિશ્વાસઘાત, ઠગાઈ, અપહરણુ ડાકાઢી વગેરે.

ટીપ—સમન્સ અને વારંટ કેવી રીતે કાઢવાં તથા સગન્સને બદલે વારંટ ક્યારે કાઢી શકાય તે બાબતની હકીકત પ્રકરણ ૪ થા માં દરશાવી છે.

૬૬ મુદત પ્રમાણે આરોપી સગન્સ અગર વારંટ ઉપરથી (જે-મે હોય તે રીતે) કોર્ટ આગળ હાજર થાય એટલે માજિસ્ટ્રેટે આગળ કાગ ચલાવવું.

સગન્સનો મુકરદમો હોય તો સમનના મુકરદમાના નિયમ પ્રમાણે અને વારંટનો મુકરદમો હોય તો વારંટના મુકરદમાના નિયમ પ્રમાણે કાગ ચલાવવું. (જુઓ કલમ ૭૫ થી ૮૮ સુધી.)

૬૭ સર્વે ફાજદારી કામમાં સાક્ષીદારની જુબાનીઓ અને તે-હોમતવાળાની હકીકત બુદ્ધી કોર્ટમાં માજિસ્ટ્રેટે મોઢેથી પુછીને લખી લેવી જોઈએ. તે સાક્ષીદારની જુબાનીઓ ઘણું કરીને સવાલ જવાબની રીતથી ન લખતાં હકીકતના રૂપમાં લખી લેવી. અને તે-હોમતદારની જુબાની પ્રશ્નોત્તર રૂપે લખી લેવી જોઈએ.

૬૮ બ્યારે કામની જુબાની માજિસ્ટ્રેટે પોતે લખી લીધી ન હોય ત્યારે એકશી ચાલતી વખતે તે સાક્ષીદાર શું કહે છે તથા તે-હોમતવાળો શું કહે છે તેનું માજિસ્ટ્રેટે એક ટીપ્પણ કરી મુકવું જોઈ છે. એ ટીપ્પણ માજિસ્ટ્રેટે પોતે પોતાના હાથથી લખી તેના

ઉપર પોતાની સહી કરવી ને તે કામના કાગળોમાં સામેલ કરવું.

૬૯ પુરાવો લીધા ઉપરથી આરોપીએ ગુન્હો કર્યો છે એમ પ્રથમદર્શનિક સાબીત થાય અને જો તે વારંટનો મુકદ્દમા હોય તો આરોપી ઉપર, તોહોમતનામું લખી તેને વાંચી સંભળાવવું. અને તે તોહોમતનામા પ્રમાણે ગુન્હો કર્યો છે કે કેમ તે અખત તેને પુછી તે જ અચાવ કહે તે લખી લેવો અને તેનો જ કાંઈ સાક્ષી પુરાવો હોય તે લેવો. એકંદર પુરાવા ઉપરથી તેણે ગુન્હો કર્યો છે એમ સાબીત થાય તો ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ કરી, પોતાના અધિકાર અને તે ગુન્હાને માટે કાયદામાં જે શિક્ષા ફરમાવી હોય તે ઉપર નજર રાખી તેને યોગ્ય તે પ્રમાણે શિક્ષા કરવી. અને ગુન્હો નાસાબિત થાય તો નાસાબીત થયાનો ઠરાવ કરી આરોપીને છોડી મુકવાનો હુકમ કરવો.

ટીપ—ફેસલો કેવી રીતે લખવો અને તેમાં શો શો મજકુર જોઈએ તથા તોહોમતનામામાં શો શો મજકુર જોઈએ તે આગળ પ્રકરણ ૭ માં બતાવવામાં આવ્યું છે.

૭૦ સાક્ષીદારની જુજાની પ્રતિજ્ઞા ઉપર લખી લેવી.

૭૧ આરોપીની જુજાની વગર પ્રતિજ્ઞાએ લખી લેવી.

૭૨ આરોપીની જુજાની પુરી થઈ રહ્યા પછી તેના ઉપર તેની સહી લેવી. તથા માજિસ્ટ્રેટે રજૂની સહી કરવી. અને તે જુજાની નીચે હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે શેરો લખી માજિસ્ટ્રેટે સહી કરવી.

“આ જુજાની મેં જાતે લીધી છે (અગર કારકુન પાસે લેવરાવી હોય તો આ જુજાની મારા સગલ તથા મારા સાંબળતાં લીધી છે) તથા તોહોમતવાળાએ કહેલા મજકુરનું પુરેપુરું તથા ખરું ખ્યાન તેમાં છે.”

૨. સમન્સના અને વારંટના મુકદ્દમા એટલે શું

૭૩ “સમન્સનો મુકદ્દમા” એટલે—જે ગુન્હાને માટે જ મહિનાથી વધારે મુદત સુધી કેદની શીક્ષા ન કરી સકાય તેવા ગુન્હા

સંબંધી કાંઈ મુકરદમો.

૭૪ પાઈદનો મુકરદમો એટલે—જે ગુન્હા ખાખત મોતની અવધ સમુદ્ધારની અવધો છ મહિનાથી વધારે મુક્ત સુધી કેદની શિક્ષા કરી સંકાય તેવા ગુન્હા સંબંધી કાંઈ મુકરદમો.

૩ સમન્સના મુકરદમાઓનો માહરસ્ટ્રેટોએ

ધનસાફ કરવા ખાખત.

૭૫ સમનના મુકરદમાઓનો ધનસાફ કરતી વખતે માહરસ્ટ્રેટોએ હેફળ લખેલી રીત પ્રમાણે કામ ચલાવવું.

૭૬ માહરસ્ટ્રેટની આગળ તોહોમતવાળો હાજર થાય એટલે જે ગુન્હાતું તોહોમત તેની ઉપર આવ્યું હોય, તે ગુન્હાની વિગત તેને કહી જણાવવી અને તેને પુછવું કે તમારી ઉપર ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ શા સાફ નહી કરવો જોઈએ તેનું કાંઈ કારણ બતાવવાનું છે? તોહોમતદાર ગુન્હો કર્યાનું કબુલ કરે તો તેની કબુલત બની શકે તેટલે સુધી તેણે વાગરેલા શબ્દોમાં નોંધી લેવી, અને તેની ઉપર ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ શા સાફ નહી કરવો જોઈએ તેનું પુરતું કારણ તે ન બતાવે તો તેના ઉપર ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ માહરસ્ટ્રેટ કરવો.

૭૭ તોહોમતવાળો સદરહુ પ્રકારની કાંઈ કબુલત ન કરે તો માહરસ્ટ્રેટ ફરીયાદીની વાત સાંભળવી. અને ફરીયાદનું કામ ચલાવવાની પુખ્તીમાં જે પુરાવો રજુ કરવામાં આવે તે સધળો લેવો, અને વળી તોહોમતવાળાની વાત સાંભળવી તથા તે પોતાના જવાબમાં જે પુરાવો રજુ કરે તે સધળો લેવો. એકંદરે પુરાવા ઉપરથી એવું હરે કે તોહોમતવાળો તકશીરવાન નથી તો માહરસ્ટ્રેટ ગુન્હો નાસાબીત થયાનો ઠરાવ કરવો. અને તોહોમતવાળો તકશીરવાન છે એવું હરે તો તેની ઉપર કાયદા પ્રમાણે શિક્ષાનો હુકમ કરવો.

૭૮ સમનના મુકરદમામાં પદ્ધતિ પ્રમાણે તોહોમતનાઈ તૈયાર કરવાની જરૂર નથી.

૭૮ ફરીયાદીએ ઓપરથી સમન-સંક્રાંતિ હોય અને કાર્ટે ક્રાઇમીઆલ નીએલા દિવસે ફરીયાદી કન્ટ્રી ન થાય તો ગાલ્સ્ટ્રેટ ટોહોમતવાળાની ઉપર ગુન્હો નાસાખીત થયાનો ઠરાવ કરવેલ પાછા કાંઈ કરણ આપે પોતે તે કામની સુનાવણી ખીજ કાઢ દિવસ સુધી સુદતલી રાખવાનું યોગ્ય ધારે તો તેમ કરવું નહીં.

૮૦ સમનના મુકરદમાના કાઢપણ કાગમાં હેવટનો હુકમ થતાં જહેલાં કાઢપણ વખતે જો ફરીયાદી ગાલ્સ્ટ્રેટની એવી ખાત્રી કરી આપે કે પોતાની ફરીયાદ પાછી લાઇ સેવાની પોતાને પરવાનગી આપવાને પાકાં કરણ છે, તો તે ફરીયાદ પાછી લેઇ સેવાની તેને પરવાનગી આપવાને તે ગાલ્સ્ટ્રેટ મુખત્યાર છે. અને તે ઓપરથી ટોહોમતવાળાની ઉપર ગુન્હો નાસાખીત થયાનો ઠરાવ કરવો.

૮૧ સમનના મુકરદમા પેટ્ટી ફરીયાદ ઓપરથી ચલાવેલા કોર્ટ પણ મુકરદમામાં ગાલ્સ્ટ્રેટ ગુન્હો નાસાખીત થયાનો ઠરાવ કરે અને તેની નજરમાં એવું આવે કે ફરીયાદ નજીવી અથવા તરદી આપે એવી છે તો તેની ગરજમાં આવે તો તે ગાલ્સ્ટ્રેટ ગુન્હો નાસાખીત કર્યાના પોતાના હુકમથી ટોહોમતવાળાને (અથવા જ્યારે એક કરતાં વધારે ટોહોમતવાળા હોય ત્યારે તેમાંના દરેકને) ધણામાં ધણા પચાસ રૂપીઆ સુધી પોતે યોગ્ય ધારે તેટલો નુકશાનીનો અવેજ આપવાનું ફરીયાદીને ફરમાવવાને મુખત્યાર છે.

આ પ્રમાણે જે રકમ આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે તે રકમ જાણે દંડ હોય એવી રીતે વસુલ થઇ શકશે; પણ એવું ઠરાવ્યું છે કે તે રકમ વસુલ ન થઈ શકે તો જે કેદ ઠરાવવી તે આસાન હોવી જોઈએ. અને ધણામાં ધણી ત્રીસ દિવસ સુધીની જેટલી સુદત માલ્સ્ટ્રેટ ફરમાવે તેટલી સુદત સુધીની હોવી જોઈએ.

(ફી. પ્રો. કો. કલમ ૨૫૦)

વિશેષ સમજીતની ટીપ-આ રાજ્યના કાયદા પ્રમાણે ઉપર મસાણેની રકમ નહીં આપનારને કેદમાં સજા શક્ય નહીં. (જુઓ સે. નં. ૧૦ પ્રો. કો. ૪-૮૧)

વ. કો. સ. નં. ૧૦ તા. ૧-૪-૮૧.

અમારા તરફ એક અધિકારી તરફથી લખાઇ આવ્યું છે કે નકામી તથા તરદી થવા જેવી કોઈ માણસ ફરીયાદ કરશે તો કી. પ્રો. કોડની કલમ ૨૫૦ પ્રમાણે જેના ઉપર એવી ફરીયાદ કરવામાં આવશે, તે માણસને નુકશાન અપાવવું કે નહીં? આ બાબતના લખાણ લગત આ તરફથી હજુર લખતાં તેમના તરફથી જા. નં. ૪૮૬ તા. ૫-૩-૮૧ નો શેરો આવ્યા પ્રમાણે ન્યાય ખાતાના સર્વ અધિકારીઓને ખબર આપવામાં આવે છે કે કોઈ માણસ કોઈના ઉપર નકામી અને વિના કારણ તરદી આપવા લાયક ફરીયાદ કરે તો તેવી ફરીયાદ કરનાર પાસેથી કી. પ્રો. કોડની કલમ ૨૫૦ ઉપર નજર રાખી રૂ. ૫૦ સુધી જે માણસ ઉપર એવી ફરીયાદ કરવામાં આવશે તે માણસને અપાવવાનો પ્રત્યેક કોર્ટને અધિકાર છે. આ પ્રમાણે કોઈ માણસ પાસેથી અપાવવાની રકમ તેની જંગમ મિલકતમાંથી વસુલ કરવી. અને તે રકમ વસુલ થવા જેવી ન હોય તો તે બદલ તે માણસને દીવાની અગર ફાજદારી તુરંગમાં કેદમાં રાખવો નહીં.

ખરશેદજી ફસ્તમજી.

ચીફ જસ્ટીસ.

—+*~*~*+—

૪ વારંટના મુકદમાઓનો માણસ્ટ્રોટોએ

ઈનસાફ કરવા બાબત.

૮૨ વારંટના મુકદમાઓનો ઈનસાફ કરતી વખતે માણસ્ટ્રોટોએ ફેફળ લખેલી રીત પ્રમાણે કામ ચલાવવું.

૮૩ બપોરે માણસ્ટ્રોટની આગળ તોફાનગતવાળો કાજર થામ એટલે માણસ્ટ્રોટ ફરીયાદી જે કહે તે સાંભળવું અને ફરીયાદનું કામ

મહાવવાના ટેકામાં જે પુરાવો રજુ કરવામાં આવે તે સમજાશે એવો.

૮૪ ઉપર હહેલા પુરાવા ઉપરથી અને પોતાને જરૂર લાગે એવી તોહોમતવાળાની જુગાની લીધા ઉપરથી જે માહિતી એવું ઠરાવે કે તોહોમતવાળાની વિરૂદ્ધ એવી કાંઈ બાબત સાબીત કરવામાં આવી નથી કે જે તોડી પાડવામાં ન આવે તો તેની ઉપર ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ કરવાનું બ્યાજળી થાય, તો માહિતી તેને છોડી મુકવો. (કી. પ્રો. કો. ક. ૨૫૩)

૮૫ પુરાવો તથા જુગાની લીધા ઉપરથી માહિતીની નજરમાં એમ આવે કે આ બાબત પ્રમાણે ઇનસાફ થઈ શકે એવા જે ગુન્હાનો ઇનસાફ કરવાનો પોતાને અધિકાર છે તથા જે બાબત પોતાના મત પ્રમાણે યોગ્ય શિક્ષા કરી શકશે તેવો કાંઈ ગુન્હો તોહોમતવાળાએ ક્યો છે એવું અનુમાન કરવાનો સમજાય છે તો તે માહિતી તોહોમતવાળાની ઉપર એક તોહોમતનામું લખીને તૈયાર કરવું.

(કી. પ્રો. કો. ક. ૨૫૪)

૮૬ તે તોહોમતનામું તેને વાંચી સંભળાવવું તથા સમજાવવું, અને તેને પુછવું કે તું તકશીરવાન છે કે તારે કાંઈ જવાબ કરવાનો છે? “તકશીરવાન છું” એવો તે જવાબ આપે તો તે લખી લેવો અને તે ઉપરથી પોતાની નજરમાં આવે તો માહિતી તેની ઉપર ગુન્હો સાબીત થયાનો ઠરાવ કરવાને મુખત્યાર છે.

૮૭ જે તોહોમતવાળો “તકશીરવાન છું” એવો જવાબ ન આપતાં પોતાનો ઇનસાફ થવો જોઈએ એમ જાહેર કરે તો તેને પોતાનો પુરાવો રજુ કરવા ફરમાવવું અને રજુ કરે તે પુરાવો માહિતી લેવો. એકંદરે પુરાવા ઉપરથી તોહોમતવાળો તકશીરવાન નથી એમ ઠરાવે તો માહિતી ગુન્હો નાસાબીત થયાનો ઠરાવ કરવો અને તકશીરવાન છે એમ ઠરાવે તો તેણે કાયદા પ્રમાણે તેની ઉપર શિક્ષાનો કુકમ કરવો.

૮૮ ફરિયાદ ઉપરથી કામ ચલાવવા માંડ્યું હોય અને મુકદ્દમાની સુનાવણી માટે મુકદ્દર કરેલો કાંઈ પણ દિવસ ફરિયાદી ગેરહાજર રહે.

જે હોય અને ગુન્હો કલમ પ્રમાણે ખંડી વાળવાનો અધિકાર હોય તે તોહોમતનામું તેના કર્યાની આગળ કોઈ પણ વખતે પોતે દુરસ્ત ધારે તો માહુરદેટ તોહોમતવાળાને છોડી મુકવાને અખત્યાર છે.

શ્રી.

પ્રકરણ ૭ મું.

તોહોમતનામાં તથા ફેસલા આપત.

૧ તોહોમતનામાં આપત.

૮૯ તોહોમતનામાં હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે મજકુર લખવો જોઈએ.

- ૧ ગુન્હો કદ તારીખે અગર અરસામાં કયા વખતે કર્યો તે હકીકત.
- ૨ ગુન્હાનું નામ, અગર મુકરર નામ નહી હોય તો તે ગુન્હા સંબંધી સમજી શકાય તેવું વર્ણન.
- ૩ જે કાયદાની જે કલમ પ્રમાણે શિક્ષા થઈ શકે એમ હોય તે કાયદાનું નામ તથા તેની કલમ.
- ૪ કોઈ સખસની વિરુદ્ધ તે ગુન્હો કરવામાં આવ્યો હોય તો તે સખસ સંબંધી અથવા (કોઈ વસ્તુની આપતમાં ગુન્હો કરવામાં આવ્યો હોય તો) તે વસ્તુ સંબંધી નેટલી વિગત તોહોમતવાળાની ઉપર મુકેલા તોહોમતની આપત વિશે તેને ખબર આપવાને વ્યાજબી રીતે બસ થાય તેટલી વિગત તોહોમતનામાં લખવી.

૨. ફેસલા આપત.

- ૯૦ ફેસલામાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે મજકુર લખવો જોઈએ.
- ૧ જે મુદ્દાની વાત અથવા વાતો ફરિયાસની હશે તે મુદ્દા.
- ૨ તે મુદ્દા વિશે કરેલો ફરાવ.

૩ તે ઠરાવનાં કારણ.

૪ તોહોમતવાળાની ઉપર જે ગુન્હો ક્યો હોય તે ગુન્હો.

૫ જે કાયદા પ્રમાણેનો ગુન્હો હોય તે કાયદો તથા
ગુન્હાની કલમ.

૬ શિક્ષાનો હુકમ ક્યો હોય તો તે શિક્ષા.

૯૧ ફેસલો અમલદારે જાતે લખવો, અને ફેસલો વાંચી સં-
જ્ઞાવતી વખતે અમલદારે યુક્તી કોટમાં તેના ઉપર તારીખ નાં-
ખીને સહી કરવી.

૯૨ ઠરાવ આપવા ઇનસાફી આપેલો હુકમ પ્રથમ લખ્યા
વગર પ્રસિદ્ધ કરવો નહી.

શ્રી.

મકરણ ૮ મું.

રાજનામાં કયા કયા કામમાં લેઇ શકાય તે બાબત.

૯૩ જુજવી ચોરી દશ રૂપીઆની અંદરની તથા સામાન્ય
મારામારી તથા ગાળાગાળી વગેરે પરચુરણ કામમાં ફરીયાદી રા-
જનામું આપે તો તે લેવાને ફાજદારીના કામદાર મુખ્યત્વાર છે.

(સ્થાનિક કાયદા પ્રમાણે)

૯૪ રાજનામાં લેવા સંબંધમાં બ્રિટીશ પ્રોસીજરકોડમાં નીચે
પ્રમાણે નિયમ છે:—

૧ આ નીચે આપેલા પત્રકના પેહેલા બે કોટમાં હિં-
દુસ્તાનના ફાજદારી કાયદાની જે કલમોનું વર્ણન કર્યું
છે, તે કલમો મુજબ શિક્ષા કરવા લાયક ગુન્હાઓ તે
પત્રકના ત્રીજા કોટમાં કહેલા સખસોને માંડી વા-
ળવાનો અધિકાર છે. (કી. પ્રો. કોડની કલમ ૩૪૫)

ગુન્હો.	હિંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદાની કલમો.	જે સખસને ગુન્હો માંડી વાળવાનો અધિકાર છે તે સખસ.
૧	૨	૩
ધર્મ સંબંધી કોઇ પણ સખસનું દીકરું દુખાવવાના પાત્રા ધરાવતી કાંઈ શબ્દો બોલવા વગેરે.	૨૯૮	ધર્મ સંબંધી જે સખસનું દીકરું દુખાવવાનો ધરાવે છે તે સખસ.
વ્યથા કરવી.	૩૨૩ ૩૩૪	જે સખસને વ્યથા કરી હોય તે સખસ.
હરકોઈ સખસને ગેરવાજબી અટકાવ કરવો અથવા કેદ કરવો.	૩૪૧ ૩૪૨	જે સખસને અટકાવ કર્યો હોય અથવા કેદ કર્યો હોય તે સખસ.
હુમ્મો અથવા સાપરાધ બળ વાપરવું.	૩૫૨ ૩૫૫ ૩૫૮	જે સખસનો ઉપર હુમ્મો કર્યો હોય અથવા સાપરાધ બળ વાપર્યું હોય તે સખસ.
કાયદાવિરૂદ્ધ જજરાધર્મી મનુરી કરાવવી.	૩૭૪	જે સખસ પાસે જજરાધર્મી મનુરી કરાવી હોય તે સખસ.
ગિલાડ-જ્યારે જે હાની અથવા નુકશાન કરવામાં આવે તે ફક્ત કોઇ ખાનગી સખસને કર્યું હોય ત્યારે.	૪૨૬ ૪૨૭	જે સખસને હાની અથવા નુકશાન કરવામાં આવે તે સખસ.
સાપરાધ પ્રવેશ. અહિ પ્રવેશ.	૪૪૭ ૪૪૮	જે મિલકતમાં પ્રવેશ કર્યો હોય તે મિલકત જે સખસના કબજામાં હોય તે સખસ.

નોકરી કરવાનો કરાર સાપરાધ રીતે તોડવો.	૪૯૦ ૪૯૧ ૪૯૨	જે સખસની સાથે ગુન્હે- ગારે કરાર કર્યો હોય તે સખસ.
છીનાળુ. સાપરાધ ઈરાદાથી કોઈ પરણેલી સ્ત્રીને ફોસલાવી જવી અથવા લઈ જવી અથવા રોકા રાખવી.	૪૯૭ ૪૯૮	જે સ્ત્રી હોય તેનો ધણી.
આગર લેવી. કાંઈ આગત આગર લે- વા જેવી છે એવું બાણીને તે છાપી અથવા કોતરવી. છાપેલી અથવા કોતરે- લી વસ્તુમાં આગર લે- વા જેવી છે એવું બાણી- ને તે વેચવી.	૫૦૦ ૫૦૧ ૫૦૨	જે સખસની આગર લી- ધી હોય તે સખસ.
સમાધાનીનો બંગ કરાવ- વાના ઇરાદાથી તિરસ્કાર કરવો.	૫૦૪	જે સખસનો તિરસ્કાર ક- ર્યો હોય તે સખસ.
સાપરાધ ધમકી, બ્યારે તે ગુન્હે સાત વરસની કેદની શિક્ષા કરવા લા- યક ન હોય ત્યારે.	૫૦૬	જે સખસને ધમકી આ- પી હોય તે સખસ.

૨ યુદ્ધિપૂર્વક વ્યથા કરવાનો અથવા યુદ્ધિપૂર્વક ગદાવ્યથા કરવાનો, અથવા જીંદગી બેખમમાં આવે એવું કાંઈ કામ કરીને વ્યથા અથવા ગદાવ્યથા કરવાનો જે ગુન્હે હિંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદાની કલમ ૩૨૪ મી અથવા ૩૩૫ મી અથવા ૩૩૭ મી અથવા ૩૩૮ મી કલમ પ્રમાણે શિક્ષા કરવા લાયક છે તે ગુન્હે, જે સખસને વ્યથા કરી હોય તે સખસને, જે કોર્ટની આગળ તે ગુન્હે આગત કાંઈપણ ફરિયાદનું કામ ચાલુ હોય તે કોર્ટની

(૧૪૪)

રળ સેધને માંડી વાળખતો અધિકાર છે.

૩ ઉપર લખેલા જે ગુન્હા માંડી વળાય છે, તે ગુન્હામાં મદદગારી કરવાનો ગુન્હો અથવા તેની કોશીશ કરવાનો ગુન્હો પણ માંડી વાળી શકાય છે.

૯૪ અ સમનના મુકદ્દમામાં એટલે જે ગુન્હામાં છ મહિના કરતાં જરૂરી શિક્ષા કરી શકાય નહીં તેવા કોઇ પણ કાગમાં છેવટનો હુકમ થતાં પેહેલાં કોઇ પણ વખતે જો કોઇ ફરીયાદી માછરૂટની એવી ખાત્રી કરી આપે કે પોતાનો ફરીયાદ પાછી લેઇ લેવાની પોતાને પરવાનગી આપવાનાં પાકાં કારણ છે, તો તે ફરીયાદ પાછી લેઇ લેવાની પરવાનગી આપવાને (કામ ચલાવનાર) માછરૂટ મુખત્યાર છે. અને તે ઉપરથી તોહોમતવાળાની ઉપર ગુન્હો નાસાળીત થવાનો ઠરાવ કરવો. (કી. પ્રો. કો. ક. ૨૪૮)

ટીપ— કલમ ૯૪ તથા ૯૪ અ મુજબ ગુન્હો માંડી વાળવાનું ફળ એવું થશે કે તોહોમતવાળાની ઉપર ગુન્હો નાસાળીત થવાનો ઠરાવ થશે.

શ્રી.

પ્રકરણ ૯ મું.

જામીન કયા કામમાં લેઇ શકાય તે બાબત.

૯૫ જુન, ઘાડ, હંગામો એ ગુન્હા શિવાય બાકીના ગુન્હા કરનાર પાસેથી કામ ફેંસલ થતા સુધી યોગ્ય ભાગે તો ચાલતા કામમાં હાજર જામીન અગર મુચરકા લેઇ ગુન્હેગારને ખુલ્લો કરવા દેખદારીના કામદાર મુખત્યાર છે.

ટીપ—“ યોગ્ય ભાગે તો ” એનો અર્થ ગરજમાં આવે તે વખત જામીન અગર મુચરકા લેઇ છોડવો એવો નથી. કાયદેસર સીતે સંબંધ કારણ હોય તે વખતજ ગુન્હેગાર પાસેથી જામીન અગર મુચરકા લેઇ તેને ખુલ્લો કરવો.

૬૨- કામ ગુન્દામાં જાગીન લેઇ શકાય અને કામમાં ન લેઇ શકાય એ બાબત બ્રિટીશ રાજ્યમાં જે નિયમ છે તે નિયમ ફાજલદારી કામ ચલાવવાની રીત બુબતના કાયદામાં (સને ૧૮૮૨ ના ૧૦ મહા) તે કાયદામાં છેવટ પત્રક આપ્યું છે તે પત્રકના કોષ્ટક ૫ ઉપરથી જણાશે. તેની સાથે એક ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જોગ જે બાબત છે તે તે કાયદાની કલમ ૪૬૭ ઉપરથી નીચે બતાવવામાં આવે છે.

“ જાગીન નહીં લેઇ શકાય એવા ગુન્દાનું તોહોમત જે સખસની ઉપર આવ્યું હોય તે સખસને જે અમલદારના હવાલામાં કોઇ પોલીસ થાણું હોય તે અમલદાર વગર વાંટે પકડે અથવા અટકાવી રાખે, અથવા કોઇ કાર્ટની આગળ તે સખસ હાજર થાય અથવા તેને આણુવામાં આવે ત્યારે તેને જાગીન ઉપર છોડવાનો અધિકાર છે. પણ જે ગુન્દાનું તોહોમત તે સખસની ઉપર મુક્યું હોય તે ગુન્દો તેણે ક્યો છે એમ માનવાનો વાજબી સખળ હોય તો તેને એ પ્રમાણે છોડવો નહીં.” (કી. પ્રો. કો. ક. ૪૬૭).

૬૭ ગુન્દામાંના લોકોના જાગીન અગર મુચરકા લેવાની જરૂર હોય તો તે ન આપે ત્યાંસુધી કિંવા લેવાની જરૂર મટે ત્યાંસુધી તેમને કેદમાં રાખવા ફાજલદારીના અધિકારી મુખત્યાર છે.

૬૮ જાગીન અગર મુચરકા લખી આપનાર શરત પ્રમાણે નહીં ચાલે તો તેના ઉપર કામ ચલાવીને લખી આપેલા ઠરાવ પ્રમાણે સજા કરવાને ફાજલદારીના અધિકારી મુખત્યાર છે.

શ્રી

પ્રકરણ ૧૦ મુ.

એસરત કબજે લેવા સંબંધી.

૬૯ એસરત કબજે લેવાની ફરિયાદ કોર્ટપણ માહિયોટ પાસે બાલી શકશે.

૧૦૦ આવી ફરિયાદ તે બીના ધણીએ કરવી.

૧૦૧ જ્યારે ફરીયાદ આવે એટલે કોર્ટના અધિકારીએ જે ન્યાતના પક્ષકાર હશે તે ન્યાતના સભ્ય પંચ બોલાવીને તેમના સમક્ષ તે ફરીયાદીની તથા તેની સ્ત્રીની હકીકત સાંભળી તે જે પૂરાવો રજૂ કરે તે લેખ તથા કોર્ટનો જે અભિપ્રાય હોય તે પંચને સારી રીતે સમજાવી પંચનો અભિપ્રાય લખેલો લેખ તે પ્રગણે ઠરાવ કરવો. પંચ જે અભિપ્રાય આપે તે વાજબી નથી એવું કોર્ટને જણાય તો તે મુકદ્દમા ધણી ધણીયાણી સુધ્ધાંત સુખા અગર પ્રાંત ન્યાયાધીશ તરફ મોકલવો, તેમણે ચોગ્ય જણાય તેવો હુકમ કરવો.

૧૦૨ સ્ત્રીએ ધણીને ઘેર જવું એવો ઠરાવ થયા છતાં તે સ્ત્રી ન જાય તો તે કોર્ટના અધિકારીએ તે સ્ત્રીને તથા તેનાં મા-બાપને અથવા તેણીનું રક્ષણ કરનાર બાપ ભાંડું હશે તેમને, સદરહુ જોરને તેના ધણીને ઘેર જવા સારી રીતે સમજાવત આપવી તથા ચોગ્ય કારણ જણાય તો મુદત બંધી નોટીસ આપવી. તેમ છતાં સ્ત્રી ધણીને ઘેર ન જાય અને ગિલકુલ હુકમ ન સાંભળે તો કાયદા પ્રમાણે થશે એવી સમજાવત આપીને તેની પાસેથી પંદર દહાડાનો હાજર જમીન લેખ વાજબી જણાય તો મુદત આપવી. તે મુદતમાં પણ ધણીને ઘેર ન જાય તો તેને પકડીને તેના ધણીને સ્વાધિન કરવી.

૧૦૩ ધણીને સ્વાધિન કરતી વખતે ધણી પાસેથી જમીન અગર મુચરકા લેવો જરૂર જણાય તો તે લેખને સોંપવી.

૧૦૪ ધણીને ત્યાં બરાબર ન રહેતાં ફરી નાશી જાય ને તે વિશે ધણી ફરી ફરીયાદી કરી કેદમાં રખાવવા અરજી આપે તો તેણીને કેદમાં રાખવી.

૧૦૫ કેદમાં રહેવાની મુદતનું બેરોકી ખર્ચ ધણી આપવાને સક્તિવાન હોય તો તેની પાસેથી લેવું, અને અશક્ત હોય તો તે બાબત બરાબર તપાસ કરીને સરકારમાંથી ખર્ચ કરવો.

૧૦૬ કેદમાં છર્તા ધણીને અથવા ધણી તરફથી કોઈ માણસને જોરત પાસે વાતચીત કરવા તથા મળવા તથા સમજાવત આપવા માટે જવા દેવો.

૧૦૭ કેદમાં રાખવી તે, તે ઓરત ધણીને ઘેર જવાનું કમ્બુલ કરે ત્યાં સુધી રાખવી; પરંતુ ત્રીજા વર્ગના માણસદ્રેષ્ટે એક ગહિના કરતાં જાદે કેદમાં રાખવી નહીં તથા બીજા વર્ગના અને પેહેલા વર્ગના માણસદ્રેષ્ટે ત્રણ ગહિના કરતાં વધારે મુદત કેદમાં રાખવી નહીં. સદરહુ પ્રમાણે કેદ ભોગવ્યા છતાં પણ ધણીને ઘેર જવા તે ઓરત ના-કમ્બુલ કરે તો તેણીને તથા તેના ધણીને મુકદ્દમા સાથે પ્રાંતના સુબા કિંવા પ્રાંત ન્યાયાધિશ તરફ મોકલવાં. તેમણે તે ઓરતને ધણીને ઘેર જવા વિશે ફરી સમજીત આપવી. ને તે ન ગાને તો ફરી તે-ને કેદમાં રાખવાનો હુકમ કરવો; પરંતુ તે જાસ્તી કેદ નવ ગહિના કરતાં વધારે ન જોઇએ.

૧૦૮ એ પ્રમાણે કેદમાં રાખ્યા પછી પણ ધણીને ઘેર જવા નાકમ્બુલ કરે તો મુકદ્દમા સાથે ધણી ધણીઆણીને વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફ મોકલવાં એટલે તેગની નજરમાં વ્યાજબી જણાશે તે પ્રમાણે હુકમ કરશે. વરિષ્ઠ કોર્ટના અધિકારીએ ફરી કેદમાં રાખવી તે એક વરસ કરતાં વધારે રાખવી નહીં.

૧૦૯ આવી રીતે એકંદર કેદ એ વરસ કરતાં જાસ્તી થવી ન જોઇએ તથા તે કેદ સાદી અથવા ઓરતના રિવાજની ગંજુરી-ની જોઇએ.

૧૧૦ કોષ્ટ પણ વખતે ઓરતનો ધણી, હવે ફરીયાદ ચલાવ-વી નથી તથા ઓરતને કેદમાં રખાવવી નથી એ પ્રમાણે જાહેર કરે તો તેના પાસેથી લખાવી લેખ ઓરતને એકદમ છોડી દેવી.

શ્રી

પ્રકરણ ૧૧ મું.

અંત વસ જલ ફરિયાદ વિશે.

૧૧૧ ધણી મેતાની અંતે અથવા ખાપ મેતાના અંતે જા.

કરાને અંન વસ્ત્ર અપાવવાનું મંથ કર તે બદલની ફરિયાદ સાંભળવાની અધિકાર ફરેટ ક્લાસ માલસ્ટ્રેટને છે.

૧૧૨ આવી ફરીયાદ પોતાની પાસે થયેથી તે માલસ્ટ્રેટ ચોક્કસ કરી પોતાની નજરમાં ચોગ્ય જણાય તો દર મહિને દશ રૂપીઆ કરતાં વધારે નહીં એવી રકમ તે સ્ત્રીને, અથવા છોકરાને, અંન વસ્ત્ર બદલ અપાવવાનો હુકમ કરવો.

૧૧૩ હુકમ પ્રમાણે ઠરાવેલી રકમ ન આવે તો તેની કાંઈ પણ જંગમ ગિલકત તે રકમ પુરતી જપ્ત કરીને અવેજ અપાવવો; પરંતુ મારી સ્ત્રી મારી સાથે રહેશે તો હું તેનું પોપણ ફરીશ, એવી ધણી તકરાર કરે તો અને ધણીથી જુદું રહેવું ચોગ્ય નથી એવું માલસ્ટ્રેટની નજરમાં આવે તો અંન વસ્ત્ર અપાવવા બદલ હુકમ કરવો નહીં.

૧૧૪ અંન વસ્ત્ર મળવા બદલ જે સ્ત્રીએ ફરીયાદ કરી હોય તે સ્ત્રી વ્યભિચારીણી અથવા લેણીના તરફથી કાંઈ બીજા અપરાધ થયો છે કે જેથી ધણી પાસેથી અંન વસ્ત્ર માગવાને તે પાત્ર નથી, અગર અંન વસ્ત્ર અપાવવાનો ઠરાવ થયા પછી તે સ્ત્રી તરફથી એવા પ્રકારનાં કાંઈ કૃત્ય થયેલાં છે એવું સાબીત થાય તો અંન વસ્ત્ર અપાવવાનો ઠરાવ કરવો નહીં અથવા કરેલો ઠરાવ રદ કરવો.

૧૧૫ દશ રૂપીઆ કરતાં વધારે રકમ લેવાની બધી ફરીયાદો સ્ત્રીઓ દ્વારાની કોર્ટમાં ચાલશે.

શ્રી.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

છેડા છુટકાની ફરિયાદ વગેરે સંબંધી.

૧૧૬ છેડા છુટકાના સંબંધમાં સ્થાનિક કાયદાનાઠરાવ ૧ લાના અંક ૮૭ માં નીચે પ્રમાણે હું છે—

“જો છેડા છુટકા કરવા નિમો યોગની ફરિયાદ હોય તો ચોક્કસ

ફરિયાદ મુખ્ય અધિકારી પાસે સે સોફા સુધી મુકરદમાના કાગળ જુ કરવા. હેડા આપવા વિશે હુકમ થાય તો મામુલ દસ્તુરી પ્રમાણે લામત તથા જમીન સેધને રજા આપવી. ”

ખુલાસો—હેડા છુટકા એટલે બાયડો અને તેની બાઈડી વચ્ચે અરરપરસ ફારગતી કરી તેગનો લગ્ન સંબંધ તોડી લેવા.

૧૧૭ હેડા છુટકાની ફરિયાદ ૫૨૬ કલાસ માજુસ્ટ્રેટ એમણે લઈ નિકાલ કરવાનો તેગને અધિકાર છે (વ. અ. સ. નં. ૧૨૫ તા. ૧૬-૧૦-૭૮ પ્રમાણે) આવા ઠરાવ ઉપર અપીલ કરવાની હોય તો અપીલ સંબંધી આ રાજ્યના કાયદામાં જે નિયમ છે તે પ્રમાણે તબવીબ કરવી.

ઉપરની કલમ ૧૧૬ માં લાગત લેવાનું બતાવ્યું છે; પણ હજુર કચેરી જાહેરનામું તા. ૨૨—૧૨—૮૪થી આ લાગત નહી લેવા શ્રી-મંત સરકાર ગદારાજ સાહેબે હુકમ કર્યો છે એવી રીતે કે તા. ૧૫-૧-૮૪ થી નાત્રાં કરવા બદલ સરકારમાંથી પરવાનગી આપવા બદલ તથા નાત્રા દસ્તુરીની લાગત નાત્રાં કરનાર પાસેથી લેવાનું બીજો આથી વિરુદ્ધ ઠરાવ અતાં સુધી બંધ કરવામાં આવે છે.

—o—

શ્રી.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

કોઈ પણ કામની કેટલા દિવસમાં ફરીયાદ
સાંભળવા તે વિશે.

૧૧૮ મારામારીની તથા ગાળાગાળીની ફરિયાદ તેજ દિવસે જાહેર કરશે તો તેનું કામ ચલાવવું. પણ યોગ્ય કારણ જણાવે તો ચાર દિવસની અંદર લેવી તે પછી લેવી નહી.

(ઠરાવ ૧ અંક ૯૩.)

૧૧૯. ૧ ચોરીની ફરીયાદ આવે તો તેજ વખતે કામ ચલાવવું, તથાપિ યોગ્ય કારણ હશે તો ૭ મહિના સુ-

ધીમાં ફરિયાદ લેવાને ફાજદારીના અધિકારી મુખત્યાર છે.
૨ ઉપરની કલમમાં લખેલી મુદતની અંદર કોઈએ જા-
હેર કર્યું નહીં છતાં માલ પકડવામાં આવ્યો તો મુદત
થયા પછી કદાચિત જાહેર કર્યું તોપણ તેનું માલ-
કીપણું ગણવામાં આવશે. (કરાવ ૧ અંક ૯૪)

ખુલાસો—વરીષ્ટ કોર્ટ ફો. શે. જા. નં. ૨૪૩ તારીખ
૨૯-૯-૮૬ મેહેરજાન રા. બા. હજીર આસિસ્ટન્ટ સાહેબ તરફ
કરાવ ૧ અંક ૯૪ માં એમ કરાવેલું છે કે થોડાં કારણ હોય તો
છ ગહિના સુધીમાં ચોરીની ફરિયાદ લેવાને ફાજદારીના અધિકારી
મુખત્યાર છે વગેરે. આ મુદત બાદ એવી ફરિયાદ લેવાય કે કેમ?
એવો પ્રશ્ન આ કોર્ટ રજર કેટલીક વખત આવેલો તે પ્રસંગે એમ
કરાવેલું કે—છ માસ પછી પણ જો કોઈ ભારે રકમની ચોરીના ચોર,
માલ વગેરેની બાળ લાગે તો તે બદલ તપાસ થઈ સરકારથી તે
બદલ કામ ચલાવવા હરકત નથી. કરાવ ૧ અંક ૯૪ માં જતાવેલો
મુદતનો નિયમ જેની ચોરી થયેલી હોય તેણે ફરિયાદ કરવી હોય
તેને લાડુ કરવો, વગેરે આમ ન થાય તો ચોરી થયા પછી છ
માસ ગુજરી ગયા છતાં ખરો ચોર પુરાવાથી માલમ પડે તોપણ
આ નિયમને લીધે તેના ઉપર કામ ચાલી તેને શિક્ષાએ પોહોચાડ-
વાનો માર્ગજ રહે નહીં, એટલે એવો નીયમ જો કાયદાનો ગણવામાં
આવે તો તે ન્યાયની વિરુદ્ધ અને ખુદશી રીતે અપૂર્ણ છે એમ
કહેવાને હરકત નથી. આ વગેરે બાબતો લક્ષમાં લેખને આ કોર્ટથી
તે સંબંધમાં ઇકવીટલ અપીલ નંબર ૬૫ સને ૧૮૮૫-૮૬ ના કાગમાં
કરાવ કરવામાં આવેલો તેની, તથા મેહેરજાન કડી પ્રાંતના સુબા
સાહેબ તરફથી ખુલાસા માટે એક પ્રકરણ આવેલું તે લગત આ
કોર્ટથી શેરો નંબર ૩૦૪ તારીખ ૧૪-૧૨-૮૫ નો કરવામાં આ-
વેલો તેની એ રીતે બે નકલો આપના અવસોદન માટે આ સાથે
સામીલ કરી મોકલી છે તે ઉપરથી આ સંબંધે આ કોર્ટનો મત
સ્વસ્તર જણાશે.

૪. અ. નં. ૬૫ તા. ૧૬-૫-૮૬. જીભવી ચોરી રૂ ૧૦ ની અંદરની હોય તો તેનું રાજનામું લેવાનો અધિકાર છે. (જીઓ ઠરાવ ૧ અંક ૬૩) ગાટે એવી ચોરીની ફરિયાદ ગાટે છ માસની મુદત રાખેલી હોવી જોઈએ. ગમે તેવી ભારે ચોરી હોય તોપણ તે છ મહિના પછી ચલાવવી નહીં એવો હેતુ દેખાતો નથી, અને તેમ થાય તો ન્યાયને ગાટે સાર કહેવાય નહીં. છ માસ મુદત જે ઠરાવી છે તે જેનો માલ ચોરીએ ગયેલો હોય તેની ફરિયાદને ગાટે છે સરકાર તરફથી કામ ચલાવવાને સદરહુ મુદતથી હરકત આવતી નથી. ગાટે ચોરી થયાની પોલીસને અગર ગાજીએટને કોઈ સખસ છ મહિના પછી જાહેરાત આપે તો કામનું સ્વરૂપ જોઈને સરકાર તરફથી કામ ચલાવવાને હરકત નથી, ગુન્હો સાબીત નથી એવા કારણથી આરોપીને છોડી દેવામાં આવે તોપણ જે મુદ્દા માલ ફરિયાદીનો સાબીત થાય તો તેને આપવાનો દુકમ કરવાનો આ રાજ્યમાં નિયમ માલે છે તે ન્યાયને ગાટે સારો છે.

૫. શે. જ. નં. ૩૦૪ તા. ૧૪-૧૨-૮૫ ની મતલબ—ઠરાવ ૧ અંક ૯૪ માં ચોરીની ફરિયાદ કરવાને જે મુદત ઠરાવેલી છે તે જેનો માલ ચોરીએ ગયો હોય તેની ફરિયાદને લાગુ છે સરકાર તરફથી પ્રોસીક્યુશન કરવાને સદરહુ કલમથી હરકત આવતી નથી. અને મુદ્દા માલ મળ્યો હોય તો છ માસ પછી ફરિયાદ ચલાવવાને હરકત નથી.

—*—

શ્રી.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

મુલેહ રાખવા બાબત તથા સારી રીતે ચાલવા

બાબત તારણ લેવા સંબંધી.

૧૨૦ વરિષ્ટ કોર્ટ સરક્યુલર નંબર ૧૬ તારીખ ૧૭-૭-૮૫.
ગુન્હાની સાબીતી જે ગુન્હેગાર દ્વારા થઈ છે તેના જામીન લેવા

વિશે કસવ ૧ અંક ૧૦૦ માં પ્રમાણ છે. પણ ખતર પ્રસંગે સુલેહ રાખવા કિંવા સારી રીતે ચાલવા બદલ જામીન કિંવા મુન્શરફા લેવજા બાબત રચનિક કાયદામાં કાંઈ પ્રમાણ નથી. માટે આ સરકુલરથી તમામ ફોજદારી ફેરફારને જણાવવામાં આવે છે કે-એ બદલ કિમિનલ ક્રિમિનલ પ્રોસીજરકોડ (સને ૧૮૮૨ ના આક્ટ ૧૦માં)ના બાબ ૬ માના ધોરણે હુકમો કરવાના છે અને એવા હુકમ માજિસ્ટ્રેટ વર્ગ ૧ લા શિવાય બીજા માજિસ્ટ્રેટને કરવાનો અધિકાર નથી, માટે તે મુજબ આવેદને માટે તજવીજ રાખવી.

૧૨૧ વરિષ્ટ કોર્ટ સરકુલર નંબર ૩૧૫ તારીખ ૧૪-૨-૭૬.
માજિસ્ટ્રેટથી સારી વર્તણૂંક બાબત એક વરસથી જાહેર મુદતનો જમાન લેઈ શકાતો નથી.

૧૨૨ વરિષ્ટ કોર્ટ સરકુલર નંબર ૩૩૩ તારીખ ૩૧-૧૧-૭૬.
સારી વર્તણૂંક બાબત અંક ૧૦૦ પ્રમાણે જમાન લેવાના તે ફરટ કલાસ માજિસ્ટ્રેટથી કમી દરજ્જાના એટલે સેકન્ડ કલાસ માજિસ્ટ્રેટ લેવા નહીં.

૧૨૩ વરિષ્ટ કોર્ટ શેરા જી. નં. ૧૧૮૯ તારીખ ૫-૭-૭૬.
સારી વર્તણૂંક બાબત જામીન આપવાનો ઠરાવ થયા છતાં જામીન આપતાં સુધી આરોપી કેદમાં હોય તો જામીન આપવાની ખટપટ તેનાં સગાંએ કરીને જમાન આપવો જોઈએ સગાં ઉપર તેણે કાગળ લખ્યો હોય તો વહીવટદાર મારફત તે મોકલવાને હરકત નથી. લખક જમાન લેઈ છોડી દેવા વિશે હુકમ આપ્યા શિવાય આરોપીને છોડી દેવો નહીં.

વિશેષ સમજૂતીની ટીક- ૧ ઉપરના સરકુલર ઉપરથી જમાન એક વર્ષ સુધી લેવાનો જે વહીવટ ચાલુ છે તે જુના ક્રિમિનલ પ્રોસીજરકોડ (સને ૧૮૭૨નો ૧૦મો) પ્રમાણે છે. નવીન ક્રિમિનલ પ્રોસીજર કોડ પ્રમાણે માજિસ્ટ્રેટથી ત્રણ વર્ષ સુધી જમાન લેઈ શકાય છે. (બુએ ક્રિ. પ્રો. કો. ક. ૧૦૧. ૨ ઠરાવ ૧ અંક ૬૫ બુએ-કોરે)

(૫૪)

શ્રી

પ્રકરણ ૧૫ મું.

ગુન્હામાં સામીલ હોનાર સખસને માફી આપવા સંબંધી.

૧૨૪ ઠરાવ ૧ અંક ૧૬- ૧ ખુન અથવા બીજો મોટો ગુન્હો કરનારને પકડવા માટે અથવા તેના ઉપર ગુન્હો સાબીત થવા માટે ચોખ્ખો જણાય તો તેમાં સામીલ હોય તે માણસ એવી પ્રતિજ્ઞા કરશે કે આ બાબતમાં જેટલું હું જાણું છું તે બધું હું ખરેખર જાહેર કરીશ. તો તેને કરેલા ગુન્હાની માફી આપી સાક્ષી લેવાને ફાજલારીના અધિકારી મુખત્યાર છે.

૧૨૫ ગુન્હો કરવામાં સામીલ હોય તે માણસ હાજર થઈ ખરો મજબૂર જણતો હશે તે બધા જાહેર કરશે તો તેણે કરેલા બધા ગુન્હાની માફી મળવા વિશે છેવટ લખેલી નિ. ૨૮ પ્રમાણે જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરવું.

૧૨૬ માફી મળેલો માણસ પ્રતિજ્ઞા ઉપર ખોટી સાક્ષી આપશે તો અંક ૪૭ પ્રમાણે શિક્ષા કરવી.

ખુલાસો—નિબંધ ૩ ના અંક ૫ ના બાબ ૧-૨ માં ફાજલારીના મુખ્ય અધિકારીની મંજૂરીથી સર્વ ફાજલારી કામદાર અને મામલતદારે ગુન્હામાં સામેલ હોય તે માણસને તેજ વખતે માફી ન આપી તો ગુન્હેગાર હાથ આવશે નહીં એવું ખાત્રી લાયક નજરે આવશે તો માફી આપી રિપોર્ટ કરવો, એ વીગેરે ખુલાસો છે. આ સંબંધમાં નામદાર વરિષ્ઠ કોર્ટ તરફથી નીચે પ્રમાણે સરક્યુલર થયેલો છે.

વરિષ્ઠ કોર્ટ સરક્યુલર નંબર ૧૪૮ તારીખ ૬-૧૧-૭૮. નિબંધ ત્રીજાની કલમ ૫ માં “હજીર ફાજલારીના મુખ્ય અધીકારીને પુછવું” એવું લખ્યું છે તે હોદ્દો કાઢી નાંખવામાં આવ્યો છે માટે તે પ્રમાણે વર્તવાનું નથી. એવી બાબતમાં જુના કિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૩૪૭—૩૪૮ (નવીન કિમીનલ પ્રો. કો. ની કલમ ૩૩૭-૩૩૮) ઉપર નજર રાખી ચાલવું. એટલે જે મુકદમાનો ફક્ત સેશન કોર્ટનું ઇનસાફ કરી શકશે, એવા મુકદમામાં ગુન્હા મધ્યેના કોઈ સામેલ સખસને માફી આપવી તે સુખા અમર

(૧૫)

કમીટ કરનાર ફરટ કલાસ ગાજરૂટ, અને સુખાની મંજુરીથી હરકોષ માજરૂટને કમીટ કરવાનો અધિકાર મળ્યો હશે તે ગાજરૂટને અધિકાર છે. તેમજ સેશન કોર્ટને પણ મુકદ્દમો કમીટ કર્યા પછી અને ઇનસાફનું કાગ શરૂ થતાં પેહેલાં માફી આપવા સાર કમીટીંગ ગાજરૂટને હુકમ કરવાનો અધિકાર છે. અથવા ઠરાવ કરવા પેહેલાં સેશન કોર્ટને પણ માફી આપવાનો અધિકાર છે. જે કાગમાં માફી આપવામાં આવી હશે તેનો જનદે તપાસ કરતાં એવું દેખાઈ આવશે કે—આરોપી ઉપર સેશન કોર્ટના અધિકારમાંનું તોહોમત સાબીત નહી છતાં બીજા પ્રકારના તોહોમતનો ગુન્હો બન્યાનું દેખાઈ આવશે તો માફી આપેલા ગાયુસની સાક્ષી ઉપરથી માફી આપનાર ગાજરૂટે ઇનસાફ નહી કરતાં બીજા માજરૂટ તરફ તે મુકદ્દમો ઇનસાફ થવા સાર મોકલવો અગર સેશન કમીટ કરવો.

